

Maria Grönroos

Tasa-arvon tietopalvelu Suomeen

Informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan
selvityshenkilön raportti

KUVAILELEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö	Julkaisun päivämäärä 4.8.2005		
Tekijät Maria Grönroos	Julkaisun laji Selvitys		
	Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö		
	HARE-numero ja toimituksen asettamispäivä STM099:00/2004 16.12.2004		
Julkaisun nimi Tasa-arvon tietopalvelu Suomeen - informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan selvityshenkilön raportti			
Tiivistelmä Selvityshenkilön toimeksianto on ollut tehdä ehdotus siitä, miten tasa-arvoon liittyvän tiedon informaatio- ja dokumentaatiotoiminta voidaan järjestää pysyväle pohjalle Suomessa. Tasa-arvon edistäminen valtavirtaistamisen läpäisyperiaatteella kaikkiin toimintoihin, johon Suomi on sitoutunut mm. YK- ja EU- sitoumusten kautta sekä nykyisessä hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa, edellyttää, että tietopohja (kuten tilastot, tutkimukset, rekisterit) on tuotettu niin, että tietoa on helposti saatavissa sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmasta. Selvityshenkilö on inventoinut olemassa olevia tiedonlähteitä, käynyt keskusteluja eri alan tutkimuksen ja tasa-arvotiedon käyttäjien kanssa, sekä tutkinut mahdollisia organisaatioita joihin tuleva toiminta voitaisiin sijoittaa. Muissa Pohjoismaissa olevat vastaavat yksiköt on myös kuvattu lyhyesti. Saamansa tiedon pohjalta selvityshenkilö ehdottaa, että <ol style="list-style-type: none">nykyisen, ja sosiaali- ja terveysministeriön aloitteesta syntyneen, Minna – valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaalin (http://www.minna.fi) toiminta lokakuun 2005 jälkeen turvataan sen kehitystä takaavalla resursoinnilla joka vuodeksi 2006 on vähintään 2 henkilötyövuotta toimintavaroineenhallitus ryhtyy toimenpiteisiin uuden tasa-arvon tietopalvelun, nk. Minna-tietopalvelun perustamiseksi lähtökohtana selvitysraportissa esitetyt tietotarpeet ja käyttäjärühmät. Tietopalvelun tavoitteeksi esitetään edistää työtä sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseksi tarjoamalla eri käyttäjien tarvitsemää tutkimus- ja faktapohjaista tietoa naisista, miehistä, sukupuolijärjestelmästä ja muista tasa-arvoon vaikuttavista tekijöistä. Tietopalvelun kolmeksi päätehtäväksi ehdotetaan <ul style="list-style-type: none">nykyisen Minna-portaalin ylläpito ja kehitys,yleisen valtakunnallisen nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon tietopalvelun tarjoaminen laajalle käyttäjäkunnalle Suomeen ja ulkomaille, sekäyleisten tiedonlähteiden valtavirtaistaminen, eli sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmien edistäminen valtavirtatiedonlähteiden tuotannossa ja kehittämisessä Suomessa. Selvityshenkilön alustavan arvion mukaan uuden tietopalvelun aloittamiseen olisi varattava vähintään 350 000 euron vuosibudjetti. Lähtökohtana on ainakin viiden henkilötyövuoden tietopalveluyksikkö johon sisältyy Minna-portaalin ylläpito ja kehittäminen.			
Avainsanat: (asiasanat) tietopalvelut, tasa-arvo, sukupuoli, valtavirtaistaminen, naistutkimus, miestutkimus, sukupuolitutkimus, arkistot, kirjastot, tieteestä tiedotus			
Muut tiedot www.stm.fi			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2005:13		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1766-6 (nid.) 952-00-1767-4 (PDF)
Kokonaissivumäärä 80	Kieli Suomi	Hinta 14,04 €	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Yliopistopaino Kustannus PL 4 (Vuorikatu 3 A) 00014 Helsingin yliopisto Puhelin (09) 7010 2363 books@yliopistopaino.fi		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet		Utgivningsdatum 4.8.2005	
Författare Maria Grönroos		Typ av publikation Rapport	
		Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet STM099:00/2004 16.12.2004	
Publikation Informationstjänst för jämställdhet i Finland – utredarens rapport om informations- och dokumentationsverksamheten			
Referat <p>Utredarens uppgift har varit att ge förslag om hur jämställdhetsrelaterad information och dokumentation kan ordnas på permanent bas i Finland.</p> <p>Att verka för ökad jämställdhet genom att integrera könsperspektiv i all verksamhet, som Finland förbundit sig till genom bl.a. FN- och EU-fördrag samt i nuvarande regerings jämställdhetsprogram, förutsätter att kunskapsbasen (såsom statistik, utredningar, register) har producerats så att köns- och jämställdhetsaspekter är lätta att se och följa över tid.</p> <p>Utredaren har inventerat existerande informationskällor, utrett frågan med olika användare av relaterad forsknings- och jämställdhetsinformation, samt undersökt organisationer där den kommande verksamheten kunde placeras. Motsvarande enheter i övriga Norden har också beskrivits kort.</p> <p>På basen av den kunskap utredaren inhämtat föreslås att</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. den nuvarande, och av social- och hälsovårdsministeriet initierade, Minna-portalens för kvinnoforskning och jämställdhet (http://www.minna.fi) verksamhet efter oktober 2005 tryggas med resurser som ger vidareutveckling och som fr.o.m. år 2006 är minst två 2 personarbetsår samt verksamhetsresurser, 2. statsrådet vidtar åtgärder för att grunda en ny informationstjänst för jämställdhet, den s.k. Minna-informationstjänsten med utgångspunkt i de informationsbehov och användargrupper som beskrivs i utredningsrapporten. <p>Informationstjänstens målsättning föreslås vara att bidra till jämställdheten mellan könen genom att erbjuda forsknings- och faktabaserad information om kvinnor, män, könssystem och andra faktorer som påverkar jämställdheten till olika användare. Informationstjänsten föreslås tre huvuduppgifter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • att ansvara för den nuvarande Minna-portalens och vidareutveckla denna, • att erbjuda en nationell och allmän informationstjänst inom kvinno/mans/könforskning och jämställdhetsinformation för en bred användargrupp i och utanför Finland, samt • att könsintegrera allmänna informationskällor, d.v.s. att medverka till att köns- och jämställdhetsperspektiv integreras i produktionen och vidareutvecklingen av generella informationskällor i Finland. <p>Utredaren uppskattar minimibudgeten för den nya informationstjänsten till 350 000 euro. Utgångspunkten är då en informationstjänst med åtminstone 5 personarbetsår där arbetet med Minna-portalens ingår.</p>			
Ämnesord informationstjänster, jämställdhet, kön, mainstreaming, kvinnoforskning, mansforskning, könsforskning, bibliotek, arkiv, forskningsinformation			
Övriga uppgifter www.stm.fi			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2005:13		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1766-6 (nid.) 952-00-1767-4 (PDF)
Sidoantal 80	Språk Finska	Pris 14,04 €	Sekretessgrad offentlig
Distribution och försäljning Helsingfors Universitetsförlag PB 4 (Berggatan 3 A) FI-00014 Helsingfors universitet Fax (09) 7010 2374, tfn (09) 7010 2363 books@yliopistopaino.fi www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland		Date 4 August 2005	
Author Maria Grönroos		Type of publication Report	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ STM099:00/2004 16.12.2004	
Title of publication Gender Equality Information Services in Finland – a report on information and documentation			
Summary <p>The Rapporteur ad int. was commissioned to prepare a proposal on a permanent arrangement for information and documentation related to gender equality in Finland.</p> <p>The mainstreaming of gender equality promotion into all activities which Finland is obliged to carry out based on its commitments related to e.g. the UN and EU and the present Government Programme presupposes that the information basis (such as statistics, studies and registers) has been produced so that, from the equality point of view, information is easily available. The Rapporteur has surveyed the existing sources of information, discussed with users of research in the field and of gender equality information, as well as scanned possible organisations in which future activities could be placed. A brief description of corresponding units in other Nordic countries is given, in addition.</p> <p>Based on the information she has received the Rapporteur proposes that</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. the operation of the existing Minna national portal on women's studies and gender equality (http://www.minna.fi), which was established on the initiative of the Ministry of Social Affairs and Health, should be secured even after 2005 by sufficient resourcing that guarantees its development, which is at least two person-years with sufficient funds for activities for the year 2006; 2. the Government should take measures to establish a new gender equality information service, so called Minna information service, starting from the needs for information and the user groups presented in the Rapporteur's report. <p>As the objective for the information service is suggested promotion of the work for gender equality by providing research-based and factual information on women, men, gender system and other factors affecting equality. As the three main tasks of the information service is proposed:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maintenance and development of the present Minna portal; • making the general national information service on women's studies, studies on men and gender equality and gender equality information available to a large range of users in Finland and abroad; and • mainstreaming the general sources of information, i.e. promotion of gender and equality aspects in the production and development of mainstream sources of information in Finland. <p>According to the preliminary estimation by the Rapporteur, an annual budget of at least EUR 350,000 should be reserved for launching the new information service. The starting point is an information service unit of at least five person-years, including maintenance and development of the Minna portal.</p>			
Key words archives, equality, gender, information services, libraries, mainstreaming, scientific information, studies on gender equality, studies on men, women's studies			
Other information Internet: www.stm.fi			
Title and number of series Working Group Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2005:13		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1766-6 (print) 952-00-1767-4 (PDF)
Number of pages 80	Language Finnish	Price 14.04 €	Publicity Public
Distributor/Orders Helsinki University Press PO Box 4 (Vuorikatu 3 A) FI-00014 Helsinki University, Finland Tel +358 9 7010 2363 books@yliopistopaino.fi		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

Sosiaali- ja terveysministeriölle - ja opetusministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 17.12.2004 allekirjoittaneen selvityshenkilöksi tehtävänä selvittää tasa-arvon informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan tehtävät ja organisaatio-, sijoitus- sekä resurssivaihtoehdot Suomessa ja tehdä ehdotus tarvittavista toimenpiteistä. Selvitystyön lähtökohtana on ollut, että toiminta tulisi sijoittamaan sopivaksi katsottuun jo olemassa olevaan organisaatioon.

Tavoitteena on kehittää tasa-arvon informaatio- ja dokumentaatiotoimintaa siten, että se palvelee julkishallinnon tiedon tarpeita sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista varten. Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman kohdassa 3.6. sekä hallituksen tasa-arvo-ohjelman (*Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2004-2007*, 2005) luvussa 10 *Naistutkimuksen tukeminen ja tasa-arvotiedon koordinointi* mainitaan naistutkimuksen koordinoinnin selvittäminen.

Tehtävä on tasa-arvo-ohjelmassa jaettu kolmeen;

1. Opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö selvittävät eri vaihtoehtoja tasa-arvotiedon informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan järjestämiseksi pysyväälle pohjalle ja asettavat tätä varten selvityshenkilön. (Opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö)
2. Opetusministeriö kehittää naistutkimuksen koordinaatiota ja kiinnittää naistutkimuksen asemaan huomiota tulohjausprosessissa. Tavoitteena on hallituskauden aikana varmistaa naistutkimuksen asema osana yliopistotason tutkimusta. (Opetusministeriö)
3. Opetusministeriön syksyllä 2004 asettaman tutkijanuratyöryhmän tehtävänä on laatia ehdotus strategiaksi ammattimaisen tutkijanuran kehittämiseksi ylipäätään sekä siitä, miten naisten tutkijanuraa ja tasa-arvoa tutkijanuralla edistetään. (Opetusministeriö)

Tämän selvitystyön lähtökohta on kohdassa 1 mainittu tehtävä, mutta se liittyy myös kohdassa 2 mainittuun naistutkimuksen koordinaatioon, mm. koska tutkimustiedon hyödyntäminen edellyttää toimivaa valtakunnallista tutkimustiedon koordinaatiota. Vaikka selvitystyön toimeksiantajana on sosiaali- ja terveysministeriö, tämä selvitys on osoitettu sekä toimeksi antaneelle ministeriölle että opetusministeriölle, sillä selvitystyö koskee molempien ministeriöiden tehtäviä. Valtavirtaistamisperiaatteen pohjalta selvitystyön voisi myös osoittaa kaikille ministeriöille koska paremman tietopohjan luominen tasa-arvopolitiikalle ja -työlle hyödyntää koko valtioneuvostoa kaikkine toimialoineen, mutta myös muita julkisen ja yksityisen sektorin tasa-arvotoimijoita.

Selvityshenkilön tuli ottaa työskentelynsä lähtökohdaksi sosiaali- ja terveysministeriön julkaissut esitutkimusraportti naistutkimuksen dokumentaatiosta vuodelta 2001 (Söderlund, 2001). Toimikaudeksi määrättiin 17.12.2004 – 17.6.2005.

Tässä selvityksessä puhutaan nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon tietopalvelusta koska tämä kuvaa paremmin tietopohjan laajuutta kuin pelkkä tasa-arvon informaatio- ja dokumentaatio. Sanat ”tasa-arvo” ja ”naistutkimus” voidaan käsittää joko liian laajoiksi tai liian kapeiksi, joten kentän tarkempi määrittely on tarpeen. Samalla olisi kehitettävä arkikielessä käyttökelpoisia käsitteitä. Selvitys ehdottaa alaan erikoistuvan tietopalvelun perustamista ja ehdottaa sen nimeksi Minna-tietopalvelu, mm. koska Minna-portaali on lähtökohta ja nimi on lyhyt ja helppo muistaa, sekä viittaa myös edelläkävijänaiseen, Minna Canthiin. Jatkossa puhutaankin Minna-tietopalvelusta.

Toivottavaa olisi, että niistä hyvistä käytännöistä joita jo suomalaisessa tasa-arvotyössä sovelletaan, olisi tarjolla järjestelmällisempää tietoa kaikille niille jotka ovat suunnittelemassa ja aloittamassa uusia hankkeita. Mm. tasa-arvolain uudistus tuo mukanaan entistä suuremman tarpeen tukea tasa-arvosuunnitelmien laatijoita eri organisaatioissa.

Alan korkeatasoinen tutkimus ja asiantuntijuus tulee myös laajemmin ottaa lähtökohdaksi tasa-arvotyössä. Näin luodaan tietopohja, joka mahdollistaa tasa-arvotyön etenemisen järjestelmällisesti ja mahdollisuus myös arvioida työtä ja tuloksellisuutta tulevaisuudessa. Jos lähtökohta nojautuu epämääräiseen tietopohjaan, muutosten tai tulosten seuranta ei ole yksiselitteistä.

On uskallettava tunnustaa, että valtavirtaistamistyön edellyttämää tasa-arvoasiantuntijuutta ei nykyjärjestelyin pystytä tehokkaasti tavoittamaan ja hyödyntämään – ja tehtävä jotain. Tästä on hyvänä esimerkkinä nykyisen hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma, joka otti avukseen tutkijaryhmän sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmien esille tuomiseksi (Nousiainen et al. 2004).

Vuonna 2006 vietetään naisten äänioikeuden satavuotisjuhlaa. Suomen nais- ja tasa-arvopoliittisen historian tallentamiseksi tarvitaan sukupuoli- ja tasa-arvosensitiivisiä arkistopalveluja jotta tämä arvokas työ jäisi osaksi kulttuuriperintöömme.

Tulevaisuuteenkin on katsottava – sukupuolten tasa-arvokysymysten valtavirtaistamistehtävä on haasteellinen ja vaativa, ei vähiten tietopohjan suhteen. Valtavirtaistamisstrategia on tulevaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon tähtäävä ote, joka antaa kaikille kansalaisille mahdollisuuden toimia. Ehdotettu Minna-tietopalvelu voisi olla valtionhallinnon ojentama käsi kaikille jo nyt tasa-arvotyötä tekeville – ja kaikille heille jotka ovat aloittamassa valtavirtaistamistehtäviänsä.

Tietopalvelulla ei ole vain kansallinen vaan myös kansainvälinen tehtävä. Kansainvälisessä yhteistyössä on jo pitkään kaivattu Suomesta osallistujaa nais/mies/sukupuoli/tasa-arvotiedon informaatio- ja dokumentaatioyhteistyöhön – Minna-tietopalvelulle on kuvattu keskeinen rooli suomalaisen tasa-arvotiedon kokoajana ja kehittäjänä, mutta myös sen välittäjänä muihin maihin ja kansainvälisiin organisaatioihin.

Saatuana tehtävänsä valmiiksi selvityshenkilö luovuttaa kunnioittavasti raporttinsa sosiaali- ja terveysministeriölle sekä tiedoksi myös opetusministeriölle.

Finström, Åland, 17. kesäkuuta 2005

Maria Grönroos

Sisällys

1 TIIVISTELMÄ EHDOTUKSISTA JATKOTOIMENPITEIKSI.....	15
Minna-portaalin jatkuvuus taattava	15
Päätös Minna-tietopalvelun perustamisesta	15
2 TOIMEKSIANTO	16
Tausta	16
Toteutus	18
3 SELVITYSTYÖN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ.....	19
Tietopalvelu ja informaatio- ja dokumentaatiotoiminta	19
Sukupuolinäkökulmaa soveltava tietopalvelu ei ole uusi ilmiö	19
Tasa-arvo	20
Tasa-arvotieto	20
Tasa-arvotyö	20
Valtavirtaistaminen	21
Nais/mies/sukupuolitutkimus	21
4 VALIKOIMA OLEMASSA OLEVIA TIEDONLÄHTEITÄ	22
Käynnissä olevat hankkeet	22
Minna - valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaali	22
HILMA – naistutkimuksen yliopistoverkosto	23
Tiedonlähteet päivityksellä.....	23
Sähköpostilistat	23
Helsingin yliopiston kirjaston aihesivusto Naistutkimus	24
Suomen tieteen ja teknologian tietopalvelu: Tasa-arvo-sivusto.....	24
Tiedonlähteet, ei päivitystä tai tila epävarma	24
Tasa-arvotietopankki	24
Tasa-arvoa valtavirtaan	25
Naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisy sivusto	25
Bibliografiahankkeet	26
NASTA-hanke.....	27
Unioni, Naisasialiitto Suomessa ry:n lahjoituskokoelma.....	27
AKKA-info.....	27
5 TIETOPALVELUJA MUISSA POHJOISMAISSA.....	28
Islanti	28
Kvinnasögusafn Íslands – Women's History Archives.....	28
Norja	29
KILDEN	29
Ruotsi.....	29
Nationella sekretariatet för genusforskning	29
Kvinnohistoriska samlingarna.....	30
Tanska.....	31
KVINFO	31
Koordinationen for kønsforskning	31
Kvindehistorisk Samling	32

6 UUDEN MINNA-TIETOPALVELUN TAVOITE JA PÄÄTEHTÄVÄT.....	33
Tietopalvelun tavoite, nimi ja toimintakielet.....	33
Päätehtävät.....	34
Minna-portaalin ylläpito ja kehitys	34
Yleinen ja valtakunnallinen tietopalvelu.....	35
Tietoresurssien sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen	36
7 KÄYTTÄJÄT JA YHTEISTYÖTAHOT – TIETOTARPEET JA -TUOTTEET	38
Tietopalvelun käyttäjät	38
Valtionhallinnon ”valtavirtaistajat”	38
Kirjasto/arkisto/tietopalveluorganisaatiot	39
Tasa-arvotyöntekijät ja -poliitikot	39
Tutkijat, opettajat ja opiskelijat	39
Kansalaisjärjestöt.....	40
Työmarkkinajärjestöt.....	40
Media.....	41
Kiinnostunut yleisö.....	41
Kansainväliset tahot	41
Tietopalvelun yhteistyötahot tiedon valtavirtaistamiseksi	42
Tietotarpeet ja ehdotuksia tietotuotteiksi.....	42
Alan tutkimustieto	43
Asiantuntijat	44
Tasa-arvohankkeet.....	44
Tasa-arvosuunnitelmat	44
Bibliografinen tieto.....	44
Arkistotieto	45
Tapahtumatieto.....	45
Tilastotieto.....	45
Jatkuvuus alan verkkoresursseille	46
Tietopalvelualan tutkimus, koulutus ja kehitystyö.....	46
Verkostointi ja tiedotusinfrastruktuuri	47
Mediaseuranta	47
Kirjasto ja arkisto?.....	47
Kansainvälinen yhteistyö	47
8 RESURSSITARPEET.....	49
Henkilöstötarpeet.....	49
Tehtävä 1 – Minna-portaalin ylläpito ja kehitys	49
Tehtävä 2 – Yleinen tietopalvelu.....	51
Tehtävä 3 – Tiedon valtavirtaistaminen	53
Muut resurssitarpeet	54
Resurssit pähkinänkuoressa.....	54
9 SIJOITUS JA HALLINTO	55
Sijoitus olemassa olevaan organisaatioon	55
Eduskunnan kirjasto	58
Kansallisarkisto	58
Kansalliskirjasto	59
Tilastokeskus	60
Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto ja Tampereen yliopisto	60

”Kilpailuttaminen” paras vaihtoehto?	61
Hallinto	62
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA EHDOTUKSET JATKOTOIMENPITEIKSI	64
Johtopäätökset	64
Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi	65
Minna-portaalin jatkuvuus taattava	65
Päätös Minna-tietopalvelun perustamisesta	65
Kriittiset menestystekijät	67
Pelisääntöjä toiminnalle.....	68
Mitä ehdotuksessa on uutta?.....	69
KIRJALLISUUTTA	71
LIITTEET	73
Liite 1. Selvityshenkilön haastattelut ja keskustelut.....	73
Liite 2. Haastattelurunko	77

1 Tiivistelmä ehdotuksista jatkotoimenpiteiksi

Jotta tasa-arvokentän vaatima tietopohja tulisi pysyvästi hallittua, niin kuin pääministeri Matti Vanhasen hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa on edellytetty, on löydettävä pysyvä infrastruktuuri tälle erikoisosaamista vaativalle työlle ja osoitettava jatkuvuuden takaava resursointi. Selvityshenkilön näkemyksen mukaan Suomeen tulisi perustaa valtakunnallinen ja yleinen nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon tietopalvelu ja ehdottaa tälle nimeksi Minna-tietopalvelu. Ensimmäinen ja kiireellinen jatkotoimenpide on alla mainitun, jo käynnistyneen portaalihankkeen tulevaisuuden turvaaminen, toisena jatkotoimenpiteenä hallituksen periaatepäätös Minna-tietopalvelun perustamisesta.

Minna-portaalin jatkuvuus taattava

Sosiaali- ja terveysministeriön aloitteesta syntyneelle ja rahoittamalle Minna - valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaalille (<http://www.minna.fi>) on taattava saumaton jatkuvuus lokakuun 2005 jälkeen ja sen kehittämistä tukeva resursointi. Nykyinen rahoitus takaa toiminnan syksyyn 2005, jonka jälkeen ei ole tietoa jatkosta. Mikäli toimintaan tulee katko, edessä on sekä käyttäjien että portaaliin nyt panostetun osaamisen menetys.

Selvityshenkilön näkemyksen mukaan viimeistään vuonna 2006 Minna-portaalityöhön tulisi osoittaa vähintään kaksi henkilötyövuotta.

Päätös Minna-tietopalvelun perustamisesta

Selvityshenkilön näkemyksen mukaan hallituksen olisi tehtävä periaatepäätös nk. Minna-tietopalvelun perustamisesta ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin tietopalvelun sijoittamiseksi sopivaksi katsottuun organisaatioon. Keskeisiä kysymyksiä ovat tietopalvelun sijoitus, vastuutahot ja ennen kaikkea resursointi.

Tietopalvelun tavoitteeksi esitetään *edistää työtä sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseksi tarjoamalla eri käyttäjien tarvitsemaa tutkimus- ja faktapohjoista tietoa naisista, miehistä, sukupuolijärjestelmästä ja muista tasa-arvoon vaikuttavista tekijöistä.*

Tietopalvelun kolmeksi päätehtäväksi ehdotetaan

1. nykyisen Minna - valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaalin ylläpito ja kehittäminen,
2. yleisen valtakunnallisen nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon tietopalvelun tarjoaminen laajalle käyttäjäkunnalle Suomessa ja ulkomailla, sekä
3. yleisten tiedonlähteiden valtavirtaistaminen, eli sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmien edistäminen valtavirtatiedonlähteiden tuotannossa ja kehittämisessä Suomessa.

2 Toimeksianto

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 17.12.2004 tekemällään päätöksellä informaattikko Maria Grönroosin selvityshenkilöksi tehtävänänsä selvittää tasa-arvon informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan tehtävät ja organisaatio-, sijoitus- sekä resurssivaihtoehdot Suomessa ja tehdä ehdotus tarvittavista toimenpiteistä. Toimikaudeksi määrättiin 17.12.2004–17.6.2005.

Tausta

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen hallitusohjelmassa sekä hallituksen tasa-arvo-ohjelman (*Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2004-2007*, 2005) luvussa 10 *Naistutkimuksen tukeminen ja tasa-arvotiedon koordinointi* puhutaan naistutkimuksen koordinoinnin selvittämisestä. Yhtenä osatehtävänä on kirjattu, että opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö selvittävät eri vaihtoehtoja tasa-arvotiedon informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan järjestämiseksi pysyväälle pohjalle ja asettavat tätä varten selvityshenkilön. Toimeksiannossa puhuttiin tavoitteesta kehittää tasa-arvon informaatio- ja dokumentaatiotoimintaa siten, että se palvelee julkishallinnon tiedon tarpeita sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista varten. Selvitystyön lähtökohtana oli myös, että toiminta tulisi sijoittamaan sopivaksi katsottuun jo olemassa olevaan organisaatioon. Toimeksisaajan tuli ottaa työskentelynsä lähtökohdaksi sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema naistutkimuksen dokumentaation esitutkimusraportti (Söderlund, 2001).

Tasa-arvon edistäminen valtavirtaistamisen läpäisyperiaatteella kaikkiin toimintoihin, johon Suomi on sitoutunut mm. YK- ja EU- sitoumusten kautta sekä nykyisessä hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa, edellyttää, että tietopohja (kuten tilastot, tutkimukset, rekisterit) on tuotettu niin, että eri sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmat ovat helposti saatavissa ja seurattavissa. Nyt suunniteltu EU:n tasa-arvoinstituutti sisältää ajatuksen tasa-arvoon liittyvän tiedon keräämisestä yhden katon alle jotta valtavirtaistamistyö EU:ssa etenisi.

Sosiaali- ja terveysministeriön aikaisemmin teettämä esitutkimus naistutkimuksen dokumentaatiosta kartoitti naistutkimusta koskevan tiedon ja dokumentaation tilaa Suomessa sekä arvioi sen puutteita ja mahdollisuuksia. Esitutkimus selvitti naistutkimuksen tiedonlähteet ja tietoaukot mm. kyselyllä joka oli osoitettu valtakunnallisen naistutkimus-sähköpostilistan jäsenille sekä erillisellä kyselyllä naistutkimusyksiköihin yliopistoissa. Esitutkimus nosti esille tarpeen luoda nais/mies/sukupuoli/tasa-arvotutkimuksen Internetportaali tietopohjaksi mm. valtavirtaistamistyölle. Portaali onkin lähtenyt liikkeelle sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamana hankkeena ja sai nimekseen *Minna - valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaali*¹. Portaali avattiin joulukuussa 2004 ja sen rahoitus jatkuu syksyyn 2005. Esitutkimus toi myös esille tarpeen perustaa Suomeen alan tieto- ja dokumentaatiopalvelu vastaavien pohjoismaisten yksiköiden mallia seuraten.

¹ <http://www.minna.fi/>

Ehdotus tietopalvelusta ei ole uusi. Esimerkiksi Suomen Naistutkimuksen Seuran (SUNS) ja Tasa-arvoasian neuvottelukunnan yhteinen kehittämissuunnitelma suomalaisen naistutkimuksen toimintaedellytysten parantamiseksi (*Naistutkimus 2000 : naistutkimuksen valtakunnallinen kehittämissuunnitelma*, 1996) huomioi valtakunnallisen koordinoinnin, informaation ja dokumentaation sekä kirjastopalvelujen kehittämisen tarpeen. Tällöin puhuttiin valtakunnallisen naistutkimuksen koordinoinnin säilyttämisestä silloisen tasa-arvoasiain neuvottelukunnan yhteydessä ja resurssien kasvattamisesta kahteen koordinaattoriin, naistutkimukseen erikoistuneiden kirjastonhoitajien verkkojen perustamisesta useampaan yliopistokirjastoon ja suomalaisen naisarkiston kehittämisestä. Vuonna 2003 SUNS vaati naistutkimukselle resurssikeskusta mm. tutkimuksen ja poliittisen kentän välisen tiedonkulun hoitamiseksi. Sukupuolivaikutusten arviointi eri alueilla todettiin tyhjäksi ja tehottomaksi menetelmäksi ellei se perustu sukupuolisensitiiviselle tutkimukselle (*Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakertomus 1.6.2001 - 30.4.2003*, 2003). Myös NYTKIS, Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete, on ajanut resurssikeskus-nimikkeellä samaa asiaa ja Naisvaalit 2003-verkoston yhtenä vaatimuksena oli tasa-arvon tietokeskus jotta mm. naistutkimuksen tulokset paremmin heijastuisivat poliittiseen päätöksentekoon (*Naisvaalit 2003-verkoston seminaari Nyt riittää! 19.4.2002 raportti*, 2002).

Suomen Akatemian teettämä kansainvälinen arviointi naistutkimuksesta (*Women's Studies and Gender Research in Finland : evaluation report*, 2002) otti myös kantaa tutkimuksen välittäjäorganisaation puuttumiseen verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin ja esittikin alan tietopalvelun perustamista Suomeen.

Suomen Akatemia rahoitti vuosina 1981-1983 valtakunnallista naistutkimuksen koordinaattorin kokopäivätoimista tointa, jonka jälkeen valtioneuvoston kanslia ja lopulta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö jatkoivat työn rahoittamista vuoteen 2001. Koordinaattorin tehtäviin kuului useita informaatio- ja dokumentaatiotehtäviä, mm. tutkimustiedon välitys, bibliografioiden ja muiden tutkimusjulkaisujen tuottaminen sekä kansainvälinen yhteistyö. Tällä tavalla tuotiin huippuasiantuntemusta valtionhallinnon tasa-arvotyöhön samalla kun naistutkimuksen kansainvälinen tiedotus hoidettiin.

Vuosina 1986-1996 Åbo Akademin naistutkimusinstituutissa toimi alan informaatikko jolla myös oli valtakunnallisia tehtäviä. Tämän jälkeen Suomessa ei ole ollut kokopäiväistä nais/mies/sukupuolitutkimukseen erikoistunutta tietopalveluhenkilöstöä.

Naishistoriallista arkistomateriaalia selvittänyt hanke (Härkönen, 1993) loi aikoinaan pohjan arkistotyölle sukupuolinäkökulmalla, mutta työn loputtua tietoa ei ole päivitetty. Työn rahoitti yksityinen säätiö.

Unioni, Naisasialiitto Suomessa ry lahjoitti vanhemman kirjakokoelmansa Helsingin yliopiston kirjastoon vuonna 2001. Tässä yhteydessä Unioni otti esille tämän 1895 aloitetun naisasialiikkeen kirjaston esimerkkinä naishistoriasta joka on vaarassa kadota koska Suomen naisliikkeen ja -tutkimuksen tietohuolto ja arkistointi on vailla pysyvää rahoitusta ja koordinoitua (Lind & Kissaniitty, 2002). Lahjoitus tehtiin mm. ammattimaisen kirjaston ylläpidon edellytysten puuttuessa yhdistyksestä.

Organisaatiomuutos valtion tasa-arvotoiminnassa vuonna 2001 johti kolmen erillisen toimielimen kehittämiseen: tasa-arvovaltuutetun toimisto, tasa-arvoyksikkö ja tasa-arvoasian neuvottelukunta. Kaikki kolme on sijoitettu sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen. Muutos on edistänyt työnjakoa yksiköiden välillä, mutta samalla myös hajottanut yksiköiden tiedonhallinnan. Muutoksen yhteydessä myös tasa-arvotoiminnan myötä vuodesta 1972 kertynyt laajahko tasa-arvoalan kirjasto hajautui. Tasa-arvotiedon käyttäjien näkökulmasta ei työnjako näytä olevan aivan selvä, ja selvityshenkilölle on esitetty etteivät tavalliset käyttäjät tiedä mistä yksiköstä saa minkälaista tietoa – jos saa ollenkaan. Kaikki kolme yksikköä ovat suhteellisen pieniä, eikä tiedonhallintaan ole kovin huomattavia resursseja. Tämän lisäksi kaikkia tietoresursseja ei jaeta tai kehitetä yhteisesti vaan on luotu omiin tarpeisiin välttämättömimmät toiminnot. Toisaalta ministeriön tarjoamat palvelut eivät aina täytä näiden yksiköiden tarvetta saada sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulma työhönsä.

Toteutus

Selvityshenkilön tueksi perustettiin epävirallinen tukiryhmä jolle hän raportoi työskentelystään. Tukiryhmän jäseniksi kutsuttiin pääsihteeri Hannele Varsa, tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, johtaja Tarja Heinilä-Hannikainen, tasa-arvoyksiköstä, opetusneuvos Heidi Kuusi, opetusministeriöstä, projektisuunnittelija Hanna Lehto, Minnaportalista sekä tietoasiantuntija Marketta Lehto-Toivakka, eduskunnan kirjastosta. Toimeksiannon vastuuhenkilönä sosiaali- ja terveysministeriössä toimi projektipäällikkö Hanna Onwen.

Tukiryhmä on kokoontunut kahdesti, 15.2. ja 18.5.2005. Kokouksissa selvityshenkilö on esittänyt työsuunnitelmansa ja alustavat johtopäätöksensä.

Selvitys perustuu paljolti noin 85 henkilön, eli valtionhallinnon, tutkimusyhteisöjen, kirjasto/arkisto/tietopalveluyksiköiden, työmarkkinajärjestöjen, etujärjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja median edustajien, poliittisten päättäjien, sekä muiden alan erikoisasiantuntijoiden, kanssa käytyihin keskusteluihin ja haastatteluihin, sekä heiltä saatuihin aineistoihin. Kiitos kaikille heille jotka jakoivat aikansa ja ajatuksiaan tämän selvityksen kanssa. Selvitysraportti johtopäätöksineen on kuitenkin yksinomaan selvityshenkilön laatima. Luettelo kuulluista ja haastatelluista henkilöistä on liitteenä 1 ja haastattelurun-ko liitteenä 2.

Raportissa on kuvaus muissa Pohjoismaissa olevista yksiköistä joiden tehtävät ja toiminta voidaan katsoa Suomeen ehdotetun yksikön läheisyyteen. Näille Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa toimiville yksiköiden johtajille on myös lähetetty tiedustelu oman organisaation toimivuudesta sekä lyhyt kuvaus selvitystyöstä.

Selvityshenkilö välitti tietoa selvitystyöstä naistutkimuksen sähköpostilistalle pyytäen kommentteja ja tietoa esimerkiksi olemassa olevista resursseista, mutta myös tietoaukoista. Kiitos kaikista hyödyllisistä ehdotuksista ja ajatuksista.

3 Selvitystyön keskeisiä käsitteitä

Tietopalvelu ja informaatio- ja dokumentaatiotoiminta

Tässä raportissa puhutaan tietopalvelusta, mutta myös käsitteitä informaatio- ja dokumentaatiokeskus, resurssikeskus tai vastaavaa olisi voinut käyttää. Suomessa tietopalvelukoulutus ja -toiminta on perinteisesti ollut korkeatasoista ja laajaa – sekä julkishallinnon, tutkimuksen että yritystoiminnan puolella. Näin myös pohjoismaisessa vertailussa.

Tietopalvelulla tarkoitetaan erikoistunutta organisaatiota, jonka henkilöstö on erikoiskoulutettu tutkimus- ja faktatiedon hakuun, järjestämiseen ja jalostamiseen, sekä sen välittämiseen tiedontarvitsijoille. Se voi kattaa kirjasto- ja arkistotoiminnan, dokumenttien hallinnan, mutta myös muun datan hallinnan. Keskeistä on, että tiedontarvitsija määrittää tarvitsemansa tiedon – ja siinä tietopalvelutoiminta eroaa esimerkiksi perinteisestä tiedottamisesta. Verkkopalvelujen kehittäminen voi olla osa tietopalvelun toimintaa, mutta ei koskaan korvaa sitä.

Sukupuolinäkökulmaa soveltava tietopalvelu ei ole uusi ilmiö

Nais/mies/sukupuolitutkimus ja tasa-arvotieto Suomessa ei tällä hetkellä kuulu minkään tietopalveluyksikön erikoisosaamiseen. Åbo Akademin *Institutet för kvinnoforskning* on ainut laitos jossa on toiminut alan informaattikko, vuosina 1986-1996. Muissa Pohjoismaissa alan kirjasto- ja arkistotoimintaa on aloitettu jo niin aikaisin kuin vuonna 1958 (*Kvinnohistoriska samlingsarna* Ruotsissa). Nuorin on Norjaan vuonna 1998 perustettu *KILDEN*. Näistä lähemmin luvussa 5.

Ensimmäinen nk. naiskirjasto Euroopassa avattiin jo 1909 Barcelonassa, ja se toimii edelleen erikoiskirjastona. Kaikissa maanosissa on tämän kaltaista toimintaa ja kansainvälinen yhteistyö on vilkasta. Mm. maailmankonferenssi *KnowHow* kokoaa joka kolmas vuosi tuhansia nais/mies/sukupuoli/tasa-arvotutkimuksen arkisto-, kirjasto, kuvatallenteiden jne. erikoisasiantuntijoita. Euroopan suurimpia laitoksia on Hollannissa toimiva *IIV, Library, Documentation Centre and Archives on the Position of Women*. IIV perustettiin vuonna 1935 ja sillä on tänään merkittävä asema alan kansainvälisessä yhteistyössä. Useimmat Euroopan laitoksista toimivat tutkimustiedon ja tasa-arvotyön välimaastossa, mutta on myös esimerkkejä pelkästään tutkimus- tai tasa-arvotyöhön keskittyvistä yksiköistä. Osa yksiköistä on autonomisen ensimmäisen (äänioikeusliike) tai toisen aallon (1970-luvun feministinen liike) naisliikkeen tulosta, toiset taas suoraan tutkimus- tai tasa-arvo-organisaatioiden tarpeisiin luotuja.

Sukupuolinäkökulmaa soveltava tietopalvelu tarkoittaa mm. että tiedon organisoinnissa ja kuvailussa nostetaan esille sukupuoli ja helpotetaan tiedon löytyvyyttä esimerkiksi naisnäkökulmasta. Naishistorian näkyväksi tekeminen ja tämän kulttuuriperinteen vaaliminen on myös ollut keskeinen peruste tietopalvelujen luomisessa, ja monet niistä ovat myös naishistoriallisia arkistoja. Muutama naismuseo kuuluu myös tähän toimintaan.

Yleistä kirjasto-, arkisto- ja tietopalvelutoimintaa voi edelleen luonnehtia sukupuolisoikeaksi, mikä mm. näkyy asiansanoituksessa, luokituksessa ja tietokantojen hakumahdollisuuksissa. Bibliografisen, arkisto-, hanke- tai tilastotiedon löytäminen tasa-arvotyöhön on vaivalloista, sillä sukupuoli- tai tasa-arvonäkökulmaa tietoon ei yleensä ole järjestelmällisesti huomioitu, eikä sen edellyttämää alan erikoisasiantuntemusta ole järjestelmällisesti kasvatettu eri tiedonlähteiden välittäjäorganisaatioissa. Yksi poikkeus Suomessa on Tilastokeskus, jolla on tasa-arvotilastoihin erikoistunutta henkilöstöä ja tavoite tuottaa sukupuolisensitiivistä tietoa.

Tasa-arvo

Käsite tasa-arvo voidaan ymmärtää hyvin laajasti - kuten viittaamaan alueelliseen, koulutukselliseen jne. tasa-arvoon. Tässä raportissa on kuitenkin pääsääntöisesti kysymys sukupuolten ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tasa-arvosta. Samalla on huomiotava, että tasa-arvoon ja epätasa-arvoon vaikuttavat sukupuolen lisäksi esimerkiksi etnisyys, ikä ja/tai vammaisuus. Useamman näkökohdan esilläpito on toivottavaa ja nähtävä suhteessa tietotuotantoon. Sukupuolinäkökulman tulee kuitenkin aina olla läsnä - myös silloin kun selviä eroja naisten ja miesten välillä ei näy. Tämä on tärkeää ensinnäkin siksi, että tieto siitä, ettei naisten ja miesten välillä ole eroja on arvokasta tasa-arvotietoa jo sinänsä. Toisaalta voi olla niin, että tutkittaessa eri alaryhmiä saattaa ilmetä eroja naisten ja miesten välillä. Tämä koskee esimerkiksi työllisyyslukuja, jotka yleisellä tasolla voivat olla samanlaisia naisilla ja miehillä, mutta maahanmuuttajia tai nuoria tutkittaessa sukupuolieroja saattaakin ilmetä.

Sukupuolten tasa-arvo tarkoittaa muutakin kuin naisten ja miesten lukumäärien laskeamista ja vertailua. Kysymys on myös siitä miten sukupuolta tuotetaan ja ylläpidetään yhteiskunnassamme, ja miten esimerkiksi jaottelu kahteen sukupuoleen voi olla osaltaan luomassa sukupuolten epätasa-arvoa. Tällainen kysymyksen asettelu vaatii tasa-arvotyötä tekevältä aivan toisenlaisia tietotaitoja kuin jos vain lasketaan naisia ja miehiä, tai verrataan palkkoja.

Tasa-arvotieto

Tasa-arvotiedolla tarkoitan tässä raportissa lähinnä käytännön tasa-arvopolitiikassa ja -työssä käytettyä ja kerääntyvää fakta-, metodi- ja kokemustietoa. Tämä voi sisältää mm. tietoa tasa-arvoon liittyvistä säädöksistä, fakta- ja tilastotietoa, tietoa menetelmistä kuten tietoa hyvistä käytännöistä, tietoa asiantuntijuudesta, hanketietoa, tai suoraan tasa-arvolain-säädäntöön, -suunnitteluun ja -seurantaan liittyvää tietoa.

Tasa-arvotyö

Tasa-arvotyöllä käsitetään tässä sekä yksityisellä että julkisella sektorilla, myös työmarkkinajärjestöissä, etujärjestöissä ja kansalaisjärjestöissä, tehtävää työtä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Valtavirtaistaminen

Kuten tasa-arvokäsite myös valtavirtaistaminen on käsitteenä laaja. Tässä yhteydessä sillä tarkoitetaan kuitenkin sukupuolten tasa-arvoon liittyvän näkökulman valtavirtaistamista, eli sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman huomioimista kaikessa suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa. Hallitus on sitoutunut sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisen toteuttamiseen valtionhallinnossa. Valtavirtaistamisen tarkoituksena nähdään sukupuolineutraalien, jopa sukupuolisokeiden, menettelytapojen ja toimintakulttuurien murtaminen.

Nais/mies/sukupuolitutkimus

Suomessa käsitettä naistutkimus on käytetty kuvaamaan poikkitieteellistä kenttää jota on yhdistänyt sukupuolen merkityksen kriittinen tarkastelu. Tällöin mm. miestutkimus, sukupuolijärjestelmän tutkimus ja tasa-arvotutkimus on katsottu sisällytyksi tähän käsitteeseen.

Englanniksi käytetään käsitteitä *gender research*, *women's studies*, *feminist research*, *research on women* ja *critical research on men*. Muissa Pohjoismaissa alan tutkimukseen viittaava käsite on muuttunut ja muuttumassa – yhtenäisestä käsitteistöstä ei voi puhua, ja merkitykset vaihtelevat kielten välillä. Naistutkimuskäsitteen ovat muissa Pohjoismaissa vähitellen korvanneet termit nais- ja sukupuolitutkimus tai pelkkä sukupuolitutkimus (tai *genusforskning* Ruotsissa).

Homo/lesbo- ja queertutkimus ovat myös tuoneet uutta sisältöä tutkimukseen. On vaikea löytää yhtä käsitettä, joka kattavasti kuvaisi tämänhetkistä, ja ehkä myös huomispäivän, laajaa ja monimuotoista tutkimuskenttää joka on mukana luomassa tietopohjaa tasa-arvotyölle. Tämä on kuvaavaa jatkuvasti kehittyvälle ja muuttuvalle tutkimuskentälle. Tiedonhallinnalle tämä on haaste, samalla kun alan jatkuva seuranta on edellytys tasa-arvotyön kehittymiselle.

Tavallisen kansalaisen näkökulmasta ainakin pelkkä naistutkimus voidaan käsittää liian kapeasti, ja siksi tässä raportissa käytetään nais/mies/sukupuolitutkimus-käsitettä, vaikka se ole yleisesti suomen kielessä vielä käytössä. Tämäkään käsite ei välttämättä kata kaikkia niitä tutkimusaloja, jotka ovat oleellisia puhuttaessa sukupuolten tasa-arvosta.

4 Valikoima olemassa olevia tiedonlähteitä

Tässä luvussa on lyhyesti kuvattu joitakin jo olemassa olevia tiedonlähteitä jotka liittyvät selvitystyön kenttään.

Jotkut näistä ovat selvästi ehdotetun uuden toiminnan alaisia. Osa on vailla päivittävää omistajaa ja näiden osalta tulisi käydä neuvotteluja mahdollisuuksista siirtää tietoresurssit ehdotetulle uudelle yksikölle. Keskeisimpiä ovat Minna - valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaali ja Tasa-arvotietopankki, jossa runsaasti alueellista tasa-arvotilastotietoa. Molemmat ovat sosiaali- ja terveysministeriön aloitteesta syntyneitä hankkeita.

Verkkoon rakennettuja tietokantahankkeita ja vastaavia toivoisi aina suunnitellun niin, että niiden päivitys hoituu myös hankkeen loputtua jotta niihin käytetyt resurssit eivät menisi hukkaan päivittämättömyyden vuoksi tai ylläpito-organisaation puuttuessa.

Käynnissä olevat hankkeet

Minna - valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaali

<http://www.minna.fi/>

Valtakunnallinen naistutkimus- ja tasa-arvoportaali Minna on sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama, marraskuussa 2003 aloitettu hanke, joka on tällä hetkellä sijoitettu Helsingin yliopiston Kristiina-instituuttiin ja joka toimii yhden projektisuunnittelijan voimavaroin. Minna koostuu verkkoportaalista ja asiantuntijatietokannasta. Minna-portalilla avattiin verkossa 2.12.2004 ja toiminta on tällä hetkellä rahoitettu lokakuuhun 2005 asti.

Minna-portalilla on tarkoitus palvella niin tutkimusta, julkishallintoa, kansalaisjärjestöjä kuin suurta yleisöäkin. Ensi vaiheessa portaali palvelee erityisesti julkishallintoa, kansalaisjärjestöjä, mediaa ja suurta yleisöä. Portaali pyrkii toimimaan tutkimusyhteisössä naistutkijoiden yhteisenä foorumina, jota kautta on helppo saada asiantuntemuksensa ja tutkimuksensa esille.

Minnassa on ajankohtaisia uutisia liittyen tutkimukseen ja tasa-arvoon, yleistajuisia artikkeleita, tapahtumakalenteri, temaattiset sivut, yhteystietoja tutkimukseen, julkishallintoon ja kansalaisjärjestöihin, linkkikokoelmat, sekä tasa-arvoon liittyviä tilasto- ja lainsäädäntötietoja. Minnan asiantuntijatietokantaan on tarkoitus kerätä kaikkien Suomessa vaikuttavien nais/mies/sukupuolitutkijoiden ja tasa-arvoasioiden parissa työskentelevien tiedot, kesäkuun 2005 alussa se sisälsi 233 asiantuntijan tiedot. Asiantuntijat ovat haettavissa esimerkiksi aseman, oppialan tai asiansanojen mukaan. Minnaan tuotetaan eri asiantuntijoiden artikkeleita ajankohtaisesta tutkimuksesta ja tasa-arvoasioista. Artikkeleista ja ajankohtaisista uutisista luodaan samalla arkistot verkkoon. Lähitulevaisuudessa on tarkoitus tarjota Minnan palveluita myös ruotsiksi ja englanniksi.

Verkkotilastot osoittavat kasvavaa käyttäjämäärää ja palaute käyttäjiltä on ollut enimmäkseen myönteinen, vaikka portaaliin kaivataan enemmän tietoa esimerkiksi julkaisuista, historiallista ja nykypäivän faktatietoa tasa-arvosta mutta myös eritellympää teemaattista tutkimustietoa. Julkishallinnon käyttäjiltä on tullut toiveita esimerkiksi kaikkien tasa-arvoraporttien kokoamisesta Minnaan sähköiseen muotoon. Käyttäjät ovat toivoneet myös interaktiivisia osioita, kuten keskustelupalstaa.

Minna-portaalilla on jatkuva päivitys lokakuuhun 2005.

HILMA – naistutkimuksen yliopistoverkosto

<http://www.helsinki.fi/hilma/index.htm>

HILMA on kahdeksan naistutkimusyksikön ja -yhteisön muodostama yliopistoverkosto, jonka tavoitteena on naistutkimuksen perus- ja jatkokoulutuksen valtakunnallinen kehittäminen. Hilma järjestää muun muassa naistutkimuksen verkko-opetusta ja tiedottaa ajankohtaisista seminaareista ja muista tapahtumista sekä naistutkimuksen jatkokoulutusmahdollisuuksista. HILMA on perus- ja jatko-opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden verkosto, eli sen yhteistyökenttä on lähinnä yliopistojen välinen.

HILMAN verkkosivusto keskittyy opetukseen liittyvään, mutta on muiden tiedotusväylien puuttuessa myös pyrkinyt ajankohtaistiedon (tapahtumat, väitökset, uudet julkaisut jne.) välittämiseen naistutkimuksesta. Työnjako Minna-portaalin kanssa on oleellinen, mikäli molempien toiminta jatkuu. Minna-portaaliin ei ole sisällytetty esimerkiksi opetukseen tai jatko-opiskeluun liittyvää tietoa koska tämän tulisi löytyä HILMA:sta.

HILMA-sivustolla on jatkuva päivitys ja opetusministeriön hankerahoitus vuoden 2006 loppuun. Jatkorahoitusta tullaan hakemaan.

Tiedonlähteet päivityksellä

Sähköpostilistat

Suomalaisen alan tutkimuksen tiedonvälityksestä puhuttaessa ehkä tärkeimpiä on ja on ollut naistutkimuksen sähköpostilista², joka on vanhin Pohjoismaissa (perustettu 1993) ja luultavasti myös laajin (yli 1000 tilaajaa). Sen merkitys on ollut suuri ja on tullut esille mm. selvityshenkilön tekemissä haastatteluissa. Toiminta on ollut pitkälle vapaaehtoistyöhön perustuvaa, vaikka sen ylläpidosta tänään maksetaan korvausta yliopistojen naistutkimusyksiköiden varoista.

Tasa-arvotyön puolella laajin sähköpostilista on Suomen kuntaliiton ylläpitämä kuntien Tasa-arvo-1 sähköpostilista³, jolla on myös muita tilaajia kuin kuntien edustajia. Tilajamäärä on noin kaksisataa ja ainutlaatuisuudessaan listalla on suuri merkitys tasa-

² <http://www.helsinki.fi/akka-info/nt/>

³ Tietoa listasta löytyy <http://www.kunnat.fi-sivustolta>.

arvotiedon välittäjänä, vaikkei sen ensisijainen tehtävä ole ollut yleisen tasa-arvotiedon välitys.

Näiden lisäksi löytyy sähköpostilistoja jotka ovat paikallisia tai tietyn tutkimusaiheen tarpeisiin tai vastaavaan luotuja. Ne täyttävät tehtävänsä tässä suhteessa, mutta eivät ole yleisiä, valtakunnallisia tiedonvälittäjiä.

Helsingin yliopiston kirjaston aihesivusto Naistutkimus

<http://www.lib.helsinki.fi/palvelut/Aihesivut/naistutkimus.htm>

Aihesivusto *Naistutkimus* on Helsingin yliopiston kirjaston ylläpitämä, joka ei ole kovin ajantasainen. Sivulla ei esimerkiksi ennen selvityshenkilön huomauttamista ollut linkkiä Minna-portaaliin joka kuitenkin on keskeisin tiedonlähde naistutkimusalalla. Luetteloa suomalaisten yliopistojen naistutkimuksen laitoksista ei ole päivitetty ja keskeiset tiedokannat muista Pohjoismaista puuttuvat. Sivusto ei myöskään selvästi erottele naistutkimuksen alan tiedonlähteitä yleisistä tiedonlähteistä. Sivuston taustalla on 1990-luvun puolivälissä pari vuotta työskennellyt naistutkimuksen kirjastonhoitaja osana vastuukirjastonhoitajajärjestelmää. Vastuukirjastonhoitajista luovuttiin lähinnä taloudellisista syistä. Ilmeistä on, ettei tieteenalakohtaisten sivustojen vaatimaa osaamista tai kentän seuraamista ole priorisoitu.

Vastaava sivusto löytyy myös Tampereen yliopiston kirjaston sivuilta, mutta se on valitettavasti hyvin puutteellinen.

Suomen tieteen ja teknologian tietopalvelu: Tasa-arvo-sivusto

http://www.research.fi/k_tasa-arvo_fi.html

Research.fi-tietopalvelussa on Suomen tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tilastoja, artikkeleita sekä linkkejä. Sivuston päätarkoituksena on palvella tiedettä ja teknologiaa koskevaa päätöksentekoa, seurantaa ja arviointia. Sitä ylläpidetään useiden viranomaisen yhteistyönä. Sivustossa on yksi sivu nimekkeellä Tasa-arvo. Se sisältää tilaston naisten osuudesta ylimmistä yliopistoviroista, yhden artikkelin sekä linkkejä, mm. Minnaan.

Tiedonlähteet, ei päivitystä tai tila epävarma

Tasa-arvotietopankki

<http://www.tasa-arvotietopankki.fi/>

Tasa-arvotietopankki - faktatietoa naisista ja miehistä Suomen kunnissa ja maakunnissa on sosiaali- ja terveysministeriön 2001 käynnistämän hankkeen *Tasa-arvotietoa kunnalliseen päätöksentekoon* yksi tulos. Hankkeen aikana on kehitelty kunta- ja maakuntatason tunnuslukuja, jotka kuvaavat naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista ja sen alu-

eellisiä eroja. Tavoitteena on ollut selkeä ja helppokäyttöinen tietopankki kaikkien kunta- ja tasa-arvoasioista kiinnostuneiden käyttöön.

Tasa-arvotietopankki on viimeksi päivitetty 10.2.2004, mutta kaikki tunnusluvut ovat vuodelta 2000 tai aikaisemmin. Päivitystä ei ole tiedossa.

Tasa-arvotietopankin suunnitteluun ja toteutukseen on ilmeisesti panostettu, joten sen päivittämätön tila, esimerkiksi viimeisten kunnallisvaalien jälkeen, on valitettavaa.

Tasa-arvoa valtavirtaan

<http://www.eurofem.net/valtavirtaan/>

Osana aikaisemman hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa syntyi *Tasa-arvon valtavirtaistamismenetelmien kehittämishanke* vuosille 1998-2000. Sen päämääränä oli luoda uusia tasa-arvon edistämisen malleja ja käytäntöjä julkishallinnossa sekä kehittää menetelmiä, jotka voivat tuoda näkyviin ongelmat ja esteet tasa-arvon tiellä. Sateenvarjohankkeeseen osallistuivat sosiaali- ja terveysministeriön ohella ympäristöministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työministeriö ja ulkoministeriö.

Hankkeen tuloksena syntyi nettiraportti *Tasa-arvoa Valtavirtaan*. Raportti pyrkii vastaamaan kysymyksiin: Miksi valtavirtaistamista tarvitaan ja mitä se on? Miten suvataan lakiesitys? Mitä hyötyä yrityksille ja johdolle on tasa-arvon edistämisestä? Minkälainen on kansalaisjärjestöjen rooli valtavirtaistamisessa? Mistä voi löytää helposti tasa-arvoon liittyviä linkkejä ja lisää tietoa?

Sivusto on viimeksi päivitetty 6.11.2003. Päivitystä ei ole tiedossa.

Sivusto on hyödyllinen lähtökohta valtavirtaistamistyötä aloittaville, mutta kaipaa päivitystä ja mm. ajankohtaista linkitystä.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisysivusto

<http://www.vakivalta.net/>

Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti vuonna 1998 valtakunnallisen hankkeen naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisemiseksi. Hanke käynnistettiin Stakesissa ja ehkäisysivusto on osoitettu väkivallan uhreille, auttajille ja väkivallan tekijöille. Sivustolla on myös käsitelty lapsia ja väkivaltaa.

Päivitys on lopetettu 31.12.2002.

Sivusto sisältää runsaasti hyödyllistä, mutta osittain vanhentunutta ja virheellistä tietoa (esimerkiksi yhteystiedot eri apua tarjoaviin organisaatioihin).

Bibliografiahankkeet

Suomalaisen nais/mies/sukupuolitutkimuksen bibliografiahankkeita on ollut monta. Esimerkkinä mainittakoon varhaiset Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisemat kolme bibliografiaa (Korhonen, 1984; Korhonen, 1986; Peura & Lappalainen-Happonen, 1984), jotka toteutettiin osana naistutkimuksen koordinoitua, Åbo Akademin naistutkimusinstituutissa 1990-luvun alussa ARTO-tietokantaan tuotettu nk. Fem-tietokanta ja yhteispohjoismainen opas alan lähteisiin (Flemming, 1991). Tavoite näissä on ollut kattaa ala laajasti. Tehtävä on kuitenkin kasvanut niin suureksi, ettei siihen vaadittavia resursseja tai asiantuntemusta ole löytynyt mahdollisista tuottajaorganisaatioista.

On myös esimerkkejä temaattisista tai muuten rajoitetuista bibliografioista (Hanhela, 2004; Hänninen-Salmelin, 1989; Siimes, Husu & Varsa, 1996). Yhteistä näille hankkeille on niiden päivittämättömyys ja se, etteivät ne myöskään ole jääneet haettaviin – tai myöhemmin päivitettäviin - tietokantoihin. Syynä tähän on lähinnä resurssien ja tietokanta-asiantuntemuksen puuttuminen.

Bibliografiahankkeet kertovat tarpeesta koota alan tutkimus valtavirtakortistoista ja -tietokannoista joissa ne ovat vaikeasti löydettävissä. Edellä mainituista bibliografioista suomalaista nais/mies/sukupuolitutkimusta maailmankielillä luetteloidut bibliografiat (kuten Siimes, Husu & Varsa, 1996), jotka toteutettiin osana naistutkimuksen koordinoitua, ovat esimerkki pyrkimyksestä tuottaa tutkimuksesta tietoa kansainvälisiin tarpeisiin. Maailmankielillä julkaistun naistutkimuksen bibliografia on mm. sisällytetty Suomen CEDAW-raporttiin ja sitä on jaettu Suomen edustustoihin maailmalla sekä naistutkimuksen maailmankonferensseissa.

Tänään bibliografioita tuotetaan verkkoon – esimerkkeinä vaikka Suomen Queer-tutkimuksen seuran keräämä suomalainen homo-, lesbo- ja queer-tutkimus jota ollaan julkaisemassa seuran verkkosivustolla⁴ ja miestutkimuksen bibliografiat⁵. Valitettavasti bibliografiat on usein tuotettu pelkästään tekstitiedostona, eikä niissä ole hyödynnetty tietokantapohjaisen rekisteröinnin tuomia mahdollisuuksia verkkohakuihin ja yksinkertaisempaan päivittämiseen tulevaisuudessa. Kansalaisjärjestöllä harvemmin on tällaista infrastruktuuria tai osaamista, ja niiden panos onkin kiitettävä pyrkimyksessä tarjota tietoa temaattisista aiheista jotka ovat pirstaleisia valtavirtatietokannoissa. Pidemmän päälle kuitenkin toivoisi tätä työtä tehtävän keskitetysti, päivitystä huomioiden ja kaikkien työresursseja säästäen.

Suomen Akatemian naistutkimuksen arviointiraportissa (*Women's Studies and Gender Research in Finland : evaluation report, 2002*) on luettelo julkaistuista alan väitöskirjoista – tätä luetteloa on tuotettu uudestaan ja päivitetty useamman kerran suomalaisessa naistutkimuksen historiassa, eikä se vielääkään ole helposti päivitettävissä muodossa. Ruotsalainen GENA-tietokanta⁶ sisältää alan ruotsalaiset väitösväitöskirjat 1960-luvulta nykypäivään ja on mm. hyvä lähde alan tutkimuksen kehityksen näkemiseen Ruotsissa. Kesäkuun 2005 alussa se sisälsi tiedot 821 väitöskirjasta abstrakteineen.

⁴ <http://www.helsinki.fi/jarj/sqs/index.htm>

⁵ <http://www.uta.fi/laitokset/naistutkimus/miestutkimus/>

⁶ <http://www.databasengena.nu/>

NASTA-hanke

Julkaisu *Naisia, asiakirjoja, arkistoja - Suomen naishistorian arkistolähteitä* (Härkönen, 1993) oli Suomen Kulttuurirahaston rahoittaman hankkeen yksi lopputulos. Hanke tuotti runsaasti tietoa naisten elämään liittyvästä arkistomateriaalista 1700-luvun alkupuolelta 1990-luvun alkuun. Tieto kerättiin tietokantaan, josta julkaistiin vain osa. Tämä nk. NASTA-tietokanta on luultavasti jo menetetty koska sen aikaista tietoteknologiaa ei enää ole, eikä sen siirtämisestä säilyvämpään muotoon ole huolehdittu. Tietokannan sisältö olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista rakentaa ennalleen, ja ennen kaikkea jatkaa 1990-luvun alussa lopetettua kartoitustehtävää.

Unioni, Naisasialiitto Suomessa ry:n lahjoituskokoelma

Unionin kirjakokoelmat ovat esimerkki ensimmäisen aallon naisliikkeen kirjastohankkeesta joka sai alkunsa vuonna 1895. Vanhin osa kokoelmista lahjoitettiin Helsingin yliopiston kirjastolle vuonna 2001 mm. jotta aineiston pysyvä säilyminen ja käyttö varmistettaisiin. Julkaisussa *Naisiasianaisten kirjat* (Lind & Kissaniitty, 2002) on lahjoituskokoelman luettelo. Tätä kirjoitettaessa on epävarmaa miten tämä kokoelma on tänään haettavissa tietokannoista johon se on luetteloitu. Ilmeistä on kuitenkin, että tieto lahjoituskokoelmasta ei ole yleisessä käytössä.

AKKA-info

<http://www.helsinki.fi/akka-info/>

AKKA-info, joka perustui vapaaehtoistyöhön, esitteli suomalaista naistutkimusta verkossa 1990-luvun loppupuolelta noin vuoteen 2002. Sivusto on vielä verkossa, mutta päivitys on lopetettu. Sivustolta ohjataan kuitenkin kiitettävästi muille tiedonlähteille, kuten HILMA:an ja MINNA:an.

5 Tietopalveluja muissa Pohjoismaissa

Pohjoismaiden välillä on paljon yhtäläisyyksiä, ja sekä tutkimuspuolella että tasa-arvotyössä on pitkään ollut tiiviit yhteydet, ideoiden vaihtoa ja tosiasiallisia yhteistyöhankkeita. Sukupuolisensitiivisen tiedon erikoisosaamisyksiköitä on kaikissa Pohjoismaissa lukuun ottamatta Suomea. Vanhin on Ruotsin Kvinnohistoriska samlingar vuodelta 1958, nuorin Norjan KILDEN, mutta sitäkin edelsi naistutkimuksen sihteeristö jonka toiminta alkoi 1970-luvulla. Yhteistyö näiden kirjastojen, arkistojen, koordinaattoreiden ja sihteeristöjen välillä on ollut tiivis 1980-luvulta lähtien, ja sai pohjoismaisen tutkimusinstituutin *Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning*⁷ (NIKK) perustamisen kautta (vuonna 1995) myös pysyvemmän infrastruktuurin yhteistyön koordinoimiseen.

Seuraavassa kuvataan lyhyesti näitä yksiköjä joiden toiminta ja tietotuotteet suurimaksi osaksi vielä puuttuvat Suomesta - lukuun ottamatta Minna-portaalin tarjoamia palveluita. Yksiköt voidaan jakaa monella tavalla, sillä niiden painotus vaihtelee. Lisäksi yhdessä maassa on ehkä vain yksi organisaatio, kun taas esimerkiksi Tanskassa on ainakin kolme organisaatiota selvine työkokoineen. Jotkut ovat erikoistuneet naishistoriallisiin arkistoihin, toiset bibliografisen tiedon välitykseen – on myös valtakunnallisia yleistajuisen tutkimustiedon välittäjiä ja tiedepolitiikkaan osallistuvia yksiköitä. Keskeinen tehtävä kaikilla kuitenkin on sukupuoli- ja tasa-arvosensitiivisen tiedon dokumentointi ja välitys. Siksi niitä kutsutaan tässä yleisnimekkeellä tietopalvelut, vaikka kyseessä on kirjava joukko yksiköitä.

Islanti

Kvennasögusafn Íslands – Women's History Archives

Islannin kansallisen naishistoriallisen arkiston perustana on kirjakokoelmalahjoitus, mutta myös arkistomateriaali on keskeinen osa sen toimintaa. Arkisto on perustettu vuonna 1975 ja on vuodesta 1996 toiminut Islannin kansalliskirjaston yhteydessä itsenäisenä yksikkönä. Kolmen hengen johtokunta ohjaa toimintaa.

Tehtävät: Naishistoriallisen ja nykyajan tiedonlähteiden keruu, rekisteröinti ja säilytys, tiedonvälitys ja alan tutkimuksen tukeminen.

Toiminta/tietotuotteet: Arkisto, kirjasto, näyttelyt, luennot. Yksikkö tuottaa alan artikkeleita ja julkaisee naishistoriallisia kirjoja. Yksi neljästä partnerista joka tuottaa naisten asiantuntijatietokantaa *Kvennaslóðir* eri ministeriöiden ja laitosten sekä yritysten rahoittamana.

Resurssit: Perusrahoitus valtiolta ja Reykjavikin kaupungilta. *Henkilöstö:* johtaja + hankevaroin työllistetyt.

⁷ <http://www.nikk.uio.no/>

Norja

KILDEN

KILDEN Informasjons- og dokumentasjonssenter for kvinne- og kjønnsforskning i Norge on perustettu vuonna 1998 ja sen toiminta on keskittynyt verkostopalvelujen tuottamiseen. Verkkosivustonsa kautta KILDEN pyrkii mm. vaikuttamaan median tapaan käsitellä sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä ja nostamaan keskustelutasoa tuomalla esille ajankohtaista tutkimusta. Viime vuosien aikana KILDEN on saanut useita tiedotushankkeita sekä tutkimustoiminnan, työmarkkinajärjestöjen että kansalaisjärjestöjen toimesta. Myös tasa-arvo tieteessä kuuluu käynnissä oleviin hankkeisiin. KILDEN toimii erillisyyksikkönä (*randsonenhet*) Norges forskningsrådetin alla ja sillä on viiden hengen johtokunta.

Tehtävät: Toimia norjalaisen nais/mies/sukupuolitutkimuksen tukena ja koordinoivana yksikkönä. Valtakunnallinen vastuu tämän tutkimuksen dokumentoinnista sekä välittämisestä Norjaan ja ulkomaille.

Toiminta/tietotuotteet:

- <http://kilden.forskningsradet.no> – laaja alan portaali
- tutkijatietokanta Forskerbasen – kaksiosainen; naispuoliset tutkijat ja nais/mies/sukupuolitutkijat
- tapahtumatietokanta
- naishistoriaan liittyvää digitointia ja verkkojulkaisuja, esim. äänioikeustaistelusta ja 1970-luvun feministisistä liikkeistä
- aikakauslehti Tidsskrift for kjønnsforskning
- valtakunnallinen nais/mies/sukupuolitutkimuksen tietopalvelu
- laaja sähköpostilista tiedottamiseen
- osallistuminen pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön

Resurssit: Perusrahoitus Norges forskningsrådetin kautta, myös hankerahoitusta. *Henkilöstö:* 1 johtaja, 1 toimittaja, 1 hankekoordinaattori, 2 toimistosihiteeriä – tämän lisäksi tällä hetkellä 3 projektivastaavaa sekä osa-aikainen toimittaja.

Ruotsi

Nationella sekretariatet för genusforskning

Valtakunnallinen sukupuolitutkimuksen sihteeristö perustettiin vuonna 1998 Ruotsin eduskunnan aloitteesta. Sillä on oma säädös, se toimii itsenäisenä viranomaisena (*myn-dighet*) ja on sijoitettu Göteborgin yliopistoon. Ruotsin hallitus nimeää 7 hengen johtokunnan. Sihteeristön keskeisiä toiminta-alueita ovat tiedepolitiikka ja alan tutkimuksen yleistajuinen välittäminen.

Tehtävät: Ylläpitää nais/mies/sukupuolitutkimuksen kokonaiskuvaa Ruotsissa, välittää tämän tutkimuksen tuloksia yliopistojen sisällä ja ulkopuolella, tietoisuuden nostaminen sukupuolinäkökulman merkityksestä, sekä alan tutkimuksen statuksen ja kehitysmahdollisuuksien arviointi kaikilla tieteenaloilla.

Toiminta/tietotuotteet:

- <http://www.genus.gu.se> sivusto johon on koottu tiedot mm. yliopistojen toiminnasta ja yksiköistä, sisältää keskustelufoorumit, tietoa uusista julkaisuista, alan uutisia ja lyhyitä artikkeleita esimerkiksi ajankohtaisista tapahtumista
- populaaritieteellinen Genus-aikakauslehti, levikki noin 30 000
- tapahtumatietokanta
- valtakunnalliset sähköpostilistat
- uutistiedote Genusperspektiv på forskningspolitik
- valtakunnalliset konferenssit ja seminaarit
- kurssit toimittajille ja opettajille
- osallistuminen pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön

Resurssit: Perusrahoitus opetusministeriöltä. *Henkilöstö:* johtaja, 2 erikoistutkijaa, 2 tiedottajaa, verkkotoimittaja, toimistos sihteeri + hankevaroin työllistetyt.

Kvinnohistoriska samlingarna

Arkisto perustettiin vuonna 1958 ja sai vuonna 1997 nais/mies/sukupuolitutkimuksen vastuukirjastotehtävän (*ansvarsbibliotek*). Arkisto on osa Göteborgin yliopiston kirjasto. Kirjasto- ja arkistotoiminta ovat keskeisiä. Kirjastotoiminta on korkeatasoista ja kirjaston tuottama bibliografia, joka sisältää viitteitä myös muista maista, Pohjoismaiden suurin. Arkisto sisältää runsaasti ensimmäisen aallon naisliikkeen ja naisasianaisten tuottamaa aineistoa 1900-luvun alusta, mutta myös 1970-luvun toiminnan arkistointiin on pyritty.

Tehtävät: Nais/mies/sukupuolitutkimuksen bibliografian tuottaminen, arkistomateriaalin säilytys ja käyttöön tarjoaminen, sekä yleinen tietopalvelu.

Toiminta/tietotuotteet:

- <http://www.ub.gu.se/kvinn/> sivusto jonka osana myös laaja alan portaali
- avoin erikoiskirjasto
- yleinen tietopalvelu, mm. johtanut tietokantaan Frågebanken jossa kesäkuun 2005 alussa yli 200 kysymystä vastauksineen
- bibliografinen tietokanta KVINNSAM, osa valtakunnallista LIBRIS tietokantaa
- väitöskirjatietokanta GENA
- digitoituja naisten tuottamia lehtiä 1800-luvun lopulta
- naishistoriallinen arkistotoiminta
- osallistuminen pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön

Resurssit: Rahoitus Göteborgin yliopiston kirjaston kautta, sekä kansalliskirjaston BIB-SAMin rahoitus vastuukirjastoille, myös hankerahoitus. *Henkilöstö:* 1 johtaja, 4 kirjastonhoitajaa, osa-aikainen kirjastoapulainen.

Tanska

KVINFO

KVINFO on valtakunnallinen nais- ja miestutkimustietoa dokumentoiva ja välittävä yksikkö. Se toimii myös tasa-arvotyössä ja kulttuurilaitoksena. Sen perustana on laaja tutkimuskirjasto. KVINFO perustettiin vuonna 1972 ja se on itsenäinen (*selvejende*) yksikkö kulttuuriministeriön alla. Toimintaa ohjaa 9 hengen johtokunta, jossa edustettuina mm. Det kongelige bibliotek, Statsbiblioteket, Biblioteksstyrelsen, Forskningsrådenes formandskollegium, nais/mies/sukupuoli/tasa-arvotutkimus, kansalaisjärjestöt ja henkilöstö.

Tehtävät: Toimia informaatio- ja dokumentaatioyksikkönä poikkitieteelliselle nais/mies/sukupuolitutkimukselle ja välittää tietoa tutkimustuloksista laajalle, kiinnostuneelle yleisölle.

Toimintatietotuotteet:

- <http://www.kvinfo.dk/> laaja sivusto
- avoin erikoiskirjasto tietopalveluineen
- verkkolehti Forum for køn og kultur
- asiantuntijatietokanta Kvinder-på-linien
- tapahtumatietokanta
- naishistoriaan liittyvää digitointia ja verkkojulkaisuja, esim. äänioikeustaistelusta ja 1970-luvun feministisistä liikkeistä
- välitystoiminta, johon sisältyy myös opetus- ja julkaisutoimintaa sekä seminaari-toimintaa ja avustusta tutkimushankkeille
- muu neuvonta ja tiedotustoiminta opetuslaitoksille, kirjastoille, järjestöille, medialle
- osallistuminen pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön

Resurssit: Perusrahoitus kulttuuriministeriön kautta, myös hankerahoitusta. *Henkilöstö:* johtaja, 6 kirjastonhoitajaa, 2 toimittajaa, verkkopalveluasiantuntija, 2 toimistosihiteeriä – tämän lisäksi tällä hetkellä 4 projektivastaavaa sekä puolitoista aputyövoimaa.

Koordinationen for kønsforskning

Hankevaroin tuettu toiminta vuodesta 1986, aloite tuli Tanskan eduskunnasta. Sukupuolitutkimuksen koordinaatio on sijoitettu Kööpenhaminan yliopistoon, mutta sen toiminta on valtakunnallinen ja kansainvälinen.

Tehtävät: Toimia tanskalaisen nais/mies/sukupuolitutkimuksen tukena ja koordinoivana yksikkönä, valtakunnallinen vastuu tämän tutkimuksen välittämisestä Tanskaan ja ulkomaille. Tiedepolitiikkaan osallistuminen.

Toiminta/tietotuotteet:

- <http://www.sociology.ku.dk/sochrc/index.htm> sivusto
- tutkijatietokanta
- tieteellinen lehti Kvinder, Køn & forskning
- osallistuminen tiedepolitiikkaan valtakunnallisesti ja kansainvälisesti
- tutkimushankkeiden alkuunpano
- seurata sukupuolten tasa-arvoa tiedemaailmassa
- osallistuminen pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön

Resurssit: Hankerahoituksen myöntänyt Forskningsstyrelsen. *Henkilöstö:* koordinaattori, 2 tutkimusapulaista, toimitussihteeri.

Kvindehistorisk Samling

Århusissa sijaitsevan valtionkirjaston (yleinen tutkimuskirjasto kulttuuriministeriön alla) yhteyteen perustettu naishistoriallinen arkisto vuodelta 1964 toimi pitkään hyvin pienin varoin, mutta sai vuonna 1987 kansallisen naisarkiston tehtävän. Arkistossa on mm. naisliikkeiden ja -järjestöjen arkistot, tasa-arvopolitiikassa toimineiden henkilöarkistot, haastatteluäänitteet, kuvataallenteet, julisteet, lehtileikkeet ja vastaavaa tasa-arvotyössä syntyneitä aineistoa.

Tehtävät: Toimia kansallisena naishistorian arkistona, välittää tietoa alan tutkimuksesta, osallistuu Dansk Kvindebiografisk Leksikon:in toimittamiseen.

Toiminta/tietotuotteet:

- arkistotoiminta

Resurssit: Valtionkirjasto Århusissa. *Henkilöstö:* johtaja.

6 Uuden Minna-tietopalvelun tavoite ja päätehtävät

Tasa-arvon valtavirtaistamisstrategia on vaativa – periaatteessa sen tulisi vaikuttaa kaikkialla. Silloin toimijoita on potentiaalisesti hyvin monia ja toiminnalle tulisi tavoitella jokseenkin yhtenäistä tietopohjaa – muuten riski, ettei oikea käsi tiedä mitä vasen tekee, ja päinvastoin, on suuri.

Toimijoita on monenlaisissa yhteyksissä - valtionhallinnossa ja muussa julkisessa toiminnassa, yksityisellä sektorilla, työmarkkinajärjestöissä, kansalaisjärjestöissä, tutkimusyhteisöissä jne. Jotta tämä toiminta etenisi hyvin tarvitaan tietoa toisten toiminnasta, asiantuntijuudesta, hyvistä (ja ehkä myös huonoista) käytännöistä, yhteistyömahdollisuuksista ja mahdollisesta työnjaosta toimijoiden välillä.

Haasteelliseksi nais/mies/sukupuoli/tasa-arvonäkökulman tekevät sekä poikkitieteellisyys että poikkihallinnollisuus. Tieteenala on vielä suhteellisen nuori, mutta ennen kaikkea hyvin pirstaleinen – ainakin tavallisen käyttäjän näkökulmasta. Ei ole olemassa yhtä tahoja, jolta voisi tiedustella tasa-arvon tilaa tai uusimpia tutkimustuloksia.

Selvityshenkilönä johtopäätökseni on, että tarve koordinoida sekä tasa-arvo- että tutkimustietoa ja pyrkiä parempaan tiedon hallintaan ja saatavuuteen on suuri. Hyvin toteutettuna tasa-arvotiedon koordinaatio ja hallinta voi merkitä sekä resurssien säästöä, niiden parempaa käyttöä, mutta ehkä ennen kaikkea toiminnan laadullista rikastumista. Siksi ehdotankin uuden tietopalvelun perustamista Suomeen. Minna-portaali voidaan nähdä tämän toiminnan ensiaskeleena, ja lähtökohtani on että uuden yksikön tehtävä on viedä portaalitöitä eteenpäin, mm. jo nyt saatua palautetta hyödyntäen.

Tietopalvelun tavoite, nimi ja toimintakielet

Suomeen tulisi perustaa valtakunnallinen nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvon tietopalvelu *tavoitteenaan edistää työtä sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseksi parantamalla tasa-arvotyön tietopohjaa*. Eri käyttäjien tarvitsema tutkimus- ja faktapohjainen tieto naisista, miehistä, sukupuolijärjestelmästä ja muista tasa-arvoon vaikuttavista tekijöistä tulee olla tietopalvelun erikoisosaamisalue, jota se kehittää omassa, mutta myös muiden organisaatioiden toiminnassa. Näin tietopalvelu pyrkii erikoisosaamisalansa edistämiseen, ja luo pysyvyyttä, muistia ja tulevaisuutta. Valtakunnallisena yksikkönä tietopalvelulla on myös keskeinen asema alan kansainvälisessä yhteistyössä.

Uudelle tietopalvelulle ehdotetaan nimeksi **Minna-tietopalvelu – valtakunnallinen nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon tietopalvelu**. Ruotsiksi *Minna informationstjänst – nationell informationstjänst för kvinno/mans/könsforskning och jämställdhetsinformation* ja englanniksi *Minna Information Services – Information on Gender Research and Gender Equality in Finland*. Näin hyödynnetään Minna-portaalin nimen tunnetuksi tekemiseen sijoitettu työ ja annetaan käyttäjille lyhyt ja helppo nimi muistaa – myös muilla kielillä kuin suomen. Tietopalvelun nimen viittaus Minna Canthin etunimeen luulisi vain olevan myönteinen. Minna Canthin nimeä on käytetty koko-

naisuudessaan Suomen Akatemian vaihtuva-alaisen naistutkimuksen professorin nimenä sekä Kuopion yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnassa toimivan tutkimusedellytyksiä kehittävän instituutin nimenä. Minna-portaalin omistama verkkotunnus www.minna.fi voidaan näin myös jatkossa hyödyntää.

Lähtökohtana on toiminta molemmilla kotimaisilla kielillä sekä myös englanniksi ja muilla tarvittavilla kielillä mm. kansainvälisiin tarpeisiin.

Päätehtävät

Tietopalvelun kolmeksi päätehtäväksi ehdotetaan

1. nykyisen Minna-portaalin⁸ ylläpito ja kehittäminen,
2. yleisen valtakunnallisen nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon tietopalvelun tarjoaminen laajalle käyttäjäryhmälle Suomessa ja ulkomailla, sekä
3. yleisten tiedonlähteiden valtavirtaistaminen, eli sukupuoli- ja tasa-arvonäkökuilmiöiden edistäminen valtavirtatiedonlähteiden tuotannossa ja kehittämisessä Suomessa.

Seuraavassa on lyhyesti selostettu mitä näihin kolmeen päätehtävään voi sisällyttää. Tietotarpeista ja mahdollisista tietotuotteista sekä käyttäjistä ja yhteistyötahoista kerrotaan lähemmin luvussa 7.

Minna-portaalin ylläpito ja kehitys

Lähtökohtana uudelle tietopalvelulle esitetään valtakunnallisen naistutkimus- ja tasa-arvoportaali Minnan ylläpitoa ja kehitystä.

Minna-portaalin on ollut tarkoitus palvella niin tutkimusta, julkishallintoa, kansalaisjärjestöjä kuin suurta yleisöäkin, joten sen käyttäjäryhmä on laaja kuten uudella Minna-tietopalvelullakin. Portaali on ensivaiheessa rakennettu erityisesti palvelemaan julkishallintoa, kansalaisjärjestöjä, mediaa ja suurta yleisöä. Haasteena on myös tarjota tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden tarpeita palvelevia tuotteita – tämä on myös portaalin tulevaisuuden kannalta oleellinen kehitysalue, sillä tutkimustiedon saaminen portaaliin on keskeistä ja edellyttää hyvää vuorovaikutusta tutkijoiden kanssa. Toinen tulevaisuuden haaste on portaalitiedon parantaminen asiasanoitusta ja temaattisia jakoja kehittämällä.

Minnan palveluita on myös tarkoitus tarjota ruotsiksi ja englanniksi, ja erityisesti kansainvälisiin tarpeisiin kehitetty portaali vaatii käyttäjäkunnan lähempää tarkastelua. Monella tasa-arvotoimijalla on tarvetta lisätä mm. englanninkielistä verkkotietoa. Jos

⁸ <http://www.minna.fi/>

nämä tarpeet ainakin osittain voidaan toteuttaa keskitetysti Minna-tietopalvelun avulla, säästetään sekä resursseja että parannetaan palvelua Suomen ulkopuolella ja Suomen kansainvälistä näkyvyyttä tasa-arvokentällä.

Minna-portaalin markkinointi ja tunnetuksi tekeminen eri yhteyksissä on myös ratkaisevaa sen tulevaisuutta ajatellen. Järjestelmällinen työ linkityksen ja sivuston löytyvyyden parantamiseksi on jatkuvaa ylläpitotyötä. Vuorovaikutus toisten verkkosivustojen tuottajien kanssa mm. päällekkäistyön estämiseksi ja laadun parantamiseksi kuuluu myös portaalin jatkuvaan kehittämistyöhön.

Ehdotettu yleinen ja valtakunnallinen Minna-tietopalvelu tulee myös antamaan portaalille uusia ulottuvuuksia ja sisältöjä, ei vähiten uuden Minna-tietopalvelun luoman yhteistyön ja verkostojen kautta. Minna-portaalin tulisikin tulevaisuudessa olla se ”paikka” ja ainakin ”virtuaaliarkisto” joka takaa tiedon dokumentoinnin ja pysyvyyden tulevaisuudessa.

Yleinen ja valtakunnallinen tietopalvelu

Minna-tietopalvelun keskeiseksi tehtäväksi ehdotetaan nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon yleinen ja valtakunnallinen tietopalvelu. Edellä mainitun Minna-portaalin tulee tarjota verkossa liikkuville hyödyllistä tietoa alan tutkimuksesta, tasa-arvotyöstä ja -hankkeista, mutta se ei kuitenkaan pysty korvaamaan tietopalvelun tarjoamaa erikoisosaamista ja työtä. Portaali tulisi nähdä oleelliseksi osaksi tietopalvelua, sen jokapäiväisenä työkaluna, mutta tietopalvelun tehtäviin kuuluu myös alan erikoisosaaminen ja sen ylläpito, muunlaisen kuin verkkoon tuotetun tiedon tarjoaminen, yhteistyö muiden tiedontuottajien kanssa sekä alan tietoresurssien koordinoiminen valtakunnallisella tasolla.

Tietopalvelu tarkoittaa mm. fakta- ja tutkimustiedon hakemista, järjestämistä ja välitystä eri käyttäjille. Minna-tietopalvelun tehtäviin kuuluu näin ollen tasa-arvotiedon ja alan tutkimustiedon valtakunnallinen dokumentointi, kehittäminen ja tiedon tarjoaminen laajalle käyttäjäkunnalle erilaisiin tarpeisiin. Tavoitteena on valtakunnallinen tiedonhallinta, ja siitä syntyvä työnjako eri toimijoiden kesken Suomessa. Parhaimmillaan se tarkoittaa myös mahdollisuutta nähdä olemassa olevat tietoaукот ja seurata tietotarpeita, sekä tästä johdettua pyrkimystä alan tietotyön laadun parantamiseen, mm. yhteistyössä eri tiedontuottajien kanssa.

Tietopalvelun tulee pyrkiä alan tiedonhallintaan ja tietoresurssien koordinointiin jotta jo olemassa olevat resurssit tulisivat hyvin hyödynnettyä ja todelliset tarpeet huomioitua. Tässä yhteydessä on syytä korostaa, että kysymys on nimenomaan tietoresurssien koordinoinnista tasa-arvotyön ja tutkimuksen tarpeisiin, ei itse tutkimus- tai tasa-arvotoiminnan koordinoinnista.

Tietoresurssien sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Kolmantena tärkeänä tehtävänä Minna-tietopalvelulle ehdotetaan suomalaisten yleisten tiedonlähteiden valtavirtaistamista sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmista. Tämä tarkoittaa esimerkiksi bibliografisten, arkisto-, asiantuntija-, hanketietokantojen, säädös- ja oikeuskäytännön tietokantojen ja tilastotiedon parantamista niin, että sukupuolisensitiivistä tietoa hakevat myös helposti löytävät sen.

Tietoresurssien valtavirtaistaminen on pitkäaikaista työtä, joka edellyttää että uudella tietopalvelulla on alan erikoisasiantuntijoita, että se osallistuu aktiivisesti yleisten tiedonlähteiden kehittämiseen ja että sillä on asema joka antaa sille mahdollisuuden toimia valtavirtaistamistehtävässään. Niin kauan kuin toive sukupuolisensitiivisestä tiedosta ei ole toteutunut valtavirtatietokannoissa ja vastaavissa on tarvetta ylläpitää alan omia tietokantoja. Ajan mittaan tämä on kuitenkin resurssien väärinkäyttöä – parasta olisi jos jo olemassa olevia kansallisia tietokantoja kehitettäisiin: tämä hyödyttäisi kaikkia käyttäjiä, parantaisi työn laatua ja säästäisi resursseja.⁹

Haastattelujen ja keskustelujen aikana selvityshenkilölle on esitetty, että uusi yksikkö ryhtyisi tuottamaan erilaisia uusia tietoresursseja, koska haastateltaville jo olemassa olevat tiedonlähteet eivät ole käyttökelpoisia sukupuolinäkökulmasta. Selvityshenkilön näkemyksen mukaan on kuitenkin parempi pyrkiä parantamaan jo olemassa olevia resursseja ja välttää rinnakkaistoimintaa.

Tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulma tietoon ei ole itsestäänselvyys nykyisessä tietoresurssien hallinnassa. Tätä erikoisosaamisaluetta tulisi rakentaa Suomeen jo olemassa olevia resursseja hyödyntäen ja yhteistyössä mm. informaatiotieteen tutkimuksen ja opetuksen kanssa. Tehtäväkenttä on laaja ja käsittää mm. kirjastojen ja arkistojen toiminnan kehittämistä mutta myös uusien digitaalisten palvelujen tarjontaa, museotoimintaa ja valtionhallinnon omat tietokannat ja rekisterit – vain muutamia esimerkkejä mainitakseni. Ajankohtaiset valtakunnalliset hankkeet kuten tietokarttahanke¹⁰ ja Nelli-tiedonhakuportaali¹¹ ja sekä kansallisella tasolla että EU:ssa korostunut huomio tutkimusinfrastruktuurien kehittämiseen (*Blueprint for the European Research Observatory for the Humanities and Social Sciences EROHS*, 2004) ovat myös oleellisia ehdotetun Minna-tietopalvelun tehtäväkentiksi. Tässä yhteydessä on syytä myös mainita ongelmat käyttää esimerkiksi yliopistokirjastojen tietokantoja tavallisena kansalaisena, ilman käyttäjätunnusta, tai käyttäjänä ulkomailla. Tiedon saatavuus on suurempi haasteellinen kysymys, joka koskee koko kansalaisyhteiskuntaa, mutta se on myös oleellinen Minna-tietopalvelun näkökulmasta.

⁹ Esimerkkinä mainittakoon *Kvinnohistoriska samlingar* Ruotsissa, joka tuottaa pohjoismaisten suurimman alan bibliografian (yli 100 000 viitettä). Pitkään bibliografiaa rakennettiin pelkästään omana tietokantana, KVINNSAM, mutta pari vuotta sitten se myös integroitiin valtakunnalliseen, yleiseen LIBRIS tietokantaan, ja on siten kaikkien valtavirtatietokannan käyttäjien hyödynnettävissä. Kuriositeettina voi vielä mainita että tämä ruotsalainen bibliografia luultavasti myös on käytettävimpiä lähteitä suomalaisenkin alan tutkimuksen hakemiseen, vaikkei sitä ole sinne järjestelmällisesti luuteloitu.

¹⁰ http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/neuvosto/tietokartta_hankesuunnittelu.htm

¹¹ <http://www.nelliportaali.fi/>

Uuden yksikön tulisi siis toimia aktiivisesti yhteistyössä eri tietopalvelujen, kirjastojen ja arkistojen kanssa sekä muissa tiedonlähteitä kehittävässä yhteisöissä jotta nämä tulevaisuudessa palvelisivat myös tiedonhakijoita sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmasta. Minna-tietopalvelun tulee toimia koulutus- ja kehitystehtävissä, ja suuremmissa hankkeissa tietopalvelun on pystyttävä itsenäisesti hakemaan hankerahoitusta tai myymään erikoisosaamistaan korvausta vastaan.

Tämän selvityksen aikana on myös käynyt ilmi, että valtionhallinnon sisällä on tarvetta koordinoida ja parantaa tiedonhallintaa – ei pelkästään valtavirtaistamisen nimessä. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietouudistus 2005 työryhmä on tästä tarpeesta kertova esimerkki (*Sosiaali- ja terveydenhuollon tietouudistus 2005-työryhmän raportti*, 2003). Miten valtionhallinto organisoii yleisemmin poikkihallinnollisen toimintansa tietoresurssien ja tiedonhallinnan suhteen on tietenkin tämän selvityksen ulkopuolella, mutta sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmien valtavirtaistaminen on hyvä esimerkki poikkihallinnollisesta tarpeesta tuottaa ja löytää tietoa yli osasto- tai ministeriörajojen. Siinä mielessä tämän alueen tietoresurssien tilan parantaminen voi toimia pilottina myös muunlaisen poikkihallinnollisen tiedon kehittämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön tulisi tasa-arvoministeriönä kehittää oman ministeriönsä tieto- ja viestintäpalveluja niin, että ne myös tehokkaasti tukevat ministeriön toiminnan valtavirtaistamista tasa-arvonäkökulmasta. Tämä edellyttää ennen kaikkea henkilöstön kouluttamista ja rekrytointia ja tietoresurssien kehittämistä. Tällainen kehitystyö voi myös toimia mallina toisten ministeriöiden vastaavien toimintojen kehittämiseksi sekä luoda edellytyksiä ministeriöiden väliselle yhteistyölle valtavirtaistamistyön tietopohjan parantamiseksi. Minna-tietopalvelu voisi toimia tällaisen pilottikehitystyön vetäjänä.

7 Käyttäjät ja yhteistyötahot – tietotarpeet ja -tuotteet

Tasa-arvotoimijoita on monta ja monenlaisia. Selvityshenkilön tekemät haastattelut ja käymät keskustelut edustavat vain murto-osaa kaikista alan tutkimustietoa ja tasa-arvotietoa käyttävistä mutta myös tämän tiedon tuottajista. (Luettelo haastatelluista ja kuulluista sekä haastattelurunko liitteissä 1 ja 2.) Tiedontarpeet ovat monenlaiset, mutta paljon samanlaistakin tietoa kysytään – vaikka ehkä eri muodoissa. Tästä syystä selvityshenkilö ehdottaa Minna-tietopalvelulle laajaa, yleistä tehtävää tasa-arvon tietopalveluna. Jos tasa-arvon tietopohjaa ruvetaan järjestelmällisesti rakentamaan, ei ole syytä erotella käyttäjiä ja tiedontuottajia vaan pyrkiä kokoamaan nämä yhteiseen tietopalvelun piiriin. Tällä tavalla käytettävissä oleva tieto on mahdollisimman monipuolista ja kattavaa, tietotarpeet tulevat näkyviin koko laajuudessaan, mutta ennen kaikkea pystytään välttämään päällekkäistyötä, hyödyntämään jo tehtyä työtä ja parantamaan tasa-arvotyön tietopohjan laatua.

Jotta olemassa oleva tieto ja tieto käynnissä olevasta tutkimuksesta ja tasa-arvohankkeista tulisi tehokkaasti ja tarkoitustenmukaisesti hyödynnettyä on tarkasteltava koko tutkimus- ja tasa-arvokenttää yhtenä ja pyrittävä tunnistamaan keskeiset tiedontarpeet. Seuraavassa onkin pyritty lyhyesti luettelemaan ehdotetun Minna-tietopalvelun mahdolliset käyttäjät (ja osittain myös tiedontuottajat), erilaisia yhteistyötahoja sekä kuvaamaan selvitystyön aikana esille tuotuja suurimpia tiedontarpeita.

Alan tutkimustiedon ja tasa-arvotiedon käyttäjät ovat myös usein itse alan osatiedon tuottajia ja asiantuntijoita. Minna-tietopalvelu voidaankin nähdä tiedon ”clearingkeskuksena”, eli sinne viedään tietoa, siellä jalostetaan tietoa, ja sieltä haetaan tietoa. Tiedonkäyttäjien ja tiedontuottajien vuorovaikutteisuus onkin huomioitava, ja molemminpuolinen hyöty taattava.

Tietopalvelun käyttäjät

Valtionhallinnon ”valtavirtaistajat”

Selvitystyön yhtenä lähtökohtana on ollut valtionhallinnon tiedontarve tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamiseksi kaikessa toiminnassa. Käyttäjryhmä on laaja ja edustaa koko valtionhallintoa kaikkine ministeriöineen ja tehtäväkenttineen. Valtavirtaistamisperiaatteen mukaan tasa-arvoasiantuntijoiden ohella myös muiden viranhaltijoiden tulisi huomioida sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmat kokonaisvaltaisesti työssään. Tehtävä on vaativa rivivirkaihmissen näkökulmasta, varsinkin kun liikutaan uusilla, ja ehkä aikaisemmin sukupuolineutraaliksi katsotuilla alueilla.

Minna-tietopalvelun tulisi tarjota tälle käyttäjryhmälle yhteyksiä tarvitsemansa alan tasa-arvo-asiantuntijoihin ja tutkijoihin, käynnissä oleviin hankkeisiin, tutkimukseen, tapahtumiin ja verkostoihin. Valtionhallinnon yhteydet kansalaisjärjestöihin jotka toimivat ajankohtaisilla alueilla ja kulloinkin ajankohtaisten kysymysten parissa voivat myös

tiivistyä tietopalvelun kautta. Tutkimustiedon popularisointi, tilastotiedon saatavuus ja lyhyet aikataulut on myös nostettu esille keskeisinä ehtoina tälle käyttäjäryhmälle.

Samalla Minna-tietopalvelun tulisi toimia yhteistyössä ministeriöiden tietopalvelujen kanssa yhteisten toimintojen, paremman palvelun ja työnjaon kehittämiseksi valtionhallinnon valtavirtaistamistyössä.

Kirjasto/arkisto/tietopalveluorganisaatiot

Tästä selvitystyöstä on käynyt ilmi, ettei Suomessa ole tasa-arvoalan tutkimukseen ja muuhun tietoon erikoistunutta tietopalvelua. Monessa kirjastossa, arkistossa ja tietopalvelussa on kuitenkin tähän liittyen osatietoa ja asiantuntemusta – esimerkiksi tasa-arvotilastot Tilastokeskuksessa, naishistoriallinen arkistomateriaali eri arkistoissa ja kansalaisjärjestöjen kuten Unionin tai SETA:n kirjastoissa.

Minna-tietopalvelun tulisi tarjota kirjasto/arkisto/tietopalvelu- ja informaatiotieteen organisaatioille mahdollisuutta yhteistyöhön, jonka ensisijainen päämäärä on parantaa sukupuoli- ja tasa-arvosensitiivisen tiedon löytyvyyttä ja näkyvyyttä. Tämä yhteistyö voi esimerkiksi koskea asiasanoitusta, temaattisia jakoja, hakumahdollisuuksia eri tietokannoissa tai tietopalveluhenkilöstön koulutusta.

Minna-tietopalvelun tulisi myös luoda pohja alan erikoisosaamisen valtakunnalliselle verkostolle ja kehittää alaa mm. kansallisten ja kansainvälisten hankkeiden kautta.

Tasa-arvotyöntekijät ja -poliitikot

Käyttäjärühmä ”tasa-arvotyöntekijät ja -poliitikot” on varsin laaja ja sisältää kaikki ne henkilöt jotka työssään sekä yksityisellä että julkisella sektorilla, vapaaehtoisjärjestöissään, poliittisessa työssään ja luottamustehtävissään pyrkivät edistämään sukupuolten tasa-arvoa. Heidän tietotarpeensa ovat myös laajat, mutta ennen kaikkea he tarvitsevat nopeasti tietoa ajankohtaisista kysymyksistä, tietoa hyvistä käytännöistä, hankkeista ja tutkimuksesta. He ovat myös kiinnostuneita seuraamaan tasa-arvoon liittyvää suunnittelua, tasa-arvolain seurantaa ja tästä syntyvää kuvaa tasa-arvon tilasta Suomessa. Tämä käyttäjäryhmä on myös kiinnostunut saamaan tietoa muiden maiden ajankohtaisista tasa-arvokysymyksistä, tasa-arvosuunnittelusta, lainsäädännöstä ja seurannasta.

Tutkijat, opettajat ja opiskelijat

Nais/mies/sukupuolitutkimus on kasvanut huomattavasti viimeisen 20 vuoden aikana, eikä yksittäisen tutkijan, tai edes tutkimusyhteisön, ole enää mahdollista olla täysin perehtynyt siihen kuka tutkii mitä. Varsinkin jatko-opiskelijoiden määrä on kasvanut ja heidän tekemänsä tutkimustyö jää usein melko näkymättömäksi ennen väitöskirjan julkaisemista. Valtaosa alan tutkijoista ja opiskelijoista toimii tavallisilla yliopistolaitoksilla, eri tutkimuslaitoksissa tai muissa tutkimus- ja kehittämissyksiköissä, eikä näin ollen ole olemassa mitään yhteistä verkostoa tai yhteistyötä, joka kokoaisi tiedon tästä tutkimuksesta yhteen paikkaan.

Tiedon käyttäjinä tämä ryhmä on kiinnostunut mm. käynnissä olevasta tutkimuksesta, kansainvälisistä hankemahdollisuuksista, mutta myös esimerkiksi kansalaisjärjestöjen asiantuntijuudesta. Oman tutkimusalan bibliografiat, tilastotieto ja arkistotieto on myös nostettu esille – valtavirtatutkimustieto on ongelmallista koska se usein on sukupuolisokea eikä näe poikkitieteellisyyden asettamia erikoisvaatimuksia.

Minna-tietopalvelun tulee toimia läheisessä yhteistyössä tutkimusalan valtakunnallisten organisaatioiden kanssa mm. työnjaon ja tiedonkulun ylläpitämiseksi. Suomen naistutkimuksen seura ja Suomen queer-tutkimuksen seura valtakunnallisina jäsenjärjestöinä, sekä Sukupuolijärjestelmän tutkijakoulu ja kahdeksan naistutkimusyksikön ja -yhteisön muodostama HILMA-verkosto lienevät oleellisimmat. Minna-tietopalvelun tulisi taata alan toiminnan dokumentointi ja jatkuvuus myös lyhyemmille ja pidemmille alan hankkeille.

Kansalaisjärjestöt

Kansalaisjärjestöt ovat myös avainasemassa uutta tietopalvelua suunnitellessa. Toisaalta järjestöissäkin on tarvetta edistää sukupuolten tasa-arvoa, toisaalta monessa kansalaisjärjestössä jo tehdään uranuurtavaa tasa-arvotyötä josta syntynyttä asiantuntijuutta ja kokemuspohjaista tietoa tulee välittää myös esimerkiksi valtionhallintoon ja tutkijoille. Esimerkkinä mainittakoon nais- ja miesliikkeiden toiminta, mutta myös muiden järjestöjen tarjoamat palvelut, koulutukset, hankkeet ja muu vapaaehtoistyö. Useammalla järjestöllä on kirjakokoelma tai kirjasto toimintansa tukena – harvemmalla on kuitenkin resursseja kokoelmien järjestelmälliseen kehittämiseen, niiden verkkoon viemiseen tai avoimen lainausjärjestelmän järjestämiseen.

Kansalaisjärjestöillä on tarve mm. saada paremmin tietoa toistensa tasa-arvotoiminnasta ja tähän liittyvistä palveluista. Keskeistä on myös tieto mahdollisuuksista vaikuttaa ajankohtaisiin tasa-arvoa koskeviin kysymyksiin. Valtionhallinnolle kansalaisjärjestöt tarjoavat usein ajankohtaista asiantuntijatieta jota ei välttämättä löydy muualta. Esimerkkinä mainittakoon sukupuoli- ja tasa-arvokysymykset eri vähemmistöryhmien näkökulmasta. Kansalaisjärjestöillä on jo paljon yhteyksiä tutkijoihin ja päinvastoin, mutta tätäkin tiedonvaihtoa voidaan lisätä.

Työmarkkinajärjestöt

Työmarkkinajärjestöjen rooli sukupuolten tasa-arvon parantamiseksi on merkittävä ja työmarkkinajärjestöissä onkin pitkään tehty tasa-arvotyötä, kerätty tietoa ja välitetty tietoa jäsenjärjestöille. Osa tuotetusta tiedosta on muidenkin hyödynnettävissä ja Minna-tietopalvelu voi tässä toimia yhtenä välityskanavana.

Työmarkkinajärjestötkin kaipaavat lisää tietoa käynnissä olevista hankkeista ja tutkimuksesta, hyvistä käytännöistä ja erityisesti tasa-arvolakiin ja -suunnitteluun liittyvästä ajankohtaistiedosta. Ajankohtaisen tutkimustiedon välittäminen yleistajuisessa ja lyhyessä muodossa on myös nostettu esille toivottavana.

Media

Yleinen keskustelu sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmista vaikuttaa myös tasa-arvon edistymiseen ja siksi media on oleellinen yhteistyökumppani. Tutkimuksen popularisointi, tasa-arvohankkeiden synnyttämän tiedon välitys ja pyrkimys luoda hyvä tietopohja median välittämälle sukupuoli- ja tasa-arvotiedolle tulisivat olla Minna-tietopalvelun tehtäviä.

Kiinnostunut yleisö

Yleinen valtakunnallinen tietopalvelu, joka myös palvelee kaikkia kansalaisia, pyrkii vaikuttamaan sukupuolten tasa-arvoon koko yhteiskunnassa. Selkokieli ja muut ymmärrettävyyteen vaikuttavat seikat tulee erityisesti huomioida, sillä tiedontarvitsijat voivat olla esimerkiksi koululaisia, jotka kaipaavat ajankohtaista faktatietoa oppilastyöhön.

Kansainväliset tahot

Suomen tasa-arvon tilaan ja ajankohtaiseen alan tutkimukseen kohdistuu myös kansainvälistä kiinnostusta, onhan Suomi kansainvälisessä vertailussa yksi tasa-arvokehityksen kärkimaita. Joku hakee yhteistyöorganisaatiota kansainväliseen hankkeeseen, toinen asiantuntijaa. Tällä hetkellä ei ole olemassa tahoa joka monipuolisesti palvelee näitä tiedon tarvitsijoita. Esimerkkinä mainittakoon Pohjoismaiden ministerineuvoston ylläpitämä yhteispohjoismainen tutkimusinstituutti *Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning*, NIKK, jolla on nk. valtakunnallisia alan koordinaattoreita ensisijaisina yhteyksinä kaikissa muissa Pohjoismaissa, mutta jolta puuttuu aktiivinen välittäjäorganisaatio Suomessa. Nyt suunniteltu EU:n tasa-arvoinstituutti tulee myös tarvitsemaan tasa-arvotietoa välittävän yksikön Suomesta: jos Suomi haluaa hyödyntää sekä sen tarjoamaa tietoa, että esimerkiksi pohjoismaisessa yhteistyössä syntyneitä osaamista, tarvitaan valtakunnallinen välittäjä, joka tasapuolisesti ja järjestelmällisesti huolehtii siitä, että tieto myös välittyy hyvin maan sisällä eri käyttäjätahoille.

Minna-tietopalvelun tulisi myös osallistua aktiivisesti oman erikoisalansa pohjoismaiseen, eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön – Suomesta on kauan puuttunut osallistujia näissä yhteyksissä. Alan pohjoismaiset yksiköt ovat pitkään tehneet tiivistä yhteistyötä, esimerkkeinä naishistoriallisen arkistomateriaalin digitointi ja vieminen verkkoon, yhteispohjoismainen tapahtumatietokanta Nordkalender, asiantuntijatietokantojen kehittäminen ja yhteiset näyttelyt ja seminaarit pohjoismaisissa ja kansainvälisissä tilaisuuksissa.

Vastaavasti eurooppalaisella tasolla on aktiivinen verkosto jossa osallistujat edustavat nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon kirjastoja ja tietopalveluja, mutta myös alan arkistoja ja museoita. European Women's Thesaurus (Boere, 1998) on yksi esimerkki erikoisalalan EU-hankkeen tuloksista, raportti tietokannoista Euroopassa joiden kautta pyritään edistämään naisten asiantuntijuuden näkyvyyttä on toinen (*Databases of Women Scientists - overview, best practice guideline and future perspectives*, 2005). Toukokuun lopulla kokoontui EU-rahoituksella työryhmä Barcelonaan pohtimaan digi-

taalien aineistojen tilaa eri alan tietopalveluissa ympäri Eurooppaa. Minna-portaali osallistui Suomesta tähän työryhmään.

Tietopalvelun yhteistyötahot tiedon valtavirtaistamiseksi

Seuraavassa on lueteltu selvityshenkilön keskeiseksi näkemiä yhteistyötahoja Minna-tietopalvelulle yleisten tiedonlähteiden valtavirtaistamiseksi. Yhteistyö voi tarkoittaa mm. yhteisiä kehittämishankkeita, tutkimusta, koulutusta, työnjakoa, tiedon keruuta ja välitystä. Kun selvitystyössä puhutaan yleisistä tiedonlähteistä, niin mm. seuraavassa luetellut tahot ovat niiden tuottajia.

- kaikki ministeriöt tasa-arvo-organisaatioineen,
- kaikki yliopistot ja niiden kirjastot,
- Kansalliskirjasto,
- Kansallisarkisto,
- Museovirasto,
- Eduskunnan kirjasto,
- muut erikoiskirjastot,
- yleiset kirjastot,
- Tilastokeskus,
- muut tilastotuottajat,
- Suomen Akatemia,
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
- nais/mies/sukupuolitutkimusyksiköt ja -järjestöt,
- tutkimuslaitokset,
- arkistot,
- kansalaisjärjestöt,
- muut yleiset tiedonlähteet ja
- kansainväliset vastaavat tahot.

Näiden lisäksi keskeisessä asemassa ovat tietenkin myös esimerkiksi työmarkkinajärjestöt ja media joilla on merkittävä rooli suomalaisessa tasa-arvotyössä, -politiikassa ja yleisessä keskustelussa tasa-arvosta. Myös informaatiotieteen edustajat ovat oleellisia yhteistyökumppaneita.

Tietotarpeet ja ehdotuksia tietotuotteiksi

Selvitystyön aikana on pyritty kartoittamaan keskeiset tietotarpeet. Tietotarpeet voi jakaa tutkimustietoon ja tasa-arvotietoon. Molemmat ovat isoja ryhmiä ja osittain ne myös limittävät toisensa. Jaottelu on kuitenkin tehty koska molemmat tietopalat edellyttävät erikoisosaamista joka harvemmin yhdistyy samassa henkilössä tai organisaatiossa.

Tutkimustieto on sinänsä helppotajuinen käsite, mutta kun puhutaan nais/mies/sukupuolitutkimuksesta on myös ymmärrettävä verrattain nuoren, poikkitieteellisen ja nopeasti kehittyvän tutkimusalueen aiheuttamat tiedonhakuongelmat. Tämä tutkimuskenttä on - verrattuna esimerkiksi kansantaloustieteeseen tai filosofiaan - vaikea määrittellä jo siinä mielessä, ettei ole täydellistä kuvaa siitä missä alan tutkimusta tehdään.

Kansantaloustiede ja filosofia löytyvät valtaosiltaan tietyistä tiedekunnista, laitoksista ja tutkimusyksiköistä. Julkaisukanavat ovat melko tunnetut alan ihmisille, ja jos esimerkiksi hakee tiedeyhteisöltä tietoa ajankohtaisesta tutkimuksesta juuri kansantaloustieteessä tai filosofiassa, ei luultavasti kestä kauan ennen kuin on saanut melko hyvän vastauksen. Vastaava kysely nais/mies/sukupuolitutkimuksesta on jo paljon ongelmallisempi – myös siksi, että monessa yhteydessä tutkimus jaetaan perinteisten tutkimusalojen mukaan, jolloin poikkitieteelliset alat jäävät näkymättömiksi. Ongelma on myös huomioitu mm. tutkimusta rahoittavissa organisaatioissa Pohjoismaissa kuten Norges forskningsråd, Vetenskapsrådet ja Suomen Akatemia.

Tasa-arvotyössä syntynyttä ja paljon käytettyä tietoa kutsun tasa-arvotiedoksi. Tietopohja on laaja, ja perustuu sekä faktoihin kuten säädökset tai tilastot, metoditietoon (esimerkiksi hyvistä käytännöistä tasa-arvotyössä) mutta myös kokemuseräiseen, ruohonjuuritason tai esimerkiksi kansalaisjärjestön toiminnan kautta saatuun tietoon. Tämänkin tiedon tila on Suomessa tällä hetkellä hyvin pirstaleinen. Jos tutkimustietoa vaivaavat mm. poikkitieteellisyyden haitat tiedonhaussa, niin tasa-arvotiedon omaavien asiantuntijoiden ja toimijoiden löytäminen voi olla vielä hankalampaa. Kenelläkään ei ole yleiskuvaa siitä missä kaikissa yhteyksissä tasa-arvosuunnittelua, seuranta tai hankkeita toteutetaan. Uusi tasa-arvolaki panostaa yhä enemmän suunnitteluun ja moni toimija hakee apua tähän ja tasa-arvohankkeiden toteutukseen. Yhteisen hyvän tietopohjan löytäminen ja verkostojen luominen samanlaisille toimijoille olisi suuri edistys tasa-arvotyössä, sillä erilaisten ja ehkä myös epämääräisten tietojen, metodien tai perusolettamusten varaan tehdyt suunnitelmat ja hankkeet eivät välttämättä edistä sukupuolten tasa-arvoa toivotulla tavalla.

Seuraavassa tietotarpeet on ryhmitelty lähinnä muodon mukaan, mutta tiedon voisi myös esitellä temaattisesti, tiedontuottajien tai -välittäjien mukaan. Lista voisi olla vielä pidempi, mutta tässä on alustava lähtökohta uuden tietopalvelun työkentäksi.

Alan tutkimustieto

Nais/mies/sukupuolitutkimus luo perustietopohjan tasa-arvotyölle. Tutkimus on Suomessa laajaa, korkeatasoista ja Suomen Akatemian teettämän kansainvälisen arvioinnin (*Women's Studies and Gender Research in Finland : evaluation report, 2002*) mukaan myös yhteiskunnallisesti merkittävää. Miten sitä hyödynnetään, on toinen kysymys, ja arviointiryhmä kiinnittikin huomioita juuri tiedonvälittäjäorganisaatioiden puuttumiseen Suomessa.

Tutkimuksesta kaivataan erityisesti tietoa käynnissä olevista hankkeista ja uusista tutkimustuloksista, Suomessa ja muualla. Keskitetty tutkimustieto on myös toivomuslistalla, jottei tietoa tarvitsisi erikseen hakea erilaisin menetelmin jokaisesta yliopistosta ja tutkimuslaitoksesta.

Käyttäjärühmissä on myös useaan otteeseen esitetty toive tutkimustiedon popularisoinnista. Tutkijat itse eivät aina välttämättä ole parhaita tähän tehtävään ja alan tiedetoimitajat muissa Pohjoismaissa ovat saaneet paljon kiitosta nais/mies/sukupuolitutkijoilta tekemänsä työn laadusta, ja etenkin sen levittämisestä moneen yhteyteen. Kannattaa

mieltä, olisiko Suomessakin aihetta julkaista Ruotsin Genus-lehden kaltaista populaari-tieteellistä lehteä vai keskittyä verkkoon julkaistaviin artikkeleihin.

On myös esimerkkejä nais/mies/sukupuolitutkimuksen pro gradu-töistä jotka ovat olleet uranuurtavia, mutta niiden löytäminen, puhumattakaan julkaisemisesta, on vaivalloista. Nykyään ne on kuitenkin tuotettu sähköiseen muotoon ja olisivat melko helposti kerätävissä kokotekstitietokantaan, jos kirjoittajat niin itse haluavat.

Asiantuntijat

Valtavirtaistamistyö kysyy tietoa jota saattaa löytyä vain erikoisalueen asiantuntijoilta. Nyt aloitettu asiantuntijatietokanta Minna-portaalissa on hyvä lähtökohta asiantuntijuuden keräämiseksi. Tutkijat, tasa-arvoasiantuntijat ja muut erikoisasiantuntijat tulisi motivoida viemään tietonsa tietokantaan. Hakumahdollisuuksia ja asiasanoitusta tulisi myös kehittää.

Tasa-arvohankkeet

Käynnissä olevat paikalliset, alueelliset, valtakunnalliset ja kansainväliset tutkimus-/kehittämisen/tasa-arvohankkeet kiinnostavat monia mutta ovat vaikeasti löydettävissä. Hankkeista kaivataan monenlaista tietoa, ei vähiten silloin kun uusia hankkeita suunnitellaan organisaatiossa jossa ei ole pitkää kokemusta tasa-arvohankkeista.

Toisekseen on huomioitava kaikki ne hankkeet, joissa on päädytty siihen ettei tasa-arvonäkökulmaa ole ja ettei sukupuolivaikutusten arviointiin ole tarvetta – miten tämä dokumentoidaan esimerkiksi valtionhallinnon sisällä?

Tasa-arvohankkeisiin liittyy usein myös metoditieto josta kaivataan järjestelmällisempää kuvausta ja nk. hyvät käytännöt kuuluvat myös kysytyyn tietoon.

Tasa-arvosuunnitelmat

Tasa-arvosuunnitelmien tietokanta on myös ehdotettu tietotuote. Sen tulisi toimia vapaaehtoisperiaatteella niin, että suunnitelman laatija halutessaan voi viedä suunnitelmansa kokonaisuudessaan tietokantaan muita suunnitelmien tekijöitä hyödyntämään.

Bibliografinen tieto

Tällä hetkellä kirjastojen tietokannat eivät ole järjestelmällisesti haettavissa sukupuoli- tai tasa-arvonäkökulmasta. Lisäksi tutkimusjulkaisujen haku on vaivalloista, erityisesti niille jotka eivät toimi yliopistojen tai tutkimuslaitosten yhteydessä. Uusista alan julkaisuista halutaan tietoa. Osa ilmestyy pelkästään sähköisessä muodossa ja niiden säilyvyys ja löytyvyys olisi taattava myös tulevaisuudessa.

Asiasanoitusta, kuten YSA, Yleinen suomalainen asiasanasto¹², tulisi myös kehittää niin, että sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmat näkyvät paremmin. Usein sukupuolisokeus on ongelma asiasanoituksessa, mutta sanaston kehitystä ja ohjeistusta esimerkiksi sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyvien sanojen kohdalla voidaan parantaa ja tätä kautta pyrkiä laadullisempaan asiasanoitukseen. Esimerkkinä mainittakoon, että YSA:sta puuttuu termi ”sukupuolten tasa-arvo” ja sana ”sukupuoli” löytyy luokista *Biologia* ja *Lääketiede*, termit ”naistutkimus”, ”miestutkimus” ja ”sukupuolitutkimus” luokasta *Sosiologia*. *Sosiaalipsykologia*. Verrattuna esimerkiksi ympäristöön liittyvään asiasanoitukseen, jolla on oma luokka YSA:ssa, sukupuolten tasa-arvoon liittyvät asiasanat ovat vasta alku kentän laajan toiminnan asianmukaiseen indeksointiin. Toisena esimerkkinä vaikka hallituksen tasa-arvo-ohjelman (*Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2004-2007*, 2005) oma asiasanoitus josta miesnäkökulma puuttuu kokonaan, vaikka *Miehet ja tasa-arvo*-luku sisältyy ohjelmaan. ”Miestutkimus”, ”miehen asema” ja ”isyys” ovat muutamia oleellisia asiasanoja tässä yhteydessä.

Arkistotieto

Lähinnä tutkijat ovat nostaneet esille puutteet arkistotietojen sukupuolinäkökulmasta, mutta myös kansalaisjärjestöissä ollaan huolissaan siitä miten esimerkiksi naishistoriallisten liikkeiden kulttuuriperintöä vaalitaan. Tekstimateriaalin ohella on kysymys myös kuvataleenteista ja muusta kulttuurihistoriallisesta aineistosta. Naisten kulttuuri- ja poliittinen toiminta on osa suomalaista tasa-arvohistoriaa ja sen arkistomateriaalista huolehtiminen tulisi kuulua Minna-tietopalvelun tehtäviin. Vanhemman tiedon digitointi voi olla ainut tapa saada se säilymään tuleville sukupolville, samalla kun se mahdollistaa sen viemisen verkkoon laajalle käyttäjäkunnalle.

NASTA-hankkeen aikana aloitettua työtä, joka kartoittaa naishistoriallista arkistomateriaalia Suomessa (Härkönen, 1993), tulisi jatkaa ja laajentaa.

Tapahtumatieto

Minna-portaaliin on avattu suomalainen versio yhteispohjoismaisesta Nordkalenderista, eli tapahtumakalenteri tutkimus- ja tasa-arvoon liittyvistä tapahtumista kotimaassa ja ulkomailla. Tapahtumatiedon tarve, joka on tullut esille selvityshenkilön haastatteluissa, liittyy myös tasa-arvotiedotusinfrastruktuurin tämän hetkiseen riittämättömyyteen.

Tilastotieto

Tilasto-ongelmat nousevat yleensä tarpeesta yhdistää useampi näkökohta sukupuoleen, esimerkiksi vaikka työllisyys, vammaisuus ja sukupuoli. On myös tiettyjä alueita joilla sukupuolijaoteltua perustietoa on vaikea löytää, esimerkiksi yrittäjyydestä, varsinkin jos hakee historiallista tilastotietoa.

¹² <http://vesa.lib.helsinki.fi/index.html>

Tilastokeskus on yksi harvoja yleisten tietoresurssien välittäjäorganisaatioita jossa on tasa-arvotietoon erikoistunut henkilöstö, joka mm. pystyy tuottamaan tasa-arvoa käsitteleviä julkaisuja (*Sukupuolten tasa-arvo Suomessa 2004 : Jämställdheten mellan kvinnor och män i Finland 2004 : Gender Equality in Finland 2004*, 2005). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö myös tilastopuolella ole parantamisen varaa – tilastotarpeet ovat tulleet esille melkein kaikissa selvityshenkilön haastatteluissa ja keskusteluissa. Maksullisuuskysymys on vain yksi näkökohta, mutta sekin oleellinen: onko sukupuolen mukaan eritellystä tilastotiedosta maksettava jollei sitä ole suoraan saatavissa? Vai tulisiko edellyttää, että kaikki julkisin varoin tuotettu henkilötietoihin perustuva tilastotieto olisi myös käytettävissä sukupuolen mukaan eritellysti ilman lisämaksua? Pohjoismaisessa vertailussa (Grönroos & Lorenzen, 2003) Tilastokeskus sai kiitosta järjestelmällisestä ja resursoidusta sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmasta tilastoihin verrattuna esimerkiksi Norjaan ja Tanskaan. Tämän työn ja osaamisen toivoisi myös levittyvän kaikkiin muihin tilastotuottajiin Suomessa. Kunta ja tasa-arvo-tietokantaprojektin yhteydessä jo olemassa olevia kunnittaisia tilastotietokantoja ja muita tilastotuotteita on tutkittu juuri sukupuolen mukaan ja puutteet todettu suuriksi (Haataja & Hakkarainen, 2000).

Suomessa tuotetaan myös tilastotietoja esimerkiksi pohjoismaisiin ja eurooppalaisiin yhteyksiin. Nämä eivät välttämättä leviä maan sisällä yhtä hyvin kuin ulkomaille. Esimerkkinä mainittakoon vaikka Suomen Akatemian tuottamat tilastot sukupuolesta tutkimussektorilla Euroopan komission Women and Science-yksikköä varten (European Commission. Directorate-General for Research, 2003). Tilastot voisi myös tarjota suomeksi ja ruotsiksi kotimaisia tarpeita varten.

Jatkuvuus alan verkkoressursseille

Eri verkkosivuille on tuotettu alan tutkimus- ja tasa-arvotietoa eri toimijoiden aloitteina, mutta useimmiten ilman pysyvämpää resursointia tai päivitysmahdollisuuksia. Minna-tietopalvelu voi estää hyödyllisten tasa-arvotietojen vanhenemisen verkossa jos niiden päivitys voidaan siirtää Minna-tietopalveluun. Tästä joitakin esimerkkejä luvussa 4. Eri toimijoiden suunnitellessa uusia tasa-arvon verkkopalveluja heidän tulisikin tehdä tämä yhteistyössä Minna-tietopalvelun kanssa jotta välttyään päällekkäistyöltä, hyödynnetään jo tehty työ ja huomioidaan standardit jne.

Tietopalvelualan tutkimus, koulutus ja kehitystyö

Tietopalvelun ehdotetaan tarjoavan alansa koulutusta eri yhteistyötahoille, mutta myös yhteyttä muihin tasa-arvokoulutusta tarjoaviin asiantuntijoihin ja organisaatioihin. Informaatiotutkimuksen laitokset ovat tässä yhteydessä erityisen tärkeitä yhteistyökumppaneita. Yhteys alan tutkimukseen ja valtavirtaistamisstrategian merkityksen integrointi tässä yhteydessä on haasteellinen tehtävä, mutta luultavasti parhaita lähtökohtia tiedonlähteiden ja tiedonhaun kehittämiseen.

Minna-tietopalvelun tulisi myös aktiivisesti osallistua alansa kehitystoimintaan ja tarvittaessa pystyä myös erillishankkeina kehittämään muiden yksiköiden toimintaa paremmin sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmia huomioiviksi omassa tiedonhallinnassaan.

Verkostointi ja tiedotusinfrastrukturi

Minna-tietopalvelun keskeiseksi työmuodoksi ehdotetaan verkostointia ja yhteistyötä muiden tiedonlähteiden tuottajien kanssa. Minna-tietopalvelun tulisi kiinteästi seurata alan kehitystä ja osallistua keskeisiin valtakunnallisiin hankkeisiin.

Verkostoinnilla voidaan myös tarkoittaa omien tiedotusinfrastruktuurien luomista, ja tätäkin kaivataan Suomeen. Tällä hetkellä ei ole olemassa tasa-arvoverkostoa joka takaisi tiedon välityksen valtakunnallisesti. Minna-portaalin tulee pyrkiä kehittämään vuorovaikutteisia palvelujaan, mutta verkkosivujen ohella tarvitaan myös toisenlaista tiedotusinfrastruktuuria. Sähköpostilistat, usein ilmestyvät julkaisut, toistuvat tapahtumat ovat esimerkkejä verkostoista jotka edesauttavat tiedon välitystä. Naistutkimuksen sähköpostilista ja Suomen kuntaliiton tasa-arvo-sähköpostilista ovat ilmeisesti ainoat vähän suuremmat alan verkostot, mutta eivät tietenkään kata tai edes pyri kattamaan koko kenttää.

Mediaseuranta

Mediaseuranta sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmista on useamman käyttäjäryhmän ehdottama tehtävä uudelle tietopalvelulle. Miten kattava, missä muodossa ja kenen toimesta ovat ratkaistavia kysymyksiä mahdollisen palvelun käyttäjien kanssa.

Kirjasto ja arkisto?

Jos Minna-tietopalvelu pystyy toimimaan hyvin yhteistyössä muiden tiedonlähteiden tuottajien, kuten kirjastojen ja arkistojen kanssa, ei välttämättä ole syytä rakentaa tietopalvelun yhteyteen omaa kirjastoa tai arkistoa. Tärkeintä on, että tieto siitä missä on mitään löytyy helposti, vaikka fyysisen kokoelman rakentaminen yhteen paikkaan on myös esitetty toiveena. Valtakunnallisen ja kaikkia osapuolia tasaisesti palveleva tietopalvelun tulisi kuitenkin ottaa lähtökohdaksi verkon kautta välittyvä tieto ja sen parantaminen.

Digitointi, kuten myös kirjaston tai arkiston ylläpito on nähtävä suhteessa yhteistyökumppaneihin ja ennen kaikkea sijoitusorganisaatioon.

Kansainvälinen yhteistyö

Yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi Minna-tietopalvelulle ehdotetaan sen osallistumista kansainväliseen alan yhteistyöhön. Tällä saavutetaan ainakin kaksi etua; saadaan organisaatio joka pystyy välittämään alan tutkimus- ja tasa-arvotietoa Suomesta ulkomaille, ja saadaan organisaatio joka pystyy seuraamaan kansainvälistä kehitystä alalla ja tuomaan se myös Suomeen. Alan kansainvälinen yhteistyö on jo pitkään ollut vilkasta Suomen osallistumatta syvällisemmin toimintaan – syynä lähinnä yhteistyöorganisaation puuttaminen.

Minna-tietopalvelun tulee osallistua nais/mies/sukupuolitutkimustiedon pohjoismaiseen yhteistyöhön jota organisoii NIKK, pohjoismainen alan tutkimusinstituutti ja johon osallistuvat vastaavat tietopalvelut muissa Pohjoismaissa.

Minna-tietopalvelun tulee osallistua nais/mies/sukupuolitutkimustiedon eurooppalaiseen yhteistyöhön jota organisoii mm. verkostot WINE, Women's Information in Europe Network¹³ ja Rewind Net, Regional Network of Info-Docu Centers¹⁴. Tulisi myös selvittää ehdotetun EU:n tasa-arvoinstituutin edellyttämät yhteistahot Suomessa, ja mahdollisesti antaa Minna-tietopalvelulle tehtäväksi toimia valtakunnallisena yhteistyötahona Suomessa.

Minna-tietopalvelun tulee myös tuottaa palveluja kansainvälisiin tarpeisiin, ensisijaisesti englanninkielisenä, mutta mahdollisesti myös muilla kielillä. Monella tasa-arvotoimijalla on tarvetta tuottaa materiaalia valtakielillä, mutta resurssipuutteen takia tämä on jäänyt vähemmälle. Resursseja yhdistämällä pystytään mahdollisesti myös tuottamaan yhteisiä tietopaketteja ulkomaita varten. Lähtökohtana voisi esimerkiksi olla Virtual Finland-sivuston¹⁵ *Finnish Woman: the road to equality*-artikkelit, ja pyrkimys yleisemmin kuvaamaan sukupuolten välistä tasa-arvoa Suomessa.

¹³ <http://www.women.it/wine/>

¹⁴ <http://www.rewindnet.org/>

¹⁵ <http://virtual.finland.fi/>

8 Resurssitarpeet

Tietopalvelun toiminnassa henkilöstö on keskeisin resurssi. Tästä johtuen, mutta myös sijoitusorganisaation ollessa avoin kysymys, selvityshenkilö on keskittynyt kuvaamaan henkilöstötarvetta. Seuraavassa on kuvattu selvityshenkilön näkemys sekä vaadittavista vähimmäisresursseista, että suositeltavista resursseista. Lähtökohtana on tietopalvelulle ehdotetut kolme päätehtävää ja niiden hoitaminen. Selvitys on osoittanut, ettei Suomessa ole organisaatiota tai henkilöstöä joka jo kokonaisvaltaisesti hoitaisi tietopalvelulle ehdotettuja tehtäviä. Tästä syystä uudelle Minna-tietopalvelulle on osoitettava omat ja riittävät resurssit.

Henkilöstötarpeet

Tehtävä 1 – Minna-portaalin ylläpito ja kehitys

Nykyinen Minna-portaali on aloitettu yhden suunnittelijan voimavaroin. Tämän lisäksi on käytetty erilaista apu työvoimaa ja erikoisasiantuntemusta mm. tietokannan graafisen käyttöliittymän rakentamiseen, verkkoportaalin ulkoasun ja navigaation ja toimintojen tekemiseen ja kääntämiseen.

Samalla on ollut tarkoitus laajentaa sekä sisältöä että kasvattaa asiantuntijoiden henkilöprofiilien, artikkelien, temaattisten sivustojen jne. määriä. Edessä on myös huomattava suunnittelu- ja käännöstyö sivuston saamiseksi myös ruotsin ja englannin kielille. Tulevaisuudessa on tarkoitus ylläpitää kolmekielistä portaalia.

Portaalille on myös ehdotettu uusia toimintoja kuten hanketietojen kerääminen, bibliografioiden tuottaminen, sähköpostilistojen ylläpito ja myös yleisemmin vuorovaikutteisuuden lisääminen käyttäjien kesken ja kanssa.

Portaalin on tarkoitus kattaa hyvin laaja kenttä jonka seuraaminen jo vaatii useamman silmä- ja korvaparin ja erilaista asiantuntemusta.

Selvityshenkilön näkemyksen mukaan portaalityötä varten tarvitaan vähintään kahden, mieluiten kolmen henkilötyövuoden työpanos. Välttämättöminä nähdään suunnittelijan ja verkkotoimittajan palkkaaminen. Olisi suureksi eduksi jos tämän lisäksi palkataan verkkopalvelutuottaja, sillä silloin suunnittelija ja verkkotoimittaja voivat keskittyä sisältöön ja sen kehittämiseen. Portaalin päivitys-, käännös- ja päivittäiset huoltotehtävät siirtyisivät verkkopalvelutuottajalla, joka myös voisi hoitaa osan niistä toimistotehtävistä jotka nyt kuuluvat suunnittelijan tehtäviin. Portaalin kasvaessa päivitys ja vastaavat tehtävät tulevat myös kasvamaan, ja esimerkiksi asiantuntijatietokannan ajantasaisuus edellyttää säännöllistä yhteyttä asiantuntijoihin, jotta tietokannan tarjoamat palvelut pysyvät hyödyllisinä. Standardien seuraaminen ja tiedon oikolukeminen ovat erityisen tärkeitä tietokantatyössä ja siihen on myös varattava työaika.

Suunnittelijan työtehtävät

Suunnittelijalla tulee olla hyvä ja laaja alan tutkimuksen ja tasa-arvotiedon asiantuntemus. Tämän lisäksi häneltä vaaditaan mm. hyvää verkkopalvelutuntemusta ja kielitaitoa. Suunnittelijan päätehtäviksi ehdotetaan:

- Portaalien verkkosivujen yleinen suunnittelu ja kehittäminen.
- Portaalien hallinto ja talous; suunnitelmat, raportit, anomukset jne.
- Portaalien dokumentointi, käsikirjojen tuottaminen sisäiseen ja ulkoiseen käyttöön.
- Portaalien tietoteknologinen ja graafinen suunnittelu ja kehittäminen.
- Uusien käyttäjäryhmien kartoittaminen, yhteydenotot, markkinointi.
- Tietokantojen, ja niihin liittyvien asiansanoitusten, temaattisten jakojen, jne., suunnittelu ja kehittäminen.
- Potentiaalisten asiantuntijoiden löytäminen asiantuntijatietokannan tiedonkeruuta varten.
- Verkostoituminen eri sidosryhmiin.
- Vastaaminen tietokantaa ja verkkosivuja koskeviin kysymyksiin sekä maan sisällä että ulkopuolella.
- Portaalien tunnetuksi tekeminen eri organisaatioissa ja tapahtumissa Suomessa ja kansainvälisesti.
- Osallistuminen portaalien toiminta-alan kehittämishankkeisiin, jatkokoulutukseen ja verkostoihin Suomessa ja kansainvälisesti.
- Portaalien toimivuuden seuraaminen esim. käyttäjäkyselyin.
- Verkostoituminen vastaaviin portaaleihin kokemusvaihdon ja työnjaon edistämiseksi.

Verkkotoimittajan työtehtävät

Tehtävään vaaditaan mm. alan tutkimuksen ja tasa-arvotiedon asiantuntemuksen lisäksi mm. kokemusta tieteen popularisoinnista ja verkkokirjoittamisesta, hyvää kielitaitoa ja kokemusta verkkopalvelujen vuorovaikutteisuuden kehittämisestä. Hyvät yhteydet kansalaisjärjestöihin ja etujärjestöihin ovat myös eduksi. Verkkotoimittajan päätehtäviksi ehdotetaan:

- Minna-portaalien artikkeli- ja uutissisällön suunnittelu, kehittäminen ja tuotanto.
- Artikkelikirjoittajien löytäminen ja ohjeistus populaarikirjoittamiseen.
- Alan seuraaminen ja uutisten kirjoittaminen.
- Populaaritieteellisten artikkeleiden kirjoittaminen.
- Mediaseuranta¹⁶.

¹⁶ Mediaseuranta tarkoittaa paitsi aktiivista yhteyttä medioihin, pyrkimystä vaikuttaa yleiseen keskusteluun ja median tapaan käsitellä tasa-arvoa ja sukupuolta. Esim. Ruotsissa Genussekretariat on tarjonnut kurssia toimittajille eri sukupuoli-tutkimusaiheista kuten terveys, talous ja luonnontieteet - nämä ovat olleet hyvin suosittuja, ja keino vaikuttaa medioiden tapaan ja tasoon käsitellä tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä. Syksyllä NIKK järjestää pohjoismaisen kurssin toimittajille medioiden tavasta käsitellä prostitutiota ja naiskauppaa liittyviä aiheita - pyrkimyksenä aikaansaada monipuolisempaa ja kaikkia osapuolia tasaisemmin esille nostavaa journalismia.

- Verkostoituminen eri sidosryhmiin, erityisesti alan julkaisuihin, ja muihin medioihin.
- Sivuston interaktiivisuuden suunnittelu ja kehittäminen (sähköpostilistat, keskustelupalstat jne.).
- Osallistuminen oman alansa kehittämishankkeisiin, jatkokoulutukseen ja verkostoihin Suomessa ja kansainvälisesti.

Verkkopalvelutuottajan työtehtävät

Tehtävään vaaditaan mm. tietoteknologista osaamista verkkosivujen ja tietokantojen ylläpidosta, erinomaisia kielitaitoja, yhteistyökykyä ja toimistorutiinien kehittämistäittoa. Verkkopalvelutuottajan päätehtäviksi ehdotetaan:

- Portaalin sisällön (uutisten, linkkien, tilastojen, artikkeleiden) vieminen verkkoon, tarkistus ja päivittäminen.
- Asiantuntijatietokantatietojen muokkaaminen, tarkistus ja päivittäminen.
- Tapahtumatietokannan ylläpito.
- Käännöstehtävät suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.
- Kokousten järjestäminen, kutsujen ja pöytäkirjojen kirjoittaminen jne.
- Muut toimistotehtävät.

Tehtävä 2 – Yleinen tietopalvelu

Edellisessä on kuvattu Minna-portaalin ylläpidon ja kehitystehtävän henkilöstötarve. Yleinen tietopalvelu, jonka yhtenä tärkeänä tehtävänä on ylläpitää Minna-portaalia, mutta jonka myös tulee palvella eri käyttäjäryhmiä heidän tiedonhaussaansa edellyttää useamman tietopalvelualan erikoistuneen henkilön palkkaamista yksikköön.

Jotta voitaisiin puhua tietopalvelusta, sillä olisi oltava Minna-portaalin ylläpito- ja kehityshenkilöstön lisäksi vähintään tietopalvelujohtaja ja kaksi informaattikkoa. Alan tutkimus- ja tasa-arvotieto ovat kaksi erittäin laaja asiantuntijuusaluetta joten kaksi informaattikkoa on vähimmäismäärä tietopalvelutehtävien suorittamiseen suunnitelluilla käyttäjäryhmillä. Palkkaamalla tämän lisäksi tietopalvelusihteri vapautetaan edellä mainitut henkilöt osasta rutiini- ja asiakastehtäviä ja hyödynnetään heidän erikoisosamisensa tehokkaasti.

Tietopalvelujohtajan työtehtävät

Tietopalvelujohtajalta tulisi edellyttää tietopalvelu- ja tutkimus- ja tasa-arvoalan hyvää ja laajaa tuntemusta, mieluiten tohtorintutkintoa ja kokemusta johtotehtävistä sekä kansainvälisestä yhteistyöstä. Tietopalvelujohtajan päätehtäviksi ehdotetaan:

- Tietopalvelutoiminnan suunnittelu, toteutus ja kehittäminen.
- Henkilöstön ohjaaminen.
- Vastuu tietopalvelun hallinnosta, taloudesta ja henkilöstöstä.
- Vastuu tietopalvelun yhteistyöhankkeista.
- Vastuu tietopalvelun yhteyksistä sidosryhmiin.

Nais/mies/sukupuolitutkimuksen erikoisasantuntijan työtehtävät

Yhdellä informaattikko/tiedottaja/erikoistutkijalla tulee olla alan tutkimuksen hyvä ja laaja asiantuntemus. Kielitaitoa ja kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä tulee myös painottaa. Alan tutkimuksen erikoisasantuntijalle ehdotetaan päätehtäviksi:

- Nais/mies/sukupuolitutkimustiedon seuraaminen valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.
- Tiedonhaut eri käyttäjäryhmille.
- Minna-portaalin sisältämän tutkimustiedon kehitys lähtökohtana eri käyttäjäryhmien teettämät tiedonhaut ja tiedontarpeet.
- Tutkimuspolitiikan seuraaminen tasa-arvonäkökulmasta ja sen välitys.
- Uusien tutkimusjulkaisujen ja –hankkeiden esittely Minna-portaalissa.
- Verkostoituminen nais/mies/sukupuolitutkimuksen organisaatioihin ja yhteistöihin.
- Osallistuminen erikoisalan kehittämishankkeisiin, tapahtumiin ja verkostoihin Suomessa ja kansainvälisesti.
- Pohjoismaisen naistutkimusinstituutin (NIKK) toiminnan seuraaminen ja tiedon välitys Suomessa.
- Alan EU-rahoituksen ja hankkeiden seuraaminen ja välittäminen Suomessa.

Tasa-arvotiedon erikoisasantuntijan työtehtävät

Yhdellä informaattikko/tiedottaja/erikoistutkijalla tulee olla tasa-arvotiedon hyvä ja laaja asiantuntemus. Kielitaitoa ja kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä tulee myös painottaa. Tasa-arvotiedon erikoisasantuntijalle ehdotetaan päätehtäviksi:

- Tasa-arvotiedon seuraaminen valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.
- Tiedonhaut eri käyttäjäryhmille.
- Minna-portaalin sisältämän tasa-arvotiedon kehitys lähtökohtana eri käyttäjäryhmien teettämät tiedonhaut ja tiedontarpeet.
- Tasa-arvotilastojen seuraaminen ja välitys.
- Uusien tasa-arvojulkaisujen esittely Minna-portaalissa.
- Verkostoituminen tasa-arvotoimijoihin ja tiedotusinfrastruktuurien edistäminen tasa-arvosta kiinnostuneille.
- Osallistuminen erikoisalan kehittämishankkeisiin, tapahtumiin ja verkostoihin Suomessa ja kansainvälisesti.
- EU:n tasa-arvoinstituutin perustamisen ja toiminnan seuraaminen ja tiedon välitys Suomessa.
- Alan EU-rahoituksen ja hankkeiden seuraaminen ja välittäminen Suomessa.

Tietopalvelusihteerin työtehtävät

Tietopalvelusihteeriltä edellytetään kirjasto-, arkisto- tai tietopalveluasiantuntemusta, palveluvalmiutta ja kielitaitoa. Tietopalvelusihteerin työtehtäviksi ehdotetaan:

- Tietopalvelun rutiinitehtävät, mm. toiminnan dokumentointi.
- Osallistuminen asiakaspalveluun.
- Tietopalveluyksikön sisäisen infrastruktuurin järjestäminen (esim. julkaisujen hankinta ja järjestäminen, tietoteknologisten palvelujen hankinta ja seuraaminen, verkkopalvelujen käytön tilastointi ja seuraaminen).
- Tietopalvelujohtajan sihteerinä toimiminen.

Tehtävä 3 – Tiedon valtavirtaistaminen

Minna-tietopalvelulle ehdotettu kolmas tehtävä, yleisten tiedonlähteiden valtavirtaistaminen on luultavasti laajin ja pitkäjänteisin, mutta samalla pidemmällä tähtäyksellä myös vaikutusvaltaisin toiminta. Tämän tehtävän alullepanoon ja suorittamiseen vaaditaan mm. kirjasto- ja arkistoalan erikoisasiantuntemusta ja hyviä neuvottelutaitoja. Tietopalvelujohtajalla on tässä tietenkin ratkaiseva merkitys, mutta tehtävän läpiviemiseen tarvitaan vähintään yhden tietopalvelualan erikoisasiantuntija päätehtävään valtavirtaistamistyö.

Kirjasto/arkisto/tietopalvelualan erikoisasiantuntijan työtehtävät

Tehtävään on haettava erikoisasiantuntija jolla on hyvä kirjasto/arkisto/tietopalvelualan ja informaatiotieteen asiantuntemus ja nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon asiantuntemus. Tehtävän hoitamiseksi vaaditaan mm. aloittekykyä, neuvottelutaitoja, sekä kokemusta kouluttamisesta, hankevastuusta ja kielitaitoja. Erikoisasiantuntijan päätehtäviksi ehdotetaan:

- Tietopalvelualan seuraaminen valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.
- Osallistuminen valtakunnallisiin tietopalveluja koskeviin työryhmiin, kehittämishankkeisiin ja vastaaviin yhteistöihin joissa valtavirtaistamistehtävää voidaan edistää.
- Aloitteiden tekeminen yleisten tiedonlähteiden valtavirtaistamiseksi hankkeina.
- Valtavirtaistamishankkeiden koordinointi.
- Koulutus- ja kehittämistoiminta muissa organisaatioissa.
- Verkostoituminen tietopalvelualaan valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.
- Osallistuminen alaa koskeviin valtakunnallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin ja tapahtumiin.

Edellä mainittujen lisäksi olisi toivottavaa, että yksikköön saadaan myös verkkopalveluasiantuntija, tai että tämä osaaminen voidaan ostaa sijoitusorganisaatiosta tai muualta. Tehtävä on keskeinen ehdotetulle tietopalvelulle, sillä sen jatkuva kehittäminen ja uudet tehtävät ja toiminnot tulevat edellyttämään jatkuvaa tietoteknologista kehittämistä. Tietokantaosaaminen, digitointiosaaminen, ja myös muun kuin tekstitiedon välitys tulevat olemaan muutamia tulevaisuuden haasteita uudessa tietopalvelussa.

Muut resurssitarpeet

Henkilöstön palkkakustannusten ohella tarvittavat resurssit voidaan jakaa infrastruktuuriin ja toiminnallisiin resursseihin. Infrastruktuuriresurssit tulevat suuressa määrin olemaan riippuvaisia sijoitusorganisaatiosta ja mahdollisuudesta esim. ostaa tukipalveluja talous- ja tietoteknologisiin tehtäviin. Infrastruktuuriresursseihin on varattava sijoitusorganisaatiosta riippuen riittävät resurssit vuokriin, laitteistoon ohjelmiseen, verkostoihin ja muihin toimistokuluihin.

Suurimpia vaadittavia toimintaresursseja ovat matkakulut, kirjallisuus, painotuotteet, ilmoitus/markkinointipalvelut sekä muut asiantuntijapalvelut.

Resurssit pähkinänkuoressa

Selvityshenkilön alustavan arvion mukaan uuden tietopalvelun aloittamiseen olisi varattava vähintään 350 000 euron vuosibudjetti. Vuonna 2001 tehty esitutkimus (Söderlund, 2001) arvioi tietopalvelun vähimmäisbudjetiksi 335 000 euroa. Lähtökohtana on vähintään viiden henkilötyövuoden tietopalveluyksikkö johon sisältyy Minna-portaalin ylläpito ja kehitys. Yksikölle ehdotettu tiedon valtavirtaistamistehtävä edellyttäisi kuudennen henkilön palkkaamista. Tämän vähimmäiskoon rinnalle on ehdotettu resurssit vielä kolmen henkilön palkkaamiseksi.

9 Sijoitus ja hallinto

Sijoitus olemassa olevaan organisaatioon

Selvitystehtävässä on ilmaistu, että uusi yksikkö tulisi perustaa jo olemassa olevaan organisaatioon. Taustalla lienevät monet syyt – perusinfrastruktuurin rakentamisen kalleus on ehkä oleellisin. Oikeassa sijoitusorganisaatiossa uusi yksikkö voi nauttia jo kehitetyistä palveluista, verkostoista ja ehkä myös hallinnollisista ja henkilöstöresursseihin liittyvistä hyvistä käytännöistä ja malleista. Toisaalta sijoitusorganisaation kehitystarpeet voivat olla ristiriidassa uuden yksikön toiminnan kanssa, jos esimerkiksi sijoitusorganisaation toimintaa halutaan kaventaa, syventää tai osittain siirtää toisille organisaatioille.

Koska Suomessa ei ole olemassa organisaatiota joka pitäisi sisällään sen erikoisosaamisen joka Minna-tietopalvelun tehtävien hoitaminen vaatii, ei myöskään ole olemassa itsestään selvää sijoitusorganisaatiota.

Selvityshenkilöllä ei ole ollut neuvottelutehtävää sijoitusorganisaation löytämiseksi, ja ilman lopullista kuvaa uuden yksikön tehtävistä, ja ennen kaikkea resursseista ja hallinnosta, on vaikeaa käydä keskustelua sijoitusmahdollisuuksista. Käytyjen keskustelujen perusteella voi kuitenkin todeta ettei mikään niistä organisaatioista jonka luona selvityshenkilö on käynyt näe valtakunnallista tasa-arvoon liittyvää tietopalvelua itsestään selvästi tehtäväkseen, vaan se koetaan uudeksi tehtäväksi. Valtavirtaistamisperiaate tekee tehtävän hyvin laajaksi, samalla kun sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmat tietoon on monelle uusi, ehkä vieraskin, ulottuvuus. Periaatteellista kiinnostusta tehtävän hoitamiseen löytyy useammasta organisaatiosta edellyttäen mm., että tehtävän hoitamiseen tarvittavat lisäresurssit osoitetaan sijoitusorganisaatioon.

Sijoitusorganisaation tulisi täyttää tietyt ehdot. Selvitystyön aikana käydyissä keskusteluissa ja haastatteluissa on tuotu esille erilaisia näkökohtia uuden tietopalvelun mahdollisuuksista onnistua vaativassa tehtävässään. Sijoitusorganisaatiolla tulee olemaan ratkaiseva merkitys sen luodessa tietyt toimintaedellytykset uudelle yksikölle.

Sijoitusorganisaation valinnassa tulisikin kiinnittää huomiota seuraaviin näkökohtiin:

1. Sijoitusorganisaation kiinnostus uuteen tietopalveluun.

Tämä on tietenkin oltava lähtökohta, eli on löydettävä organisaatio joka näkee uuden tietopalvelun kiinnostavana ja mieluiten myös keskeisenä oman tehtävän laajenuksena tai syventämisenä. Vaikkei sijoitusorganisaatiossa tällä hetkellä ole Minna-tietopalvelun vaatimaa laajaa erikoisosaamista, se on kiinnostunut kehittämään osaamistaan ja myös antamaan tilaa uudelle Minna-tietopalvelulle.

2. Sijoitusorganisaation yhteistyökyky ja palveluvalmius.

Uuden tietopalvelun tehtävä on laaja, ja saattaa myös edustaa sijoitusorganisaatiolle uusia yhteistyötahoja ja käyttäjiä, ehkä myös uusia yhteistyömalleja. Siksi onkin oleellista, että sijoitusorganisaatio on yhteistyökykyinen ja että sillä on valmius palvella erilaisia ja uusia käyttäjäryhmiä.

3. Sijoitusorganisaation muutosvalmius.

Sukupuolisensitiivisen tiedon painottaminen kyseenalaistaa usein nykyisiä käytäntöjä, ja voidaan siksi kokea uhkaavana, ja myös sijoitusorganisaation sisällöntuotannon arvosteluna. Lähtökohtana on kuitenkin tietosisällön laadun parantaminen, eli sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmien esille nostaminen osaksi sisältöä. Tämä ei tarkoita muiden näkökohtien poissulkemista, vaan uuden ulottuvuuden tuomista toimintaan. Organisaatio jolla on muutosvalmius näkee uuden tietopalvelun oman toimintansa laadun kohenemisena ja pystyy hyödyntämään poikkitieteellisen näkökulman myös muissa yhteyksissä.

4. Sijoitusorganisaatiolla keskeinen toiminta kirjasto/arkisto/tietopalvelualalla.

Tietopalvelutoiminta on erikoistunutta tiedonhallintaa, jossa keskeisessä asemassa ovat mm. ammattitaitoinen henkilöstö, tietoteknologinen asiantuntijuus sekä käyttäjäkeskeinen toiminta. Jotta uuden tietopalvelun toiminta saisi hyvän lähtökohdan, sekä infrastruktuurina että sisällöllisesti se tulisi sijoittaa organisaatioon jolla jo on kirjasto/arkisto/tietopalvelutehtävä keskeisenä toimintona. Minna-tietopalvelulle ehdotettu toiminta käsittää mm. kirjasto-, arkisto-, ja tietopalvelualojen tehtäviä. Sijoitusorganisaatiossa tulisi olla erikoisosaamista ainakin yhdeltä näistä aloista.

5. Sijoitusorganisaatiolla valtakunnallinen tehtävä ja kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Uuden tietopalvelun tehtävä on valtakunnallinen ja sen ehdotetaan myös edustavan Suomea erilaisissa pohjoismaisissa, eurooppalaisissa ja muissa kansainvälisissä yhteyksissä. Kansallinen ja kansainvälinen toiminta eroaa paikallisesta toiminnasta esimerkiksi sen suhteen minkälaisia verkostoja, toimintoja ja kieli-versioita rakennetaan. Siksi onkin eduksi jos sijoitusorganisaatiolla on jo valmiiksi kansallinen ja kansainvälinen infrastruktuuri.

6. Sijoitusorganisaatiolla ammattitaitoinen henkilöstö ja hyvä infrastruktuuri.

Ehto uuden tietopalvelun sijoittamisesta olemassa olevaan organisaatioon voidaan mm. perustella sillä, että tietopalvelun vaatima infrastruktuuri (kuten laitteet, verkostot, tietokannat) mutta myös tietopalveluasiantuntijuus (standardit, yhteistyöt, jne.) on resursseja vaativaa jos se rakennetaan tyhjästä. Olemassa olevan organisaation valinta on myös mielekäs valtavirtaistamisnäkökulmasta – uuden Minna-tietopalvelun yksi keskeinen tehtävä on juuri valtakunnallisia tiedonlähteitä tarjoavien organisaatioiden valtavirtaistaminen ja

oman sijoitusorganisaation kanssa tehtävä yhteistyö voi tässä toimia hyvänä pilottihankkeena.

7. Sijoitusorganisaatiolla hyvät tulevaisuuden ennusteet.

Tulevaisuutta on tietenkin vaikea ennustaa, mutta sijoitusorganisaatioksi tulisi kuitenkin pyrkiä saamaan organisaatio jonka tämänhetkinen ja ainakin lähitulevaisuuden tilanne on yleisesti hyvä. Tämä tarkoittaa mm., että sen resurssit, henkilöstö, hallinto ja yhteistyöt ovat toimivat ja riittävät.

8. Sijoitusorganisaatio luotettava.

Selvityshenkilölle on esitetty useaan otteeseen, että tietopalvelun tulisi olla luotettava ja mahdollisimman riippumaton. Täysin riippumatonta organisaatiota on tietysti vaikea löytää, mutta sijoitusorganisaatiolla tulisi olla hyvä maine tiedonvälittäjänä. Tietovyöryn keskellä on entistäkin tärkeämpää, että tietopalvelu tekee tehokasta työtä ja pystyy karsimaan epäluotettavan tiedon, jota myös on tarjolla. Toinen näkökohta on, että tietopalvelun tulisi palvella tasapuolisesti kaikkia tiedonhakijoita. Silloin on tärkeää, että sekä tietopalvelu että sen sijoitusorganisaatio koetaan suhteellisen riippumattomaksi, että sitä on helppo lähestyä ja sen tuotteet ja palvelut koetaan monipuolisiksi.

Edellä mainittujen ehtojen lisäksi olisi toivottavaa, että sijoitusorganisaatiolla on ennestään monipuoliset yhteydet ja kokemusta yhteistyöstä esimerkiksi julkishallinnon, tutkijoiden ja kansalaisjärjestöjen sekä median kanssa. Eduksi voidaan myös katsoa kokemus tutkimustiedon popularisointitehtävistä sillä sen vaatima erikoisosaaminen ei välttämättä löydy kaikista organisaatioista.

Maksullisuuskysymys on myös huomioitava näkökohta sijoitusorganisaation valinnassa. Lähtökohtana Minna-tietopalvelulle on maksuton palvelu, mutta suuremmista töistä täytyy myös pystyä neuvottelemaan korvauksesta.

Seuraavassa on mainittu selvityshenkilön näkökulmasta mahdollisia yhteistyö- ja sijoitusorganisaatioita. Organisaatiot on arvioitu suhteessa joihinkin edellä mainituista ehdoista. Tämä ei tarkoita sitä, että ne täyttävät kaikki ehdot, eikä tässä ole tuotu esille mahdollisia kielteisiä näkökohtia tulevalle yhteistyölle tai sijoitukselle. Selvityshenkilö ei ole käynyt neuvotteluja sijoituksesta, eikä myöskään pysty arvioimaan syvällisemmin esimerkiksi niiden kiinnostusta uuden tietopalvelun tehtävien sisällyttämiseen omaan toimintaansa. Sijoitusorganisaatio voi myös löytyä organisaatiosta joka ei ole tässä mainittu – kysymys on myös siitä voivatko kaikki edellä mainitut ehdot täytyä, ja ellei, miten mahdolliset kiinnostuneet organisaatiot punnitaan toisiaan vastaan.

Organisaatiot on seuraavassa mainittu aakkosjärjestyksessä. Huolimatta Minna-tietopalvelun sijoituksesta ne ovat kaikki keskeisiä sen kannalta – ensisijaisina yhteistyökumppaneina, tiedon tuottajina ja tarjoajina. Kaikilla on valtakunnallinen tehtävä ja toiminta tietopalvelualalla, ja kaikki edustavat korkealuokkaista ja luotettavaa palvelua.

Kaikilla on myös tavoitteena tuottaa tietoa molemmilla kotimaisilla kielillä ja ainakin englanniksi.

Eduskunnan kirjasto

“Eduskunnan kirjasto, joka kuuluu eduskunnan kansliaan, palvelee eduskuntaa toimialaansa kuuluvien tavoin, toimii eduskunnan keskusarkistona sekä julkisena oikeudellista tietoa, yhteiskuntatietoa ja eduskuntatietoa välittävänä keskuskirjastona.”¹⁷

Eduskunnan tehtävä julkisena ja kaikkia kansalaisia palvelevana yhteiskuntatiedon välittäjänä voisi selvityshenkilön näkemyksen mukaan sisällyttää Minna-tietopalvelun. Eduskunnan valtakunnallinen toiminta ja hyvät yhteistyöyhteydet sekä maan sisällä että ulkopuolella takaavat myös hyvän perusinfrastruktuurin toiminnalle. Selvityshenkilölle onkin useaan otteeseen esitetty haastattelujen ja keskustelujen yhteydessä, että Eduskunnan kirjasto nähdään mahdollisena ja hyvänä sijoituspaikkana tasa-arvon tietopalvelulle. Tätä on perusteltu mm. kirjaston sijoituksella lähellä poliittista keskustelua ja päätöksentekoa, kirjaston hyvä maine ja laadullisesti korkeatasoiseksi koettu palvelu sekä sen jo nyt laaja käyttäjäkunta. Yhteistyö valtioneuvoston kanssa on myös vilkasta.

Eduskunnan kirjasto osallistuu keskeisiin valtakunnallisiin kirjastoalan hankkeisiin, kuten tietokarttahankkeeseen ja Nelli-tiedonhakuportaaliin, joiden kehittäminen voi myös muodostua keskeiseksi tehtäväksi Minna-tietopalvelulle. Lisäksi EU-tieto on osa kirjaston toimintaa ja voisi myös hyödyntää Minna-tietopalvelun kansainvälisiä tehtäviä.

Eduskunnan kirjaston arkistotoiminta kuvataallenteineen antaisi myös arvokasta asiantuntijuutta Minna-tietopalvelun arkistotyöhön liittyvien tehtävien kehittämiseen. Sisällöllisesti esimerkiksi naiskansanedustajien historia osana Suomen poliittista historiaa tai sukupuolten tasa-arvo osana demokratiaa ovat sekä Eduskunnan kirjastolle että Minna-tietopalvelulle yhteisiä tehtäväkenttiä.

Eduskunnan kirjasto hoitaa tehtäviään esimerkillisesti kolmella kielellä.

Kansallisarkisto

“Arkistolaitokseen kuuluvat opetusministeriön alainen kansallisarkisto ja sen alaisina piirihallintoviranomaisina maakunta-arkistot. ... Arkistolaitoksen tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys, edistää tutkimusta sekä ohjata, kehittää ja tutkia arkistotoimintaa.”¹⁸

Kansallisarkiston valtakunnallinen tehtävä ja toiminta arkistoyhteistyössä ovat oleellisia myös Minna-tietopalvelun kannalta. Nais/mies/tasa-arvohistoriallisen materiaalin löytyvyyden parantaminen ja siitä syntyneen kulttuuriperintöön kuuluvan materiaalin säilymisen takaaminen ehdotetaan Minna-tietopalvelun yhdeksi osatehtäväksi.

¹⁷ Laki Eduskunnan kirjastosta n:o 717/2000, 1 §

¹⁸ Arkistolaki 23.9.1994/831, 3-4 §§.

Arkistolaitoksen ajankohtaiset digitointihankkeet ja -suunnitelmat koskevat myös uuden tietopalvelun työkenttää. Esimerkiksi naishistoriallisen materiaalin – kuten naisten äänioikeusliikkeiden – siirtäminen sähköiseen muotoon voisi myös kuulua Minna-tietopalvelun tehtäviin seurata ja edistää. Arkistolaitoksen toiminta yhtenä julkisen sektorin asiantuntijaorganisaationa Suomessa voisi selvityshenkilön näkemyksen mukaan myös sisältää Minna-tietopalvelun, vaikkei sen toiminta koske pelkästään arkistoja. Arkistolaitos sijoitusorganisaationa takaisi Minna-tietopalvelun arkistotehtäville hyvän lähtökohdan, mutta myös laajat yhteistyötahot kotimaassa ja ulkomailla. Kansallisarkiston erikoiskirjasto antaa myös tarvittavan infrastruktuurin bibliografisen tiedon kehittämiseksi.

Kansallisarkiston toiminta ja sivusto on molemmilla kotimaisilla kielillä, englannin kielinen versio sivustosta on ilmeisesti työn alla.

Kansalliskirjasto

“Helsingin yliopiston kirjaston tehtävänä on sen lisäksi, mitä laissa säädetään, toimia tieteellisten kirjastojen valtakunnallisena palvelu- ja kehittämissyksikkönä sekä huolehtia alan kotimaisen ja kansainvälisen yhteistoiminnan edistämisestä. Kirjasto vastaa omalla toimialallaan kansallisen kulttuuriperinnön ja muiden kansallisten kokoelmien ylläpidosta sekä niihin liittyvästä tiedonvälityksestä ja tietopalvelusta.”¹⁹

Kansalliskirjaston tehtävä on edellisestä laajenemassa, palvelemaan kaikkia Suomen kirjastoja. Selvityshenkilö näkeekin tehtäväkentän uudelleen määrittelyssä mahdollisuuksia sisällyttää ehdotettu Minna-tietopalvelu uuteen toimialaan ja tehtäviin. Tälläkin hetkellä kansalliskirjastosta löytyy valtakunnallisia hankkeita jotka ovat keskeisiä Minna-tietopalvelulle. Näitä ovat tietokarttahanke, Nelli-tiedonhakuportaali ja yleensä tutkimus- ja palveluinfrastruktuurin luomiseen liittyvät aloitteet ja kehittämistyö. Kansalliskirjaston vastuu kansallisesta tietohuollosta voisi selvityshenkilön mukaan myös sisältää tasa-arvotyön vaatiman tietopohjan järjestelmällisen huollon.

Myös kansalliskirjastoa on esitetty mahdolliseksi sijoitusorganisaatioksi selvityshenkilön käymissä keskusteluissa ja haastatteluissa. Kansalliskirjaston keskeinen toiminta kirjastoalalla ja laajeneva tehtäväkenttä on katsottu hyväksi lähtökohdiksi myös Minna-tietopalvelulle. Luvussa 5 kuvaillut keskeiset yksiköt Islannissa ja Tanskassa, Islannin naishistoriallinen arkisto ja Tanskan KVINFO, ovat esimerkkejä maiden kansalliskirjastojen yhteyteen sijoitetuista vastaavista yksiköistä.

Kansalliskirjaston toiminta ja sivusto on molemmilla kotimaisilla kielillä, englannin kielinen versio sivustosta myös kiitettävä, vaikka osa tietokannoista joihin viitataan eivät ole haettavissa englannin kielellä.

¹⁹ Yliopistoasetus no 115/1998, 25 §.

Tilastokeskus

”Tilastokeskus yhdistää tietoaineistot ja asiantuntemuksen tilastoiksi ja tietopalveluiksi yhteiskunnan tarpeisiin, edistää tilastojen käyttöä ja kehittää kansallista tilastotointa. ...

Tilastokeskuksen tehtävänä on

- Laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä.
- Kerätä ja ylläpitää yhteiskuntaa kuvaavia tietoaineistoja.
- Hoitaa tietopalvelua ja edistää tilastotiedon hyväksikäyttöä.
- Kehittää tilastomenetelmiä ja tehdä tilastojen kehittämistä palvelevaa tutkimustyötä.
- Huolehtia valtion tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa.
- Osallistua Suomen kansainväliseen tilastoyhteistyöhön ja koordinoida sitä.”²⁰

Tilastokeskuksen valtakunnallinen tehtävä ja jo olemassa oleva tasa-arvotilaston organisaatio ja henkilöstö ovat keskeisiä uudelle Minna-tietopalvelulle. Huolimatta sijoituksesta yhteistyön tulisi olla tiivistä tilastotuottajien ja -kehittäjien kanssa.

Tilastokeskus on selvityshenkilön mukaan myös nähtävä mahdollisena sijoitusorganisaationa: mikäli Minna-tietopalvelu olisi paras sijoittaa tilastokeskuksen kirjastoon tai jo olemassa olevan tasa-arvotilasto-organisaation yhteyteen, on silloin selvitettävä lähemmin.

Tilastokeskuksen toiminta kattaa monet niistä kentistä joille Minna-tietopalvelullekin ehdotetaan toimintaa, ja sen valtakunnallinen ja kansainvälinen yhteistyö on mittava sekä sen käyttäjäryhmä laaja.

Tilastokeskus hoitaa tehtäviään kolmella kielellä, mutta osa tietokannoista eivät ole haettavissa kolmella kielellä.

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto ja Tampereen yliopisto

“Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto toimii yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja opetuksen valtakunnallisena palveluyksikkönä, joka arkistoi ja välittää elektronisia tutkimusaineistoja tutkimus- ja opetuskäyttöön. Tietoarkisto on opetusministeriön rahoittama yksikkö, joka on perustettu Tampereen yliopiston yhteyteen vuoden 1999 alussa. ...

Perustehtäviensä ohella tietoarkisto voi:

- kehittää ja ylläpitää toimintaansa liittyviä muita tietokantapalveluja,
- tehdä ehdotuksia tutkimusaineistojen dokumentointia koskeviksi kansallisiksi standardeiksi,
- organisoida alansa liittyvää tutkimusta ja opetusta sekä hankkia näille rahoitusta,

²⁰ <http://www.tilastokeskus.fi/org/tilastokeskus/>

- harjoittaa alansa liittyvää julkaisu- toimintaa sekä
- liittää tehtäviinsä tarkoituksenmukaisiksi katsottuja muita toimintoja.”²¹

Tietoarkiston toiminta on valtakunnallinen, yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen keskittyvä, mutta sen toiminta on ilmeisesti laajeneva, mukaan lukien tietopalvelutehtävät. Sen tietopalveluorganisaatio on korkeatasoinen, kehittyvä ja voisi tarjota uudelle tietopalveluyksikölle vähintään hyvät yhteistyömahdollisuudet. Esimerkiksi kehitettäessä tietokantapalveluja ja kansallisia standardeja tutkimusdokumentointia varten myös poikkitieteellinen nais/mies/sukupuolitutkimusnäkökulma, sekä yleensä sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmat tulisivat olla hyvin esillä.

Selvityshenkilö näkeekin yhtenä mahdollisuutena uuden tietopalvelun sijoittamisen Tampereen yliopiston yhteyteen, jos läheisiksi yhteistyökumppaneiksi saadaan tietoarkiston ohella esimerkiksi yliopiston kirjasto, informaatiotutkimuksen laitos ja naistutkimuksen laitos. Tällainen malli antaa uudelle tietopalvelulle asiantuntemuksen monesta sen toiminnan kannalta tärkeästä näkökulmasta: vahva ja laaja kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus, vahva nais-/mies/sukupuoli-/tasa-arvotutkimus, valtakunnallinen yliopistokoulutuksen erityisvastuu arkistoalan tietopalvelutehtäviin koulutettavista, informaatiotutkimuksen korkeatasoisuus ja vahva tuki ja infrastruktuuri www-palveluiden kehittämiseksi. Tietoarkisto takaisi tässä yhteydessä valtakunnallisen toiminnan, vaikei Tampereen yliopiston yleinen tehtävä olekaan toimia valtakunnallisen tietopalvelun tuottajana. Vastaavia yhteistyömalleja saattaa löytyä muistakin yliopistoista joissa alan tutkimus on hyvin edustettuna ja yliopistolla jo on laaja valtakunnallinen tietopalvelutehtävä.

Tampereella on keskitytty suomen ja englannin kielisiin palveluihin. Tietoarkisto pyrkii kuitenkin palvelemaan myös ruotsiksi ja näkee tämän myös tärkeäksi pohjoismaista yhteistyötä ajatellen.

”Kilpailuttaminen” paras vaihtoehto?

Edellisessä on lyhyesti esitelty joitakin mahdollisia sijoitusorganisaatioita –selvityshenkilön käymättä neuvotteluja sijoituksesta. Selvityshenkilön näkemyksen mukaan edellä mainittujen mahdollisten sijoitusorganisaatioiden tehtävät eivät ainakaan ole ristiriidassa ehdotetun Minna-tietopalvelun toiminnan kanssa, vaikei niiden tehtäviin suoranaisesti kuulu tasa-arvotiedon edistäminen. Sijoitus on oleellinen uudelle tietopalvelulle, mutta siihen osoitetut resurssit luultavasti vielä tärkeämmät.

Ilmeistä on ettei itsestään selvää sijoitusorganisaatiota ole olemassa. Siksi tulisi käydä neuvotteluja ja esimerkiksi tulosohjauksen yhteydessä mahdollisesti ”kilpailuttaa” kiinnostuneet tahot jotta paras mahdollinen toimintaympäristö uudelle tietopalvelulle löytyy. Kilpailuttaminen tulee kysymykseen lähinnä hankkeiden sijoittamisessa, siksi sana lainausmerkeissä. Tulosohjauksessa useamman organisaation kanssa olisi käytävä keskusteluja eri organisaatioiden mahdollisuuksista tarjota uudelle yksikölle toimintaympäristö ja perusinfrastruktuuri. Neuvotteluissa lähtökohdaksi tulisi ainakin ottaa edellisessä esitetyt ehdot sijoitusorganisaatiosta.

²¹ Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston strategiasuunnitelma vuosille 2004-2006, <http://www.fsd.uta.fi/>

Hallinto

Ilman tietoa sijoitusorganisaatiosta on vaikea lopullisesti kuvailla uuden Minna-tietopalvelun hallintoa. Joitakin keskeisiä kysymyksiä ja näkökohtia voidaan kuitenkin tuoda esille.

Ensinnäkin Minna-tietopalvelu tulee tarvitsemaan suhteellisen suuren riippumattomuuden sijoitusorganisaatiosta. Sillä tulee olla oma tila ja rahoitus toimia, suunnitella, luoda yhteistyösuhteita, kehittää henkilöstö- ja muita resursseja sekä muutoin kyky huolehtia tehtäviensä parhaasta hoitamisesta. Tehtäväkentän, käyttäjäkunnan ja muiden sidosryhmien laajuus edellyttävät uudelta tietopalvelulta herkkäkorvaisuutta ja muutosvalmiutta.

Minna-tietopalvelulle ehdotetaan laajaa valtakunnallista neuvottelukuntaa, jossa on hyvä edustus kaikista keskeisistä käyttäjäryhmistä, mutta myös valtavirtatiedonlähteiden tuottajien edustajia. Näin luodaan hyvä pohja rakentavalle keskustelulle mm. tietoresurssien valtavirtaistamisesta sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmasta. Alueellinen edustavuus ja kieli- ja muut vähemmistönäkökohdat tulee erityisesti huomioida neuvottelukuntaa asetettaessa. Neuvottelukunnan toimikaudeksi ehdotetaan 4 vuotta, ja se voi käsitellä 15-25 henkilöä.

Neuvottelukunnan tehtävä on edistää yhteistyötä Minna-tietopalvelun ja sen käyttäjien ja yhteistyötahojen välillä, osallistua strategiasuunnitteluun ja tehdä aloitteita toiminnan kehittämiseksi. Neuvottelukunnan voi nimittää hallitus. Minna-tietopalvelun johtaja toimii neuvottelukunnan esittelijänä.

Neuvottelukunnassa tulisi olla edustus ainakin seuraavista organisaatioista/ryhmistä;

- valtionhallinnon tasa-arvo-organisaatiot (tasa-arvovaltuutetun toimisto, TASY, TANE)
- ministeriöt
- yliopistokirjastot
- Kansalliskirjasto
- Kansallisarkisto
- Tilastokeskus
- Suomen Akatemia
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
- Eduskunnan kirjasto
- työmarkkinajärjestöt
- Suomen kuntaliitto
- nais/mies/sukupuolitutkimusyksiköt ja -järjestöt
- kansalaisjärjestöt

Minna-tietopalvelu tulee myös tarvitsemaan pienemmän (noin 6-8 henkilöä) ja useammin kokoontuvan päätösvaltaisen elimen – riippuen sijoitusorganisaatiosta oma johtokunta, työvaliokunta tai vastaava. Tällekin ehdotetaan 4 vuoden toimikautta. Johtokunnan/työvaliokunnan jäsenet tulisi valita neuvottelukunnan edustamista ryhmistä, kuitenkin

kin niin, että ainakin alan tutkimus, valtionhallinnon tasa-arvo-organisaatio ja kansalaisjärjestöt ovat edustettuina.

Johtokunnan tehtäviksi ehdotetaan

- kehittää ja ohjata tietopalvelun toimintaa tulosvastuullisena yksikkönä,
- laatia tietopalvelun taloutta ja toimintaa koskevat suunnitelmat,
- hyväksyä toimintakertomus,
- tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja alansa toiminnan kehittämiseksi;
- tehdä esitys tietopalvelun johtajan nimittämisestä sijoitusorganisaatiolle.

On myös huomioitava Minna-tietopalvelun vaikutusmahdollisuudet sijoitusorganisaation sisällä – eli miten se on edustettu tai sen kuuleminen taattu sijoitusorganisaation päättävissä ja muuten ohjaavissa elimissä. Toisaalta on huomioitava sijoitusorganisaation edustus neuvottelukunnassa ja johtokunnassa.

10 Johtopäätökset ja ehdotukset jatkotoimenpiteiksi

Johtopäätökset

Yhteenvedon selvityshenkilö toteaa mm. käymiensä haastattelujen ja keskustelujen perusteella, että

- tarve tiedonhallintaan tasa-arvokentällä on suuri,
- sukupuoli- ja tasa-arvosensitiivisen tiedon erikoisosaamista ei löydy nykyisistä tietopalveluorganisaatioista, ja
- pitkällä tähtäyksellä yleisten tiedonlähteiden valtavirtaistaminen on paras ratkaisu pysyvästi edistää tasa-arvotyön edellyttämää tietopohjaa.

Näiden epäkohtien poistamiseksi Suomeen tulisi perustaa nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvon tietopalvelu tavoitteenaan edistää työtä sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseksi tarjoamalla eri käyttäjien tarvitsemaa tutkimus- ja faktapohjoista tietoa naisista, miehistä, sukupuolijärjestelmästä ja muista tasa-arvoon vaikuttavista tekijöistä.

Uudelle tietopalvelulle ehdotetaan nimeksi **Minna-tietopalvelu – valtakunnallinen nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon tietopalvelu**. Ruotsiksi *Minna informationstjänst – nationell informationstjänst för kvinno/mans/könsforskning och jämställdhetsinformation* ja englanniksi *Minna Information Services – Information on Gender Research and Gender Equality in Finland*. Lähtökohtana on toiminta molemmilla kotimaisilla kielillä sekä myös englanniksi kansainvälisiin tarpeisiin.

Tietopalvelun kolmeksi päätehtäväksi ehdotetaan

1. nykyisen Minna – valtakunnallinen naistutkimus ja tasa-arvoportaalin²² ylläpito ja kehittämien,
2. yleisen valtakunnallisen nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvotiedon tietopalvelun tarjoaminen laajalle käyttäjäkunnalle Suomessa ja ulkomailla, sekä
3. yleisten tiedonlähteiden valtavirtaistaminen, eli sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmien edistäminen valtavirtatiedonlähteiden tuotannossa ja kehittämisessä Suomessa.

Perustelut tietopalvelun perustamiseksi ovat monet, ei vähiten tasa-arvotyön tietopohjan laadun parantaminen ja tiedonhakuresurssien säästöt, mutta myös naishistoriallisen ja tasa-arvopoliittisen historian kulttuuriperinteen vaaliminen, kansainvälisen alan yhteistyön hyödyntäminen sekä suomalaisen tasa-arvotyön vienti ulkomaille. Tietopalvelu luo pysyvää alan erikoisiantuntemusta Suomeen. Lopuksi tiedon valtavirtaistaminen sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmasta voidaan nähdä arvona sinänsä, ja johdonmukaisena askeleena hallituksen tasa-arvo-ohjelman toteuttamiseksi.

²² <http://www.minna.fi/>

Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi

Minna-portaalin jatkuvuus taattava

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamalle Minna-portaalille (<http://www.minna.fi>) on taattava saumaton jatkuvuus lokakuun 2005 jälkeen. Lisäksi sille on osoitettava sen kehittämistä tukeva resursointi kunnes ehdotettu uusi tietopalvelu tai vastaava johon se voidaan sijoittaa pysyvästi on osoitettu. Nykyinen rahoitus takaa toiminnan syksyyn 2005 jonka jälkeen ei ole tietoa jatkosta. Silloin portaalilla on ollut alle vuoden käytössä. Toiminnan sijoituksesta Helsingin yliopiston Kristiina-instituuttiin lokakuun jälkeen on käytävä neuvotteluja ja selvitettävä mahdollisia vaihtoehtoja. Jatkorahoitus tulisi mitoittaa niin, että ehdotetun uuden tietopalvelun perustamisen suunnittelutehtävät ainakin osittain voidaan sijoittaa Minna-portaalin yhteyteen jotta Minna-portaalista jo opittu ja hyödynnetty tieto voidaan huomioida myös uuden tietopalvelun suunnittelussa. Minna-portaalin rahoitus lyhyin hankevaroin ei ole jatkuvuutta tai laatua edistävä, ja sille olisi mahdollisimman pian löydettävä rahoitus ja sijoitus joka luo hyvän pohjan kehittämistyölle.

Selvityshenkilön näkemyksen mukaan Minna-portaalityöhön tulisi viimeistään vuonna 2006 osoittaa vähintään kaksi henkilötyövuotta.

Minna-portaalin jatkuvuuden takaaminen on tärkeää jos siihen jo käytetty työ ja sen niemeen ja markkinointiin käytetyt resurssit halutaan hyödyntää jatkossa. Internetsivusto jolla ei tapahdu mitään kuukauteen ei ole epätavallinen, mutta sen ajankohtaisuus voidaan jo kyseenalaistaa. Henkilötietokanta jota ei ole päivitetty kolmeen kuukauteen tulee sisältämään vanhaa ja väärää tietoa, josta syntyy luotettavuusongelma. Puoli vuotta päivittämättä jääneellä portaalilla on jo iso uskottavuusongelma, ja sen korjaaminen tulee vaatimaan paljon työtä. Silloin on luultavasti parempi ettei se ollenkaan ole verkossa, sillä muuten se tulee nopeasti menettämään kiinnostavuutensa, maineensa ja täten myös käyttäjiä.²³

Toinen oleellinen syy taata Minna-portaalin jatkuvuus on sen ympärille jo kasvatettu asiantuntemus ja verkostoituminen joka on ainutlaatuinen Suomessa. Katko Minna-portaalin toiminnassa tulee luultavasti myös merkitsemään tämän asiantuntemuksen ja verkostoitumisen menetystä, eli on taas aloitettava melkein tyhjästä. Selvityshenkilön mielestä ei ole varaa menettää jo saavutettua asiantuntemusta: tästä on Suomessa jo liian monta esimerkkiä joita on esitelty luvussa 4. Jo nyt päivittämättöminä olevat muut keskeiset tasa-arvosivustot tulisi siis nopeasti saattaa Minna-portaalin alle päivitettäväksi - tai sitten punnita poistamista verkosta virheellisen ja vanhan tiedon välttämiseksi.

Päätös Minna-tietopalvelun perustamisesta

Jotta tasa-arvokentän vaatima tietopohja tulisi pysyvästi hallittua, niin kuin pääministeri Matti Vanhasen hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa on edellytetty, on löydettävä pysyvä ratkaisu tälle työlle ja osoitettava jatkuvuutta takaava resursointi ja sijoitus. Hankeva-

²³ Lisää näkökohtia verkkopalvelujen laadusta löytyy esimerkiksi valtionvarainministeriön tuottamalta sivustolta julkisten verkkopalvelujen laadun kehittämisen ja arvioinnin, <http://www.laatuverkko.fi/>

roin tuotetut tiedonlähteet eivät välttämättä luo yhtenäistä tietopohjaa, harvemmin pysyvät olemaan ajan tasalla ja merkitsevät usein suhteellisen suuria investointeja perusinfrastruktuuriin ja erikoisosaamisen rakentamiseksi. Viimeinen ei sinänsä olisi ongelma jos infrastruktuuri ja osaaminen siirtyisivät vaivatta, mutta näin ei ole käynyt ja päivittämättöminä olevat tiedonlähteet kertovat osittain menetetyistä sijoituksista.

Selvityshenkilön näkemyksen mukaan hallituksen olisi tehtävä periaatepäätös Minna-tietopalvelun perustamisesta ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin tietopalvelun saamiseksi sopivaksi katsottuun sijoitusorganisaatioon. Keskeisiä kysymyksiä ovat seuraavassa esitellyt näkökohdat sijoituksesta, vastuutahosta, resursoinnista ja toimintaa ohjaavista pelisäännöistä. Tietopalvelun tavoite, tehtävät, käyttäjäryhmät, tietotuotteet ja toiminta sekä siihen tarvittavat henkilöstöresurssit on esitelty tämän selvitysraportin edellisissä luvuissa.

Minna-tietopalvelulle löydettävä sopiva sijoitusorganisaatio

Uudelle Minna-tietopalvelulle on löydettävä sille sopiva sijoitusorganisaatio. Raportissa on esitetty joitakin vaatimuksia ja toivomuksia tästä organisaatiosta. Uudella tietopalvelulla tulisi myös olla riittävän suuri autonomia suhteessa sijoitusorganisaatioon, sillä sen erityistehtävä ja -osaaminen vaatii riippumattomuutta ja itsenäistä suunnittelua, yhteistyösuhteiden luomista ja yksikön palvelujen kehittämistä.

Selvityshenkilö ehdottaa neuvotteluja raportissa mainittujen mahdollisten sijoitusorganisaatioiden kanssa, sekä muiden hallituksen mahdollisiksi näkemisiensä organisaatioiden kanssa. Mm. tulohajauksen yhteydessä tulisi selvittää mahdolliset Minna-tietopalvelun sijoitusorganisaationa toimimisesta kiinnostuneet tahot. Tämä merkitsee, että sijoitusorganisaatio haetaan eri ministeriöiden alaisuudessa olevista organisaatioista tai vastaavista valtiovaroin tuettavista organisaatioista.

Sijoitusorganisaatio tulee jossain määrin määrittämään Minna-tietopalvelun resurssitarpeet ja hallinnon. Tehtävien ja toimintojen painotus tulee myös olemaan riippuvainen sijoitusorganisaation toiminnasta ja erikoisosaamisesta. Selvityshenkilö kuitenkin näkee tehtäväkentän niin laajana, että lähtökohtana on oltava Minna-tietopalvelulle ehdotetut kolme päätehtävää, vaikka niiden sisäinen painotus voi vaihdella sijoitusorganisaatiosta riippuen.

Useamman ministeriön kannettava vastuu Minna-tietopalvelusta

Tässä raportissa yhtenä keskeisenä tehtävänä uudelle yksikölle nähdään olemassa olevien valtakunnallisten tiedonlähteiden valtavirtaistaminen, eli sukupuoli- ja tasa-arvonäkökuilujen esille tuominen esimerkiksi bibliografisen ja arkistomateriaalin sisälönkuvailussa, tilastoissa, erilaisissa tietokannoissa, ja hankekuvauksissa. Tämä koskee mm. tutkimustietoa, sekä bibliografista ja arkistotietoa. Siksi ehdotetaan, että sosiaali- ja terveysministeriö ja opetusministeriö yhdessä kantavat päävastuun Minna-tietopalvelun perustamisesta. Vaihtoehtona on koko hallituksen yhteinen hanke: onhan koko hallitus tasa-arvo-ohjelmansa kautta sitoutunut toiminnan järjestämiseksi pysyvä-

le pohjalle. Jos päävastuu tulevaisuudessa kuitenkin halutaan sijoittaa vain yhteen ministeriöön, ehdotetaan, että valitaan ministeriö jonka tehtäväkenttään yleisten tietoresurssien valtavirtaistaminen on tarkoituksenmukaista sijoittaa tai ministeriö jonka alaisuudessa tuleva sijoitusorganisaatio sijaitsee.

Valtavirtaistamisnäkökulmasta olisikin käytävä keskustelua siitä miten koko valtionhallintoa hyödyntävä yksikkö on parasta rahoittaa, sijoittaa ja kehittää – selvityshenkilön näkökulmasta ei ole itsestään selvää, että Minna-tietopalvelu kuuluu yksinomaan sosi- aali- ja terveysministeriön tehtäviin vaan sen toiminta kytkeytyy useampaan ministeri- öön. Valtavirtaistamisen nimissä olisi korkea aika jakaa vastuu tasa-arvon kehittämises- tä myös muiden ministeriöiden kanssa. Uuden tietopalvelun tehtävät edellyttävät tiivistä yhteistyötä mm. tutkimus-, kirjasto- ja arkistosektoreilla, jonka takia selvityshenkilö nä- kee opetusministeriön yhdeksi keskeiseksi toimijaksi tässä työssä.

Valtioneuvoston tulisi myös pyrkiä valtavirtaistamaan sukupuoli- ja tasa-arvo- näkökulmat toimintansa tiedonlähteisiin, sekä velvoittaa julkisin varoin ylläpidettyjä tie- toresursseista vastaavia organisaatioita toimimaan tiedon valtavirtaistamiseksi. Avuksi tähän työhön voidaan tulevaisuudessa osoittaa Minna-tietopalvelu.

Minna-tietopalvelulle osoitettava riittävät resurssit

Minna-tietopalvelulle ehdotetut tehtävät edustavat uutta erikoisosaamisaluetta Suomes- sa joka vaatii uusia resursseja – Suomesta ei löydy valmista organisaatiota jossa tämä tietopohja jo olisi hyvin hallinnassa. Siksi onkin ilahduttavaa, että hallituksessa on nähty tarve investoida tasa-arvotietoon. Hyvän tietopohjan luominen tulee tulevaisuudessa säästämään monien tasa-arvotoimijoiden resursseja mm. tarjoamalla jo tuotettua tietoa ja yhteyttä käynnissä olevaan tutkimukseen ja tasa-arvotyöhön.

Selvityshenkilön näkemyksen mukaan uusi Minna-tietopalvelu vaatii vähintään viiden henkilötyövuoden yksikön sekä sijoitusorganisaatiosta riippuen tarvittavat hallinnolliset, infrastruktuuri- ja toimintaresurssit. Vuosittaiseksi vähimmäisbudjetiksi on arvioitu 350 000 euroa, mutta sen lopullinen suuruus on myös riippuvainen sijoitusorganisaation tarjoamista palveluista.

Kriittiset menestystekijät

Selvityshenkilön tekemät haastattelut ja käydyt keskustelut eri sidosryhmien kanssa ovat nostaneet esille näkökohtia siihen miten ehdotetun uuden tietopalvelun toiminta voi tulla menestykselliseksi ja merkitä pysyvää muutosta eri käyttäjäryhmille.

Seuraavassa on lueteltu eri henkilöiden mainitsemia kriittisiä menestystekijöitä. Näistä keskeisimmiksi ovat nousseet kolme: luotettavuus, henkilöstön asiantuntemus ja toi- minnan jatkuvuus riittävine resursseineen.

Kriittisiä menestystekijöitä:

- **asiantuntemus** – henkilöstö avainasemassa
- hallinto
- **jatkuvuus ja riittävät resurssit**
- verkostoituminen
- kansainvälinen yhteistyö – toiminta kolmella kielellä
- **luotettavuus**
- riippumattomuus
- sijoitus
- tarkoituksenmukaiset työvälineet
- tavoite selvä
- tiedonlähteet hallittava
- tietotarpeet tunnettava

Pelisääntöjä toiminnalle

Minna-tietopalvelun toiminnassa selvityshenkilö haluaa painottaa seuraavaa viittä keskeistä pelisääntöä.

Standardien seuraaminen. Tietopalvelualalla on kehitetty monia standardeja jotka mm. helpottavat tiedon siirtoa, useamman tietokannan samanaikaista hakua, jne. Samalla rinnakkain elää monenlaisia maallikkojen omiin tarpeisiin kehitettäviä järjestelmiä, esim. viitetietojen, asiasanoituksen, verkkosivujen ja kuvatallenneiden kentillä. Minna-tietopalvelun tulee noudattaa olemassa olevia kansallisia ja kansainvälisiä standardeja, mutta myös pyrkiä välittämään standardien tuoman hyödyn sidosryhmissään.

Monikäyttöisen tiedon tuotanto. Minna-tietopalvelun tulee koko ajan huomioida keräämänsä ja välittämänsä tiedon käyttötarpeet ja eri käyttäjäryhmät jotta tieto dokumentoitaisiin alun perinkin niin, että se on monikäyttöistä. Esimerkkinä mainittakoon eri kieliversiot tai verkkosivujen esteettömyys (eli ei-graafiset muodot jotka ovat esim. näkövammaisten käyttämiä).

Työnjako. Minna-tietopalvelun tehtäväksi tulee myös verkostoitua alan muiden toimijoiden kanssa. Valtakunnallisena tietopalveluna Minnan tulee pyrkiä edistämään hyvää työnjakoa eri toimijoiden välillä. Tämä voi myös koskea kansainvälistä toimintaa. Tämän hetkinen ongelma Suomessa on se ettei kukaan kattavasti tiedä kuka tekee mitä.

Valtavirtaistaminen periaatteena. Minna-tietopalvelun perustaminen ei tarkoita sitä, että kaikki esille tuodut tietotarpeet ja tietoaukot tulee ratkaista Minna-tietopalvelun sisällä. Päin vastoin on tehtävä huolellinen selvitys siitä, mitkä toiminnot on syytä tuottaa Minna-tietopalvelussa nyt ja tulevaisuudessa, mitkä tehtävät voidaan tulevaisuudessa siirtää muille ja ennen kaikkea, miten Minna-tietopalvelu pystyy tarjoamaan apua toisille tiedontuottajille sukupuoli- ja tasa-arvonäkökuilmien parantamiseksi heidän tietoresursseissaan. Tärkeintä on tieto siitä mistä tieto sukupuoli- ja tasa-arvonäkökuilmilla löytyy, ei se kuka sen tuottaa.

Evaluointi. Tietopalvelun toiminta tulisi evaluoida 5-8 vuoden sisällä, mutta sen edellytetään myös itse arvioivan toimintansa säännöllisesti ja eri käyttäjäryhmiä kuullen. Ennen evaluointia tietopalvelulle on annettava riittävästi aikaa toiminnan rakentamiseen ja yhteistyösuhteiden luomiseen.

Mitä ehdotuksessa on uutta?

Minna-tietopalvelu, niin kuin se on selvitysraportissa kuvattu, edustaa uutta toimintaa ainakin kahdesta näkökohdasta.

Ensinnäkin alan tutkimustiedon ja tasa-arvotiedon (mukaan lukien mm. kansalaisjärjestöjen asiantuntijuus) yhdistäminen samaan yksikköön on verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin uusi tapa hahmottaa tiedontarve. Keskeistä on tutkimustiedon ja tasa-arvotiedon integrointi ja vuorovaikutteisuus, niiden järjestäminen ja hyödyntäminen saman ja pysyvän katon alla.

Toiseksi tehtävä valtavirtaistaa yleiset tiedonlähteet on uusi, mutta samalla pitkällä tähtäimellä ainoa resursseja tehokkaasti hyödyntävä tapa tuottaa sukupuoli- ja tasa-arvosensitiivistä tietoa. Tiedon valtavirtaistaminen tarkoittaa myös, että tuleva käyttäjäryhmä on potentiaalisesti hyvin suuri.

Lopuksi tietopalvelun perustaminen on sijoitus tasa-arvoon kansallisena osaamisalueena josta tulevaisuudessa hyötyvät sekä kansalaiset Suomessa, että kansainväliset yhteistyötahot.

Kirjallisuutta

- Blueprint for the European Research Observatory for the Humanities and Social Sciences EROHS*. 2004. Danish Research Council for the Humanities & Danish Social Science Research Council.
- Boere, Marianne, toim. 1998. *European Women's Thesaurus : a structured list of descriptors for indexing and retrieving information in the field of the position of women and women's studies*. Amsterdam: IIAV.
- Databases of Women Scientists - overview, best practice guideline and future perspectives* Center of Excellence Women and Science, University of Bonn, 2005.
<http://www.cews.org/cews/files/166/de/datawomsci.pdf>
- European Commission. Directorate-General for Research. 2003. *She figures : women and science : statistics and indicators*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Flemming, Christina, toim. 1991. *Kvinnoforskning : nordiska informationskällor*. Balle-rup: Bbliotekscentralens forlag.
- Grönroos, Maria & Elisabeth Lorenzen. 2003. *Jämställdhetsstatistik i Norden - kartläggning av status år 2002 : Statistics on Gender Equality in the Nordic countries - a Survey of the Status 2002*. Köbenhavn: Nordisk Ministerråd.
- Haataja, Anita & Anni Hakkarainen. 2000. *Kuntaska (ja Kuntanen) : Kunta ja tasa-arvo-tietokantaprojekti*. Helsinki: Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2004-2007*. 2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Hanhela, Tiina. 2004. *Tutkimuksia naisista suomalaisella maaseudulla: bibliografia*. Helsinki: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä.
- Hänninen-Salmelin, Eva. 1989. *Nainen johtajana, yrittäjänä ja päättäjänä : bibliografia*. Tampere: Kansainvälinen naisjohtajainstituutti Woman.
- Härkönen, Mirja. 1993. *Naisia, asiakirjoja, arkistoja : Suomen naishistorian arkistolähteitä*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Korhonen, Anja, toim. 1984. *Naisten asemaan liittyvää suomalaista ja Suomessa ilmestynyttä kirjallisuutta vuosilta 1981-1982*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjasto.
- Korhonen, Anja, toim. 1986. *Naisten asemaan liittyvää suomalaista ja Suomessa ilmestynyttä kirjallisuutta vuosilta 1983*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjasto.
- Lind, Anna Leena & Milla Kissanen, toim. 2002. *Naisasialiiton kirjasto : Unioni, Naisasialiitto Suomessa ry:n lahjoituskokoelma Helsingin yliopiston kirjastossa*. Helsinki: Unioni, Naisasialiitto Suomessa ry.
- Naistutkimus 2000: naistutkimuksen valtakunnallinen kehittämissuunnitelma*. 1996. Helsinki: Suomen Naistutkimuksen Seura & Tasa-arvoasiain neuvottelukunta.
- Naisvaalit 2003-verkoston seminaari Nyt riittää! 19.4.2002 raportti*. 2002. Helsinki: SUNS, NYTKIS, Unioni, Suomen UNIFEM, Naisjärjestöjen Keskusliitto, TANE.
- Peura, Inkeri & Sirkka-Liisa Lappalainen-Happonen, toim. 1984. *Naisten asemaan liittyvää suomalaista kirjallisuutta vuosilta 1967-1980*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjasto.

- Siimes, Mika, Liisa Husu & Hannele Varsa, toim. 1996. *Research on women and gender from Finland 1980-1995*. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health : Office of the Equality Ombudsman.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tietouudistus 2005-työryhmän raportti*. 2003. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Sukupuolten tasa-arvo Suomessa 2004: Jämställdheten mellan kvinnor och män i Finland 2004 : Gender Equality in Finland 2004*. 2005. Helsinki: Tilastokeskus.
- Söderlund, Ann-Louise. 2001. *Rapport över förundersökning om kvinnoforskningens dokumentation*. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakertomus 1.6.2001 - 30.4.2003*. 2003. Helsinki: Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Women's Studies and Gender Research in Finland : evaluation report*. 2002. Helsinki: Academy of Finland.

LIITTEET

Liite 1. Selvityshenkilön haastattelut ja keskustelut

AKAVA	Aitta, Ulla	tutkija	16.5.
AKAVA	Knuutila, Päivi	tutkija	16.5.
AKAVA	Meklin, Jaana	lakimies	16.5.
Eduskunnan kirjasto	Laaksovirta, Tuula H.	johtaja	6.5. puh.
Eduskunnan kirjasto	Lehto-Toivakka, Marketta	tietoasiantuntija	8.3.
Eduskunnan kirjasto	Pajula, Sari	johtava kirjastonhoitaja	8.3.
Eduskunnan kirjasto	Tuominen, Kimmo	palvelujohtaja	8.3.
Eduskunta / Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	Bäckström, Ritva	valiokuntaneuvos	13.5.
Elinkeinoelämän Keskusliitto	Etu-Seppälä, Minna	varatuomari	19.5.
Helsingin kaupungin kirjasto / Ulkomaalaiskirjasto	Hämäläinen, Riitta	tietopalveluvirkailija	12.4.
Helsingin yliopisto / Kristiina-instituutti	Purra, Pia	suunnittelija	7.4.
Helsingin yliopisto / Kristiina-instituutti	Saarikangas, Kirsi	professori	7.4.
Helsingin yliopisto / Valt.tiet.tdk kirjasto	Peltonen, Eeva	kirjastonhoitaja	11.2.
Helsingin yliopisto	Saari, Milja	tutkimusavustaja	11.3.
HILMA-verkosto	Hiltunen, Anna-Maija	suunnittelija	14.2.
Jyväskylän yliopisto / Naistutkimus	Pulkinen, Tuija	professori	4.5.
Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma	Niemelä, Seppo	ohjelmajohtaja	11.4.
Kansallisarkisto	Nuorteva, Jussi	pääjohtaja, valtionarkistonhoitaja	18.5.
Kansalliskirjasto	Ekholm, Kai	ylikirjastonhoitaja	16.5.
Kansalliskirjasto	Käkelä, Rita	kirjastonhoitaja	1.6. puh
Minna-portaali	Lehto, Hanna	projektisuunnittelija	10.2.
Naistoimittajat ry	Jyväkorpi, Pirkko	hallituksen jäsen, tiedottaja	13.5.
Naistoimittajat ry	Reinboth, Ritva	puheenjohtaja, toimitussihteeri	13.5.
Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete ry	Nuottanen, Jaana	puheenjohtaja	14.3.
OPM Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto/Tiedepolitiikan yksikkö	Kuusi, Heidi	opetusneuvos	10.3.
OPM Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto/Tiedepolitiikan yksikkö	Luoto-Halvari, Anne	ylitarkastaja	8.4.

OPM Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto/Tiedepolitiikan yksikkö	Reijonen, Irma	ylitarkastaja	7.6.
OPM Tietopalveluyksikkö	Kaira-Hiekkavuo, Tarja	ylitarkastaja	10.3.
SAK	Erkkilä, Marja	tasa-arvosihiteeri	4.5.
SETA ry	Karvinen, Marita	työelämävalmentaja	14.4.
SETA ry	Nissinen, Jussi	pääsihteeri	14.4.
Sisäasiainministeriö Alueiden ja hallinnon kehittämisosasto	Lintilä, Kaisa-Leena	aluekehitysjohtaja	15.3.
STM Hallinto-osasto/Tietopalvelu	Hartman, Johanna	tietopalvelupäällikkö	10.2.
STM Talous- ja suunnitteluosasto	Palotie-Heino, Tiina	finanssisihiteeri	8.3.
STM Talous- ja suunnitteluosasto	Välimäki, Kari	osastopäällikkö, ylijohtaja	7.6.
STM Tasa-arvoasiain neuvottelukunta	Silfverberg, Anne	osastosihteeri	13.4.
STM Tasa-arvoasiain neuvottelukunta	Varsa, Hannele	pääsihteeri	13.4.
STM Tasa-arvovaltuutetun tsto	Nummijärvi, Anja	toimistopäällikkö	15.3.
STM Tasa-arvovaltuutetun tsto	Romanov, Päivi	tasa-arvovaltuutettu	15.3.
STM Tasa-arvovaltuutetun tsto	Tirinen, Merja	tiedottaja	15.3.
STM Tasa-arvoyksikkö	Anttalainen, Marja-Liisa	erikoistutkija	8.4.
STM Tasa-arvoyksikkö	Heinilä-Hannikainen, Tarja	johtaja	16.2.
STM Tasa-arvoyksikkö	Kiviaho, Pirkko	erikoistutkija	8.4.
STM Tasa-arvoyksikkö	Onwen, Hanna	projektipäällikkö	13.4.
STM Tasa-arvoyksikkö	Räsänen, Leila	neuvotteleva virkamies	16.2.
STM Tasa-arvoyksikkö	Tulkki, Terhi	ylitarkastaja	10.3.
STM Tasa-arvoyksikkö	Varanka, Jouni	erikoistutkija	10.3.
STM Tasa-arvoyksikkö	Yli-Pietilä, Päivi	erikoistutkija	13.4.
STM Viestintäyksikkö	Sauli, Iris	verkkopäätoimittaja	11.2.
STM Viestintäyksikkö	Summa, Tarja	tiedottaja	11.2.
Sukupuolijärjestelmä tutkijakoulu	Eräranta, Kirsi	koordinaatiosihiteeri	7.4.
Suomen Naistutkimusen Seura Sällskapet för kvinnoforskning i F. ry	Kolehmainen, Marjo	sihteeri	18.2.
Suomen Naistutkimusen Seura ry	Korvajärvi, Päivi	puheenjohtaja	18.2.
Suomen Akatemia / Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus	Kurki, Hannele	erikoistutkija	6.4.
Suomen Akatemia / Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus	Savunen, Liisa	yksikön johtaja	6.4.
Suomen kuntaliitto	Mikola, Sinikka	erityisasiantuntija	19.5.
Suomen kuntaliitto	Nissinen, Elna	tutkimussihiteeri	19.5.

Suomen kuntaliitto	Vainikka, Eila	kirjastonhoitaja	19.5.
Suomen kuntaliitto	Valkeinen, Tuija	hallintosihteeri	19.5.
Suomen Queer-tutkimuksen Seura ry	Sorainen, Antu	puheenjohtaja	18.5.
Suomen Queer-tutkimuksen Seura ry	Kuosmanen, Paula	hallituksen jäsen	18.5.
Suomen Queer-tutkimuksen Seura ry	Pakkanen, Johanna	hallituksen jäsen	18.5.
Suomen Queer-tutkimuksen Seura ry	Rossi, Leena-Maija	hallituksen jäsen	18.5.
Tampereen yliopisto / Naistutkimuksen laitos	Juvonen, Tuula	tutkija	18.2.
Tampereen yliopisto / Naistutkimuksen laitos	Kolehmainen, Marjo	tutkija	18.2.
Tampereen yliopisto / Naistutkimuksen laitos	Korvajärvi, Päivi	professori	18.2.
Tampereen yliopisto / Naistutkimuksen laitos	Lempiäinen, Kirsti	yliassistentti	18.2.
Tilastokeskus Henkilötilastot/Väestö- ja tasa-arvotilastot	Pulkinen, Pia	suunnittelija	9.3.
Tilastokeskus Tilastokirjasto	Yrjölä, Hellevi	ylikirjastonhoitaja	9.3.
Turun yliopisto / Naistutkimuskeskus	Palin, Tutta	professori	7.3.
Turun yliopisto / Naistutkimuskeskus	Virtanen, Ilona	amanuenssi	7.3.
Turun yliopisto / Suomen historia	Vainio-Korhonen, Kirsi	professori	14.4.
Valtioneuvoston kanslia	Peltonen, Kari	vanhempi hallitussihteeri	6.4.
Valtioneuvoston kanslia	Vilavaara, Auni-Marja	hallintojohtaja	6.4.
VATES-säätiö	Lampinen, Pauliina	projektipäällikkö	16.5.
Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto	Borg, Sami	johtaja	12.4.
Unioni Naisasialiitto Suomessa ry	Honkasalo, Veronika	puheenjohtaja	14.3.
Unioni Naisasialiitto Suomessa ry	Salo, Aija	pääsihteeri	14.3.
Åbo Akademi / Institutet för kvinnoforskning	Ahlbeck Rehn, Jutta	doktorand	7.3.
Åbo Akademi / Institutet för kvinnoforskning	Honkanen, Katriina	forskarassistent	7.3.
Åbo Akademi / Institutet för kvinnoforskning	Siimes, Malin	planerare	7.3.
Åbo Akademi / Institutet för kvinnoforskning	Silius, Harriet	professor	7.3.
Åbo Akademis bibliotek	Ahlbäck, Tore	överbibliotekarie	6.6.

Liite 2. Haastattelurunko

Haastattelu/keskustelu luottamuksellinen sisällöltään. Haastattelun/keskustelun lähtökohtana tasa-arvoon liittyvä tieto.

1. Kertokaa organisaationne tuottamasta tiedosta ja teidän välityskanavistanne/tiedotuskanavistanne.
2. Minkälainen tietoteknologinen ympäristö organisaatiossanne on?
3. Miten tietoa ylläpidetään, huolehditaan siitä, että se on ajan tasalla?
4. Keitä ovat teidän tarjoamanne tiedon käyttäjiä? Minkälaisia näkökohtia heillä on tietoonne?
5. Miten sukupuoli- tai tasa-arvonäkökulmat näkyvät tai vaikuttavat tietoonne? Mikä mahdollisesti estää näiden näkökulmien huomioimisen?
6. Mitkä ovat teidän läheisimmät yhteistyötahonne Suomessa? Onko teillä valtakunnallisia tehtäviä? Mitkä ovat kansainväliset yhteistyötahot?
7. Miten toimii tietoon liittyvä työnjako yhteistyötahojenne kanssa? Miten vastuu valtakunnallisten tehtävien hoidosta kentällänne jakaantuu? Jääkö teidän mielestään tärkeitä tehtäviä hoitamatta?
8. Minkälaista tietoa te tarvitsette?
9. Mitkä ovat tiedonlähteenne tänään – ja mitä löytyy, mitä ei?
10. Mitkä ovat tulevaisuuden toiveet, uhat, ja/tai haasteet tiedonhallinnassanne? Minkä tekisitte mahdollisesti toisin, jos voisitte?
11. Jos perustaisitte nais/mies/sukupuolitutkimuksen ja tasa-arvon tietopalveluyksikön tänään, mitkä olisivat mielestänne tärkeät strategiset valinnat? Liittyen esimerkiksi taloudellisiin resursseihin, henkilöstöön, sijoitukseen tai muuhun.
12. Minkälaisia haasteita ja mahdollisuuksia näette yhteistoiminnassa jossa osapuolet edustavat valtionhallinnon tasa-arvotyötä, valtakunnallista ja paikallista tasa-arvopolitiikkaa, kansalaistoimintaa ja tutkimustoimintaa?
13. Muuta mielestänne tärkeää selvitystyön kannalta?

- 2005: 1 Yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon tuottajien rekisterin toteuttamista ohjanneen työryhmän muistio. Osat 1 ja 2.
ISBN 952-00-1632-5
ISBN 952-00-1633-3 (PDF)
- 2 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2004 toiminnasta.
ISBN 952-00-1646-5
ISBN 952-00-1647-3 (PDF)
- 3 Kari Reijula. Sairaaloiden kunto ja ilmanvaihto. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-1648-1
ISBN 952-00-1649-X (PDF)
- 4 Jukka Mattila, Marjukka Mäkelä. Tutkimustoiminta terveyskeskuksissa. Nykytila ja tulevaisuus. Selvityshenkilöiden raportti.
ISBN 952-00-1634-1
ISBN 952-00-1635-X (PDF)
- 5 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma.
ISBN 952-00-1687-2
ISBN 952-00-1688-0 (PDF)
- 6 Opiskelijaterveydenhuollon tavoitteiden ja sisällön kehittämistyöryhmän muistio.
ISBN 952-00-1695-3
ISBN 952-00-1696-1 (PDF)
- 7 Työryhmän ehdotus naisten ja miesten samapalkkaisuutta edistäväksi ohjelmaksi
ISBN 952-00-1709-7
ISBN 952-00-1710-0 (PDF)
- 8 Talousvesilaboratorioiden akkreditointia käsittelevän työryhmän muistio. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1731-3 (PDF)
- 9 Ravintolat savuttomiksi.
ISBN 952-00-1732-1 (nid.)
ISBN 952-00-1733-X (PDF)
- 10 Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille tutkimukseen ja koulutukseen. Järjestelmän ja rahoituksen kehittäminen.
ISBN 952-00-1738-0 (nid.)
ISBN 952-00-1739-9 (PDF)
- 11 Suomen kansallinen eläkestrategiaraportti 2005.
ISBN 952-00-1754-2 (nid.)
ISBN 952-00-1755-0 (PDF)
- 11eng Finland's National Pension Strategy Report 2005.
ISBN 952-00-1756-9 (print)
ISBN 952-00-1757-7 (PDF)

- 12 Yrittäjien sosiaaliturva 2004 –työryhmän raportti.
ISBN 952-00-1762-3 (nid.)
ISBN 952-00-1763-1 (PDF)

- 13 Maria Grönroos. Tasa-arvon tietopalvelu Suomeen. Informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-1766-6 (nid.)
ISBN 952-00-1767-4 (PDF)